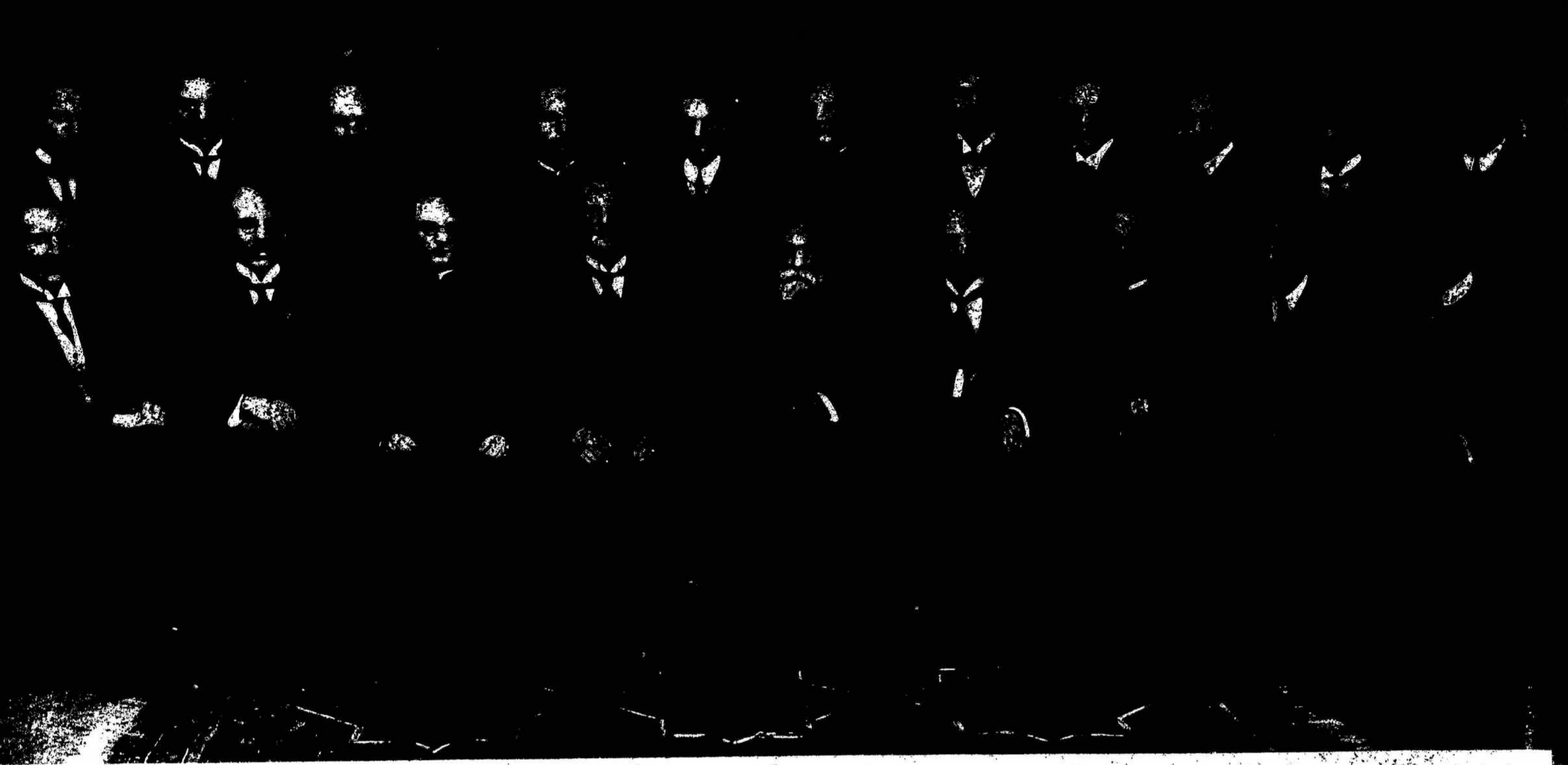

KARYS 7

1940

Valstybės Taryba Vilniuje 1918 m

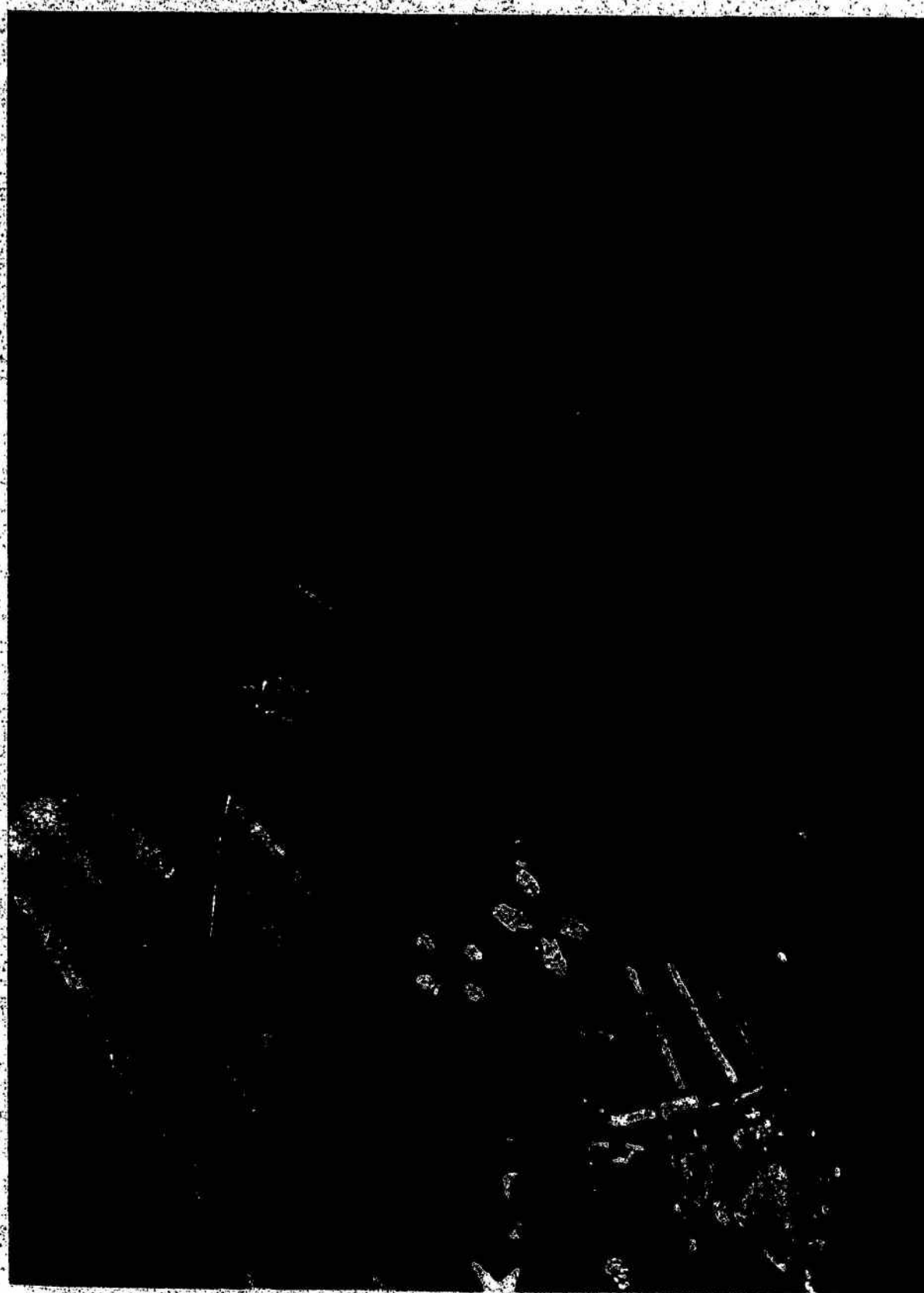

(Kairėje) Mūsų raitininkų paradas
Alytuje Vasario 16 dieną pirmasis
lulavės metais. — Vasario 16 dienos
iškilmės Širvintuose 1921 metais.
(Dešinėje) Pirmųjų mūsų karių bū-
reliai Nepriklausomybės kovų metais.

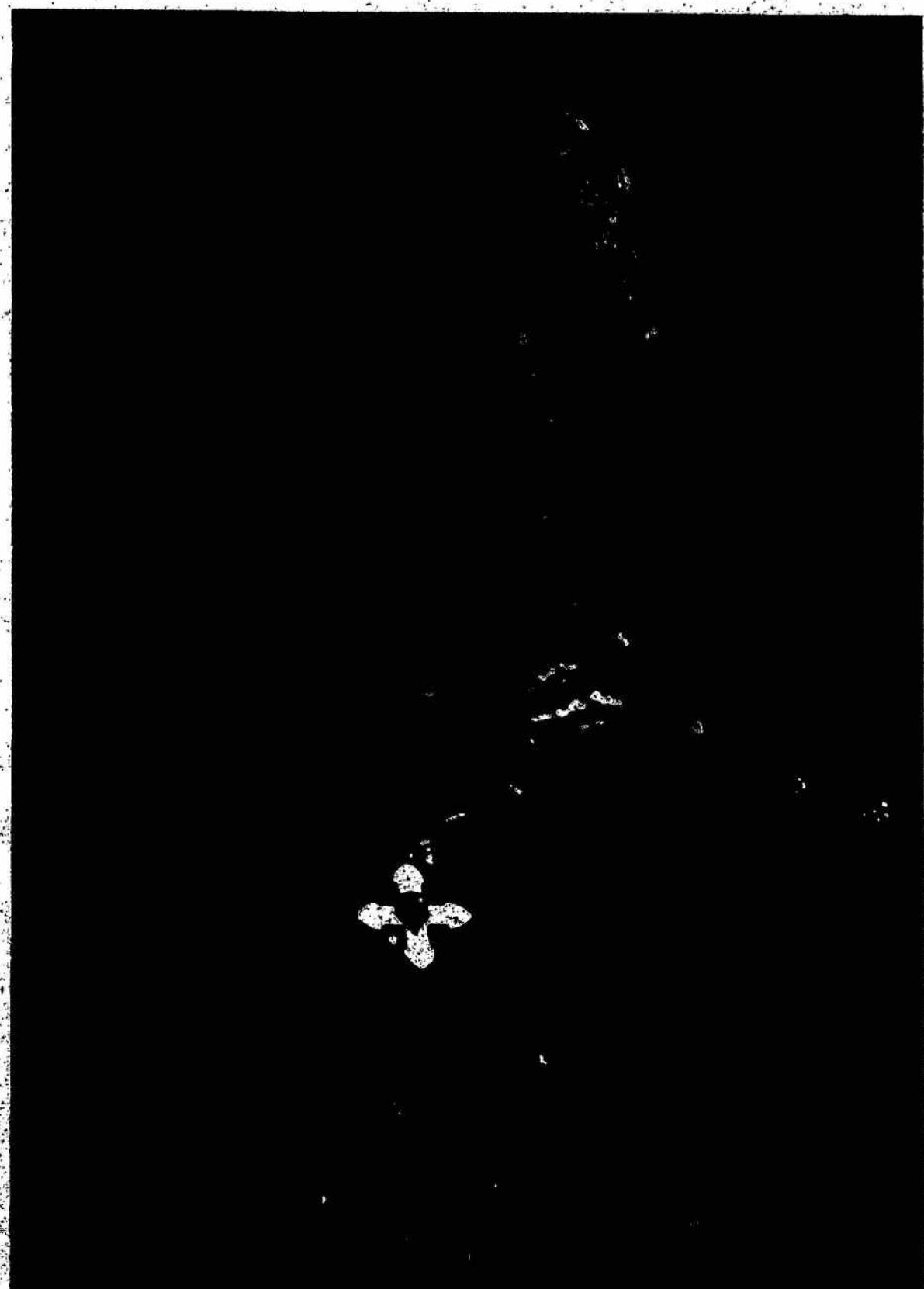
1918

1940

Kariuomenės vadas b. gen. RASTIKIS

D. gen. VITKAUSKAS, laik. einęs kariuom. vado pareigas

Liet. Vain.
Genovizija
Lituanica

Laisvės stovyla V. D. Karo Muziejaus sodelyje, Kaune
Izd. Girdo nuotr.

AMŽIAIS BUDĖJĘ,

LAISVĘ LAIMĖJOM

PER AUKAS IR

PASIŠVENTIMA

Paminklas juvusiems Kaune lapinėse,
Vyt. Mazello nuotr.

Nr. 7 (1987). 1940. II. 15.

Lietuvos Respublikos
savivaldišis laikraštis

Kaunas, Miesto g. v. 15. K. A. N. Y. S.
Telef. per Kar. St. 30

Laidis
Kar. St. Spaudos ir Šviet. Styr.

Redaktorius
kpt. Simas Urbonas

Honorarij gauti ir žaliai reklama ir
reklama ir administracija priima ketvir-
tadieniais, penktadieniais ir šeštadi-
niais. Išimtis — atvykusiems iš provin-
cijų

Prenumerata: paskaitiniam
Kareiviams ir moksliniams metams —
5 lt., 3 mėn. — 3 lt., 3 mėn. — 2 lt.
Visiems kitoms metams — 6 lt., 3 mėn.
— 4 lt., 3 mėn. — 2 lt. Užsienyje, be
laivijos ir keltijos, dvigubai

Spaudos „Spartakas“ Darai sp. Kaunas

Virtelė — E. Krutskis piešė

Kaina 30 ct.

ISTORINĖ LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖ

Vasario 16 d. mūsų Tėvynė švenčia savo nepriklausomybės atgavimo 22 metų sukaktį. Iš visų kitų praėjusių metinių mūsų nepriklausomybės sukakčių šiemetinė vasario 16-oji išsiskiria tuo, kad pirmą kartą jos didžiosios iškilmės įvyksta amžinojoje sostinėje Vilniuje. Nepriklausomybės šventės centre šiemet stovi tas miestas, kurio vardas 19 metų mūsų tautą jungė į vieną vieningą darbą ir skatino į ryžtingą kovą už savo teises. Kova laimėta. Šiemet, vietoje ilgamečio mūsų tautos ryžtingumo atgauti Vilniaus kraštą, vasario 16 d. parodysime kitą nepalaužiamą savo nusistatymą, būtent: *niekam jokia kaina Vilniaus daugiau neatiduosime! Vilniaus likimas šiandien yra visos Lietuvos likimas.* Kas kėsintusi į Vilniaus miestą ir į jo sritis, tas būtų visos Lietuvos nepriklausomybės didžiausias priešas, o kaip toks, jis turėtų susidurti su visos lietuvių tautos materialinėmis, fizinėmis ir moralinėmis jėgomis, kurios pajėgs atremti kiekvieną pasikėsinimą į mūsų žemę ir į mūsų laisvę. Tad vasario 16-osios proga mes dar kartą aiškiai ir tvirtai pabrėžiame, kad Vilniaus kraštas nėra koks nors sritisinis reikalas, bet yra tai visos Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės išlaikymo būtinoji sąlyga.

Šitokiu nusistatymu mes šiemet pasitinkame vasario 16 dieną. Tą dieną lietuvių tauta Vilniuje manifestuoja savo nepriklausomybės darbus ir laimėjimus. *Vilniuje, kuriame 1918 m. vasario 16 d. buvo paskelbta Lietuvos nepriklausomybė, vėl koncentruojamas mūsų valstybės politinis ir kultūrinis gyvenimas. Amžinajai sostinei grąžinama garbė ir istorinis vardas.* Mūsų miestų miestas tampa vėl tuo laimės žiburiu, kuris kelią šviečia kiekvienam tautiečiui. Vilniuje buvo atgaivinta Lietuvos nepriklausomybė, Vilniaus vardas išties eilę metų kūrė mūsų valstybės nepriklausomybės moralinius pagrindus, Vilnius nuo 1939 m. spalio 28 d. tapo svarbiausiu Lietuvos nepriklausomybės išlaikymo veiksmu. *Kaip Senojoje Lietuvos Kunigaikštijoje Vilnius buvo visos lietuvių tautos centras, taip ir šiandien amžinoji sostinė yra visų mūsų darbų, siekimų, sumanymų ir troškimų pradžia ir įsikūnijimas.* Todėl šiemetinė vasario 16-oji valstybiniu požiūriu yra didelė istorinės reikšmės šventė.

Vilniaus krašto lietuviai, anksčiau negalėję viešai ir iškilmingai švęsti Lietuvos nepriklausomybės sukaktis, šiemet niekieno nevaržomi ir nepersekiojami džiaugiasi brangiausia mūsų tautos švente. Pirmą kartą jie, kartu su visos lietuvių tautos vaikais, laisvai ir garbingai, ne uždaruose namuose, bet gatvėse ir aikštėse, istoriniame Gedimino kalne ir Katedroje prie Vytauto Didžiojo karsto, reiškia savo neapsakomą džiaugsmą, išgyvena kartu su visais tas pačias nuotakas ir vienodai jaučia vasario 16 d. turinį ir prasmę. Į Vilnių vasario 16 d. vyksta mūsų organizacijų vėliavos, Gedimino kalno papėdėje laisvai paraduoja ne okupanto, bet Lietuvos garbingoji kariuomenė ir šauliai. Vasario 16 d. laisvės džiaugsmą išgyvena ne tik Vilniaus miesto lietuviai. *Visame Vilniaus krašte šie-*

met pirmą kartą didingai plėvėsuoja mūsų trispalvės tautinės vėliavos, visur nušvitę lietuvių veidai, visur laisvės džiaugsmas, iš visų krūtinių galingai veržiasi Tautos himno garsai.

Štai tas didysis skirtumas tarp šiemetinės vasario 16-osios ir kitų praėjusių metų tos pačios šventės. Skirtumas milžiniškas, skirtumas toks pat, kaip tarp laisvės ir vergovės, kaip tarp dienos šviesos ir nakties tamsumo. Išties, neturėdami Vilniaus, mes neturėjome visos Lietuvos, todėl ir vasario 16-oji neturėjo savo viso pilno turinio. Šiemet vasario 16 d., užuot tautinės giesmės „Mes be Vilniaus nenurimsim“, giedame Vilniaus ir visos Lietuvos laisvės himną.

Prieš 22 metus Vilniuje atkurtoji Lietuvos nepriklausomybė visumoje įsikūnija tik šiemet. Todėl šiais metais lietuvių tauta ją jaučia ir švenčia daug giliau ir prasmingiau, kaip anksčiau. Visi gerai suprantame, kad 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos nepriklausomybė nebuvo įkurta, bet ji buvo tik atkurta ir atgaivinta. Tą dieną Lietuva susigražino savo tradicinę nepriklausomybę, lietuvių tauta savo pastangomis atkūrė valstybę esmėje tą pačią, kuri visame pasaulyje buvo garsi ir garbinga mūsų didžiųjų kunigaikščių laikais. Todėl *šiandieninė Lietuva nėra naujas tvarinys, bet ji yra visų teisių ir tradicijų, visų darbų ir istorijos paveldėtoja iš Senosios Lietuvos Kunigaikštijos.* Tiesa, šiandieninė Lietuva atkurta tik nedideliame anuometinės Lietuvos plote. Senoji Lietuvos Kunigaikštija savo žydėjimo metais siekė 850.000 kv. kilometrų ploto, kuriame šiandien gyvena apie 60 milijonų žmonių, tuo tarpu šiandien mūsų valstybė tiek teritorija, tiek gyventojų skaičiumi yra apie 15 kartų mažesnė. Tačiau tas didelis teritorijos ir gyventojų skaičiaus sumažėjimas, turint galvoje šių dienų valstybinio ir tarptautinio gyvenimo sąlygas, modernei valstybei nėra minusas, bet greičiau yra teigiamas reiškinys. Lietuva atsikūrė etnografinėse ribose. Mūsų valstybės gyventojų didžiausia dauguma yra lietuviai. Tad teritorinis ir tautinis elementas Lietuvoje yra sveikas ir nepažeistas, o tuo pačiu ir mūsų valstybė stovi ant sveikų pagrindų.

Mūsų šiandien nevargina ir mums pavojų nekelia nė kokios nors nelietuviškos provincijos, nė gausesnės tautinės mažumos, nes Lietuva atsikūrė grynai lietuviškose žemėse, o tautinių mažumų skaičius mūsų krašte yra visiškai nereikšmingas. Tas viskas laiduoja Lietuvos valstybinių pagrindų sveikumą ir stiprumą. Nesiekę ir negrobę svetimų kraštų, mes tapome vienylytė tautinė valstybė tikra to žodžio prasme. *Šis vienytiškumas mums rimtai garantuoja laisvą ir šviesią ateitį.* Su artimesniais ir tolimesniais kaimynais sutvarkę savo santykius, valstybės viduje neturėdami gausnesnių tautinių mažumų — to mozaikinėse valstybėse vidaus sprogdinančio gaivalo, — mes žinome, kad mūsų kraštui vidaus pavojai negresia, todėl savo valstybės viduje mes esame stiprūs.

Kas kita būt, jeigu šiandieninė Lietuva apimtų tuos milžiniškus Senosios Lietuvos Kunigaikštijos valdytus plotus su labai įvairia ir nepaprastai mišria gyventojų sudėtimi. Toje įvairių tautybių žmonių masėje

lietuvių tauta turėtų nereikšmingą vietą, nes svarbiausia įtaka atsidurti kitų rankose. O tai jau nebūtų Lietuva tokia vieninga ir susikūrusi tautiniais pagrindais, kokia ji yra dabar. Mes matėme valstybes, kurios teoriškai buvo didelės ir dažnai kalbėjo apie savo nepaprastą misiją, bet gyvenimas parodė, kad jos praktiškai buvo mažos ir silpnos. Kodėl? Todėl, kad jų teritorijas sudarė svetimos žemės su dideliu skaičiumi tautinių mažumų, kurių kiekviena nesiekė tai valstybei šviesios ateities, bet visos mažumos stengėsi kuo greičiausia išsivaduoti iš tų valstybių jungo ir prisijungti prie savo tautos kamieno, kuris gyveno laisvu ir nepriklausomu gyvenimu. Atsiradus rimtiems pavojams, tos mozaikinės valstybės griuvo, kaip kortų nameliai.

Lietuva atsikūrė tautinėse ir etnografinėse ribose. Tai yra mūsų sveikumo ir vienalytiškumo pagrindas. Turėdami prieš akis modernių laikų realybę, mes negalime savintis Senosios Lietuvos Kunigaikštijos valdytų plotų. Mes taip pat nesigailime, kad šiandien esame sumažėję. Esame sumažėję teritorija ir gyventojų skaičiumi (tie gyventojai mums yra svetimų tautybių), bet už tai mes esame sustiprėję tautiškai, o tuo pačiu — dvasiškai, morališkai ir valstybiškai. Tai sąvybės, kurios mūsų valstybei laiduoja nepriklausomybę, stiprumą, savarankiškumą ir laisvą ateitį.

Tiesa, šiandien Lietuva yra šiek tiek mažesnė, negu rodo mūsų valstybės etnografinės ribos. Kaip žinoma, įvairiomis tarptautinėmis sutartimis Lietuvos teritorija siekia apie 80.000 kv. kilometrų, t. y. visu ketvirtadaliu daugiau, kaip kad dabar turime. Ketvirtadalis mūsų etnografinės teritorijos yra inkorporuota kitų valstybių ribose. Nenustojame vilčių, kad anksčiau ar vėliau lietuvių apgyventos vietos sugrįš Lietuvai. Tarptautinis teisingumas ir didžiųjų kaimynų parodytas mūsų tautinių interesų supratimas, gal būt, lems tų lietuviškų sričių likimą mūsų naudai.

Atsikūrusi Lietuva turėjo iversti daug išorinių pasikėsinimų ir pralieti nemažai kraujo kautynių laukuose, kol laisvės žodis tapo kūnu. Bet šitų aukų mūsų tauta nepabūgo ir nešykstėjo. Jai už viską brangiausia buvo Lietuvos nepriklausomybė. Kitaip ir būti negalėjo. Jeigu tauta vieną kartą pasiryžo būti laisva ir turėti savo valstybę, tai jai jokios aukos nėra baisios. Mūsų tautoje toks pasiryžimas buvo gyvas ir gajus jau gerokai prieš Didįjį karą. Reikėjo tik šiokių tokių sąlygų, kad tautos troškimas būtų apvainikuotas nepriklausomybe. Didysis karas, iš pagrindų pakeitęs Europos žemėlapi, buvo tas akstinas, kuris lietuvių tautą tik paskatino į lemiamąjį žygį, bet jis jokiū būdu nebūtų atnešęs mums nepriklausomybės, jeigu lietuvių tauta nebūtų buvusi tautiškai, politiškai ir valstybiniam gyvenimui subrendusi. Todėl Lietuvos nepriklausomybė nebuvo ir nėra kokių nors politinių sąlygų padarinys, bet ji yra rezultatas lietuvių tautos kovos ir pasiryžimo gyventi laisvai ir nepriklausomai, ji yra išdava lietuvių darbo, kraujo ir aukų, tų tautinių aukų, kurios žuvo Sibiro taigose, merdėjo Rusijos kalėjimuose ar didvyrių mirtimi žuvo kautynių laukuose.

Nepriklausomybės įkūnijimas lietuvių tautai daug kaštavo. Bet šitų aukų niekas nesigailėjo. Šiandien, kai praslinko mūsų nepriklausomo gyvenimo 22 metai, Europoje vėl užsiliepsnojo karas. Jo šiurpūs vaizdai ir pavojai yra toki patys, kaip kad buvo 1918 metais. Oficialiai kariauja didžiosios valstybės, bet

ED. BUDREIKA

LIETUVAI

Iš tūkstančių šalių tik Tu viena — gražiausia, garsi senolių žygiuos, kukli piemens maldoj... Tave pamilęs syki, jau niekad nepaliausiu ir negailėsiu nieko Tavajai laisvei duot!

Dar neseniai Tu merdėjai vergijoje — o šiandien: trykstančios jaunystės kupina, džiaugies žaliuos pavasariuos atgijus ir Laisvės Žiedą išsiskleidusi nūnai.

Nuo Palangos ligi Neries pašlaičių skambės per amžius vienas vardas — Lietuva! Šiandien partizanų tūkstančiai karių pakeičia, kurie su meile eis dėl tėviškės kovot!

Paliks artojas žagrę, tinklą — žvejas, moksleivis, knygas šautuvu pakeitęs, eis... Visiems vieningai ginklu priešą vejant — Garbingo žygio garsą palydės aidai!

Ir vėl linksma daina skambės per girią, o grįžus sesės bėrius rūtoms apkaišys, — su džiūgesiu seneliams žygi giriant, kiekvienas vėl prie savo darbo grįš!

faktiškai atsiranda reiškinį, kurį siekia į karą įtraukti kuo didžiausią valstybių skaičių. Karo siaubas daugiau ar mažiau skrajoja ties visų žemyno valstybių padange. Mūsų Tėvynė, nuo didžiųjų valstybių ginčų atsiribojusi savo neutralumu, siekia likti ta laiminga sala, pro kurią, jos neliesdami, praūžtų šio karo sūkuriai. Ar mums pavyks visą laiką išlikti neutraliems? Ar karo dievaitis neįsigeis mūsų tautos aukų? Tai klausimai, kuriuos mes vasario 16 d. proga turime taip pat pasvarstyti. *Karo nenorime. Darysime visus žygius, kad jo viesulas mūsų nepaliestų. Bet jeigu karo audra užkabintų mūsų Tėvynę, mes ginsime savo žemę ir savo laisvę. Ginsimės nuo to, kas pirmasis įsiverš į mūsų valstybę, vadinasi, kas nepagerbs mūsų teisės būti neutraliais. Atsiminkime, kad šiandien Lietuvos neutralumas yra neatskiriama surištas su mūsų valstybės nepriklausomybe, todėl kas kėsintųsi mus įtraukti į karą, tas kartu kėsintųsi ir į mūsų nepriklausomybę.*

Nepriklausomybės šventė visai tautai kelia džiaugsmą ir duoda naujų jėgų. Nepriklausomybės šventė su Vilniumi! Kas eilė metų buvo tik tauri svajonė, šiandien jau realybė. Ta realybė amžina. Tačiau karu liepsnojanti Europa verčia mus susimąstyti ir šią džiaugsmingą valandą. *Susimąstyti ir kaupti jėgas ne tiek išorinėms iškilimams, kiek rūpintis tomis visomis priemonėmis, kurios padeda mums savo nepriklausomybę išlaikyti. Teisingai sakoma, kad didis darbas buvo nepriklausomybės atgavimas, bet dar didesnis darbas yra jos išlaikymas. Ypačiai šita tiesa atsimitina vasario 16 dieną. Todėl švėsdami savo Tėvynės nepriklausomojo gyvenimo 22 metų sukaktį, mes kartu su šventine nuotaika ir pakilia dvasia įsisąmoninkime visus tuos darbus, žygius, priemones ir rūpesčius, kad Lietuvos nepriklausomybė su Vilniumi būtų amžina!*

LIETUVOS VALDOVŲ KAPAI VILNIUJE

Mūsų tautos ir valstybės istorija be galo glaudžiai susijusi su senosios sostinės — Vilniaus istorija. Nuo to laiko, kai suskardėjo Gedimino narsių karių trimitai iš priešams neįkandamos Vilniaus pilies bokštų, pastatytos Neries ir Vilnelės santakoj, visas ir visokeriopas lietuvių gyvenimas pradėjo koncentruotis Vilniuje. Iš Vilniaus žygiuodavo mūsų kariai į priešų kraštus, kad parneštų pergalės džiaugsmą, iš Vilniaus suspindėjo Lietuvai pirmieji kultūros spinduliai, Vilniuje suklestėjo menas. Čia koncentravosi ir religinis lietuvių gyvenimas.

Patiko lietuviams Vilnius. Jis patiko visiems lietuviams, patiko ir lietuvių valdovams. Jie čia mėgo buvoti, mėgo čia gyvendami valdyti atskirus Lietuvos kraštus, pagaliau ir mirę nenorėjo apleisti Vilniaus — jie tame pat Vilniuje pasirinkdavo amžino poilsio vietą.

Istorijos šaltiniai sako, kad Vilnius jau prieš Gediminą buvęs. Jame gyvenę atskiros lietuvių srities kunigaikščiai. Kronikos mini, kad tryliktojo amžiaus antrosios pusės vidury Vilniaus sritį valdęs kunigaikštis Šventaragis, kuris Vilnelės ir Neries santakoje pastatęs aukurą, ant kurio buvę deginami kunigaikščių ir bajorų palaikai. Trylikto amžiaus gale čia buvęs pastatytas Perkūno garbei aukuras, kurį prižiūrėjęs krivių-krivaitis. Ant šio aukuro ir buvęs sudegintas pats Šventaragis. Jo vardu ir vadinamas Šventaragio slėnis Vilniuje.

1341 m. didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas, suvienytos Lietuvos valdovas, garbingai žuvo kovoje

su kryžiuočių ordinu. Greičiausia, kad jis bus žuvęs ties Veliuona, kur dar ir dabar stovi supiltas kalnas, žmonių vadinamas Gedimino kalnu. Bet yra kitas pilikalnis Vilniuje, netoli Antakalnio, kurį seniau žmonės vadino taip pat Gedimino kalnu. Ir mūsų istorikas Narbutas mini vieną rankraštį iš XV amžiaus, kuriame radęs padavimą apie Gedimino kapus — Gedimino kalną Vilniuje. Iš tiesų, šiandien būtų sunku istorikui pasakyti, kur yra palaidotas Gediminas, tačiau galima tikėtis, kad ir jis yra sudegintas Šventaragio slėnyje ir palaidotas Vilniuje pagal to laiko lietuvių papročius, o prie Veliunos kalnas supiltas Gedimino žuvimo vietoje.

Gedimino įpėdiniu buvo Algirdas. Jam valdant, Lietuvoje pradėjo reikštis krikščionybė. Algirdo laikais Vilniuje pastatytos pirmosios bažnyčios. Vieną iš jų — stačiatikių cerkvę — pastačiusi Algirdo žmona kunigaikštienė Marija. Algirdas mirė Vilniuje 1377 metais. Yra surasta metraščių, iš kurių matyti, kad Algirdas buvęs palaidotas Dievo Motinos cerkvėje. Tačiau kiti šaltiniai sako, kad Algirdas buvęs stambeldišku papročiu sudegintas ant laužo. Viena aišku, kad didysis Lietuvos kunigaikštis Algirdas paliko Vilniuje amžiams.

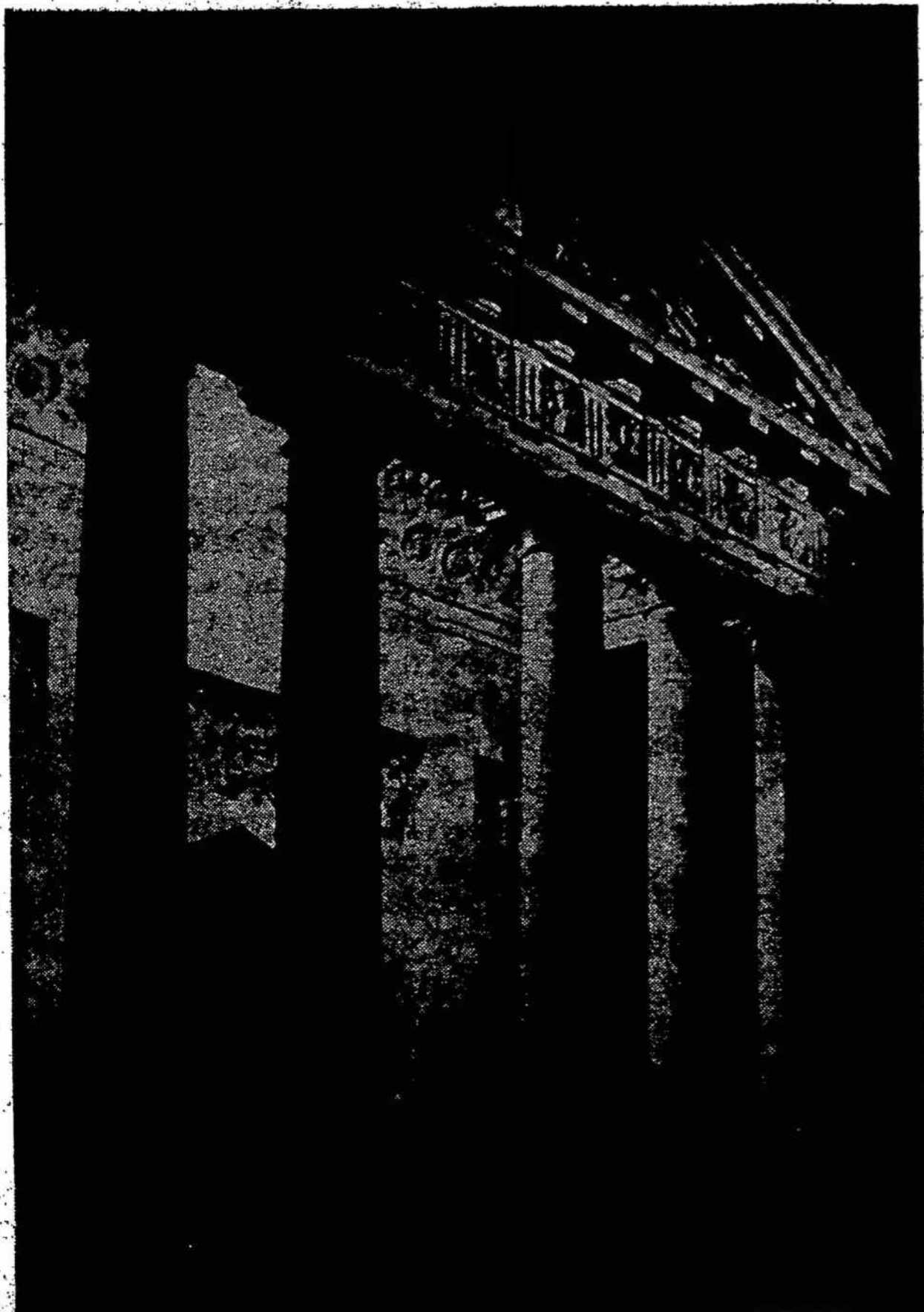
Po Algirdo, didžiųjų Lietuvos kunigaikščių sostan atsiedo Kęstutis, visų lietuvių be galo gerbiamas ir mylimas. Algirdas buvo nukreipęs savo dėmesį ir visą veiklą į didžiuosius Rusijos plotus, o Kęstutis visą laiką daugiau rūpinosi lietuvių apgyventais plotais. Sėkmingai Lietuvą valdęs Kęstutis buvo apgaulingai broliavikio Jogailos suimtas, Trakų pilyje kalintas ir ten pat 1382 metais jo įsakymu nužudytas. Kad nekiltų lietuvių tarpe bruzdėjimų, Jogaila įsakė paskelbti, kad Kęstutis miręs ir liepė jį iškilmingai palaidoti. Kęstučio lavonas iškilmingai buvo atvežtas Vilniun ir čia sudegintas Šventaragio slėnyje.

Tai buvo paskutinės didžiųjų Lietuvos kunigaikščių stambeldiškos laidotuvės.

Praslinkus penkeriems metams po Kęstučio mirties, toje vietoje, kur buvo didysis Perkūno aukuras, Jogaila pastatydino šv. Stanislavo bažnyčią-katedrą. Tuo metu Jogaila jau buvo lenkų karaliumi. Nuo to laiko Lietuvos valdovai ir jų artimieji buvo laidojami šioje katedroje.

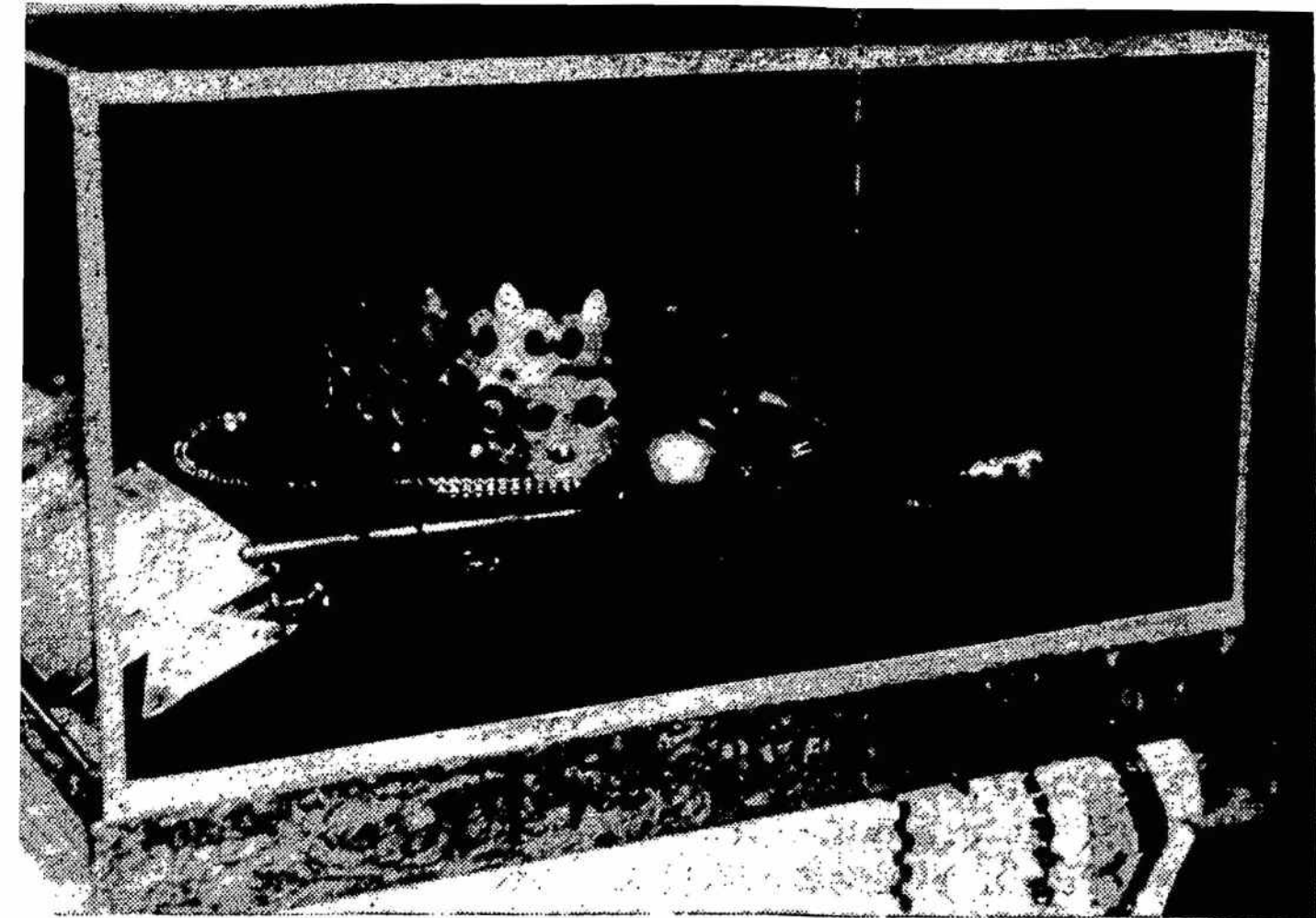
1390 metais mirė Algirdo sūnus Kazimieras, o 1392 metais ir jaunesnysis jo sūnus Aleksandras. Abudu Algirdo sūnūs buvo palaidoti šioje katedroje viename rūsyje, kurį vėliau pasirinko didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas sau ir savo žmonoms.

Ilgai ir sėkmingai Lietuvą valdė Vytautas Didysis. 1430 metais susilpnėjo jo sveikata, kurią pakirto ne tik senatvė, bet ir daugybė valstybinių rūpesčių. Vytautas Didysis, nujausdamas besiartinančią mirtį, Trakuose padarė testamentą, kuriuo du trečdalius pelno, gaunamo iš vieno jo dvaro, paskyrė Vilniaus vyskupui, o vieną trečdalį — Vilniaus katedros kapitulai, kad visuomet, kas metų ketvirtį, būtų atlaikomos pamaldos už jį ir už jo žmonas. (Tuomet jo žmona Ona jau buvo mirusi, o Julija dar tebegyveno). Tame teste Vytautas Didysis Vilniaus vyskupui įsakė iš minto dvaro pelno kasmet išmokėti po aštuoniasdešimt kapų lietuviškų skatikų nuolat skaitantiems šioje katedroje maldas dvasiškiams ir po dvidešimt kapų ska-

Didžioji Vilniaus katedra naktį

Is. Girčio nuotr.

Barboros Radvilaitės karūna ir kiti atrastieji daiktai

tikų šv. Mykolo Arkangelo altoriaus, stovinčio toje pat vietoje, kur buvo palaidota jo žmona Ona ir kur jis sau pasirinko amžino poilsio vietą, kapelionui.

Greitu laiku — 1430 m. Vytautas Didysis pasitraukė iš gyvųjų tarpo. Jo kūnas buvo iškilmingai atlydėtas iš Trakų pilies į Vilnių ir, vykdant jo testamentą, palaidotas vietos katedroje prie šv. Mykolo Arkangelo altoriaus, tame pačiame kape, kuriame buvo palaidota ir jo žmona Ona.

Šių dienų Vilniaus katedra visai kitaip atrodo, nei kunigaikščių laikais. Ją naikino ir gaisrai ir metai. Ji buvo perstatinėjama ir taisoma. Kur tat stovėjo šv. Mykolo Arkangelo altorius ir kurioje vietoje yra palaidotas Vytautas Didysis? Viename metraštyje, kur aprašoma Vytauto Didžiojo laidotuvės, sakoma, kad „padėjo jo kūną Vilniaus pilyje, šv. Stanislavo bažnyčioj, chore, kairėj pusėj, pagal zakristijos duris“...

Todėl aišku, kad ir šv. Mykolo altorius buvo netoli zakristijos durų, o Vytauto Didžiojo karstą pastatė ne kurioje nors koplyčioje, bet pačioj bažnyčioj, kairėje pusėje, netoli šv. Mykolo altoriaus. Iš kapitulos aktų ir archyvo aiškėja, kad prieš 1530 metų gaisrą katedros zakristija buvusi iš pietų pusės.

Keli lenkų istorikai tvirtina, kad prie Vytauto Didžiojo karsto buvo pastatyta didelė kariška vėliava, kurioje buvo atvaizduotas pats Vytautas, sėdintis ant žirgo. Ši vėliava žuvusi 1530 m. gaisro metu.

Prof. M. Homulickis, stropiai ištyrinėjęs visą senąją kapitulos archyvą, tvirtina, kad po gaisro atstatytoje katedroje Vytauto Didžiojo karstas turėjo būti padėtas presbiterijos ir choro pietinėje pusėje, arčiau didžiojo altoriaus. Pagaliau yra aišku, kad toje vietoje, kur buvo palaidotas Vytautas, turėjo būti laidojami ir kiti Lietuvos valdovai. Pirmoji Vytauto Didžiojo palaidojimo vieta yra tik spėjama, tačiau tikrai yra žinoma, kad po gaisro jo palaikai buvo perkelti pačion šiaurinėn bažnyčios dalin. Čia, o ne kur kitur ir garsusis Vytauto altorius turėjo stovėti, kuris po gaisro taip pat buvo atstatytas. Šiame altoriuje taip pat buvo šv. Mykolo paveikslas.

Starovolskis, rašydamas apie Vytauto Didžiojo amžino poilsio vietą, cituoja šį iš 1573 m. lotynišką parašą, rastą ant paminklinės lentos, padarytos Lenkijos karalienei Bonai įsakius: „Bona Sphortia, Regina Poloniae etc. Inclyto Principi, Alexandro Vitoldo, Magno Duci Lithuaniae, de Patria sua optime merito, et rerum gloria per universum orbem claro. Dum viveret, lapidem hunc paravit, Valerianus demum Episcopus Vilmensis, Benefactori Templi huius, monumentum hoc altari eius apposuit, ossaque eius, ante non pro dig-

nitare servata, in eo conclusit. Ano domini MDLXXIII. Išvertus lietuviškai, reiškia: „Bona Saforcija, Lenkijos karalienė, garsiam valdovui Aleksandrui Vytautui, didžiajam Lietuvos kunigaikščiui, daug nusipelnusiam savo tėvynei, o visam pasaulyje pragarsėjusiam savo darbais, dar pati begyvendama liepė pastatyti šį akmens paminklą. Gi Vilniaus vyskupas Valerionas tą paminklą šios bažnyčios geradariui prie jo altoriaus padėjo, o jo kaulus, anksčiau permažai prižiūrimus, juo uždare 1573 Viešpaties metais“.

Matyti, kad Vytauto Didžiojo palaikai tuomet su karstu, pagal papročius, prie altoriaus, už antkapio, buvo įmūryti sienon.

Vytauto Didžiojo altorius bažnyčios gilumoje, šiaurinėje dalyje, buvo atskirtas nuo bažnyčios grotelėm. Prie šio altoriaus pamaldų metu buvę vartojami brangūs aukso ir sidabro indai ir kiti bažnytiniai daiktai. Jie buvę papuošti Lietuvos vyčio ženklais. Tame altoriuje buvęs laikomas ir šv. Sakramentas, todėl altorių vadindavę žmonės „Vytautiniu Dievo Kūno altorium“.

1628 m. randama paskutinės kapitulos archyve žinios apie Vytauto Didžiojo altorių ir jo antkapį. 1710 m. didelis gaisras sunaikino minėtą altorių ir antkapį. Praėjus aštuoniolikai metų po gaisro, katedra buvo atstatyta. Kapitula atsiminė ir Vytautą Didįjį. Jos 1628 m. gegužės 16 d. nutarime sakoma: „Garsios atminties Aleksandro Vytauto, didžiojo Lietuvos kunigaikščio, o Vilniaus katedros geradarijo, antkapio atnaujinimas. Jeigu Dievas, žmonių giminę didžiulėmis geradėjystėmis apdovanodamas ir ją savo globoje laikydamas, nuo mūsų reikalauja dėkingumo ir garbės, taigi dar labiau dėkingumo yra užsipelnę iš savo pasekėjų tie kunigaikščiai ir didikai, dėl kurių duosnumo Dievo bažnyčia su visais savo tarnais klesti. Gi amžinai garbingas Vytautas, didysis Lietuvos kunigaikštis, buvo duosnus geradaris ir globėjas tos motinos ir mūsų gaivintojos — Vilniaus katedralinės bažnyčios. ...tada šviesiausia kapitula, neužmiršdama dėkingumo, šiuo nutaria atnaujinti antkapį arba jo altorių su akmenyje iškalto paveikslu“. Tačiau šis sumanymas nebuvo įvykdytas ir, bėgant laikui, nyko iš katedros paskutinės Vytauto Didžiojo atminimo žymės.

Po kiek laiko kapitula vėl atsimeina Vytautą Didįjį. 1697 m. ji vėl nutaria apleistą Vytauto antkapį sutvarkyti. Tačiau ir šis nutarimas paliko nutarimu. Net ta vieta, kur stovėjo Vytauto Didžiojo antkapis, buvo pamiršta, o Vytauto altoriaus vietoje po 1710 m. epidemijos buvo pastatytas naujas šv. Roko altorius.

Laikrodžio bokštui sugriuvus, katedrą reikėjo pertaisyti. Bažnyčią restauravo garsus architektas Gucevičius. Tuo metu Vilniaus vyskupu buvo kunigaikštis Masalskis. Katedrą restauruojant, Vytautas Didysis buvo visai užmirštas. Toje vietoje, kur stovėjo Vytauto, vėliau šv. Roko altorius, sienoje iškalus duobę, buvo pastatyta didžiulė skulptoriaus Righio darbo Dievo Meilės statula. Sienoje iškalant vietą statulai, galėjo būti iškalti ir Vytauto Didžiojo palaikai. Tai būtų galėję atsitikti, jei Vytauto palaikai būtų buvę užmūryti ties pačiu altoriaus viduriu. Tačiau po ilgų tyrinėjimų prof. Homulickis tvirtino, kad Vytauto palaikai buvę įmūryti truputį į šalį, arčiau didžiojo altoriaus.

Šie jo išvedžiojimai yra visai patikėtini, todėl reikia tikėti, kad Vytauto Didžiojo palaikai ir šiandien yra užmūrinti katedros sienoj.

Prabėgo daug metų, o katedroj nebuvo jokio ženklo apie čia esančią Vytauto Didžiojo amžino poilsio vietą. Devyniolikto šimtmečio vidury archeologas gra-

fas Eustakas Tiškevičius, patiriamas Lietuvos didikų, vėl sumanė įamžinti Vytauto Didžiojo atmintį. 1853 metais gegužės 27 d. jo pastangomis buvo atidengta ir pašventinta Vytauto Didžiojo paminklinė marmuro lenta su atnaujintu anksčiau sakyti karal. Bonos įrašu gale priduriant: „Monumentum non procul hoc loco, in ipso recessu septentrionali huius Ecclesiae quondam positum, sed voragine MDCX iam exstant ac temporis injuria deletum, anno MDCCCLIII pristina inscriptione restituta, memoriae aeviter nae postliminio mandatur.“ Šiame prieraiše sakoma, kad Vytauto paminklas kadaise netoli šios vietos, pačioje šiaurinėje bažnyčios dalyje, buvęs, bet buvęs sunaikintas, todėl 1853 metais anas ankstyvesnis įrašas yra atnaujinamas, kad išliktų amžinoje atmintyje.

Ši marmuro lenta buvo įmūryta sienon toje vietoje, kur, pagal prof. Homulickį, istoriką Malinovskį ir kit., turėjęs būt palaidotas Vytautas Didysis. Už marmuro lentos sienoje buvo įmūryta ir metalinė dėžė su šiais daiktais: 1) pergamentinis paminklo atnaujinimo aktas, 2) du medaliai su Išganytojaus Snipiškėse ir Aušros Vartų Dievo Motinos atvaizdais, 3) ciecoriaus Mikalojaus I karūnacijos medalis, 4) 250 metų buvusio Vilniaus universiteto jubiliejaus medalis, 5) penkios sidabrinės Vytauto Didžiojo laikų monetos, 6) rusiškos sidabrinės monetos — rublis, pusrublis ir 25 kapeikos ir 7) Grafo Tiškevičiaus auksinis žiedas su jo herbu. Ši paminklinė įrašą mes matome ir šiandien katedros gilumoje, kairėje pusėje. Įrašo rėmų viršutinėje dalyje iškalti D. L. K. Gedimino stulpai, o jo apačioje — Lietuvos Vytis.

Virš paminklinės marmuro lentos kabo Vytauto Didžiojo atvaizdas. Šis atvaizdas esąs tapytas dar Vytautui Didžiajam gyvam esant. Anksčiau jis buvęs Lietuvos Brastoj vienoje bažnyčioje, bet ją panaikinus, atvaizdas buvo atgabentas į Vilnių, kur jį pakabino augustinijonų bažnyčioje. Bet ir ši bažnyčia buvo uždaryta ir Vytauto atvaizdas atsidūrė Vilniaus vyskupo namuose. Iš vyskupo namų pagaliau šis atvaizdas buvo perkeltas katedron ir pakabintas virš minėtos paminklinės Vytauto Didžiojo lentos.

Žemiau šios paminklinės marmuro lentos kabo šv. Mergelės paveikslas. Šis paveikslas čia kabo nuo 1862 m. Jis įdomus tuo, kad gal tai vienintelis daiktas, paliktas paties Vytauto Didžiojo. Tą paveikslą 1386 m. Vytautui atsiuntė dovanų Graikijos valdovas. Vytautas Didysis 1410 m. pastatė Senuosiuose Trakuose benediktinų bažnyčią ir joje pakabino dovanotąjį paveikslą. Benediktinų bažnyčioje šis paveikslas kabo iki buvo uždarytas pats benediktinų vienuolynas. Uždarius vienuolyną, 1844 m. paveikslas buvo perkeltas Vilniaus katedron ir pakabintas prie paminklinio įrašo. Ši istorinė, seną, nedidelio formato, paveikslą mes galime pamatyti ir šiandien Vilniaus katedroje.

1440 metais žuvo Vytauto Didžiojo brolis kunigaikštis Zigmantas. Jo kūnas buvo taip pat atlydėtas Vilniun ir palaidotas katedros kape, po buvusiu šv. Mykolo altoriumi.

1448 metais mirė trečioji Vytauto Didžiojo žmona Julija. Nors Vytautas Didysis savo testamente prašė ir Juliją, jai mirus, palaidoti katedroje, šalia jo, bet jo noras nebuvo išpildytas. Kunigaikštienė Julija buvo palaidota Vilniuje, bet ne katedroje, o šv. Onos bažnyčioje, kuri buvo pastatyta antrosios Vytauto D. žmonos rūpesčiu. Bet ir ši bažnyčia nuo gaisrų tiek nuken-

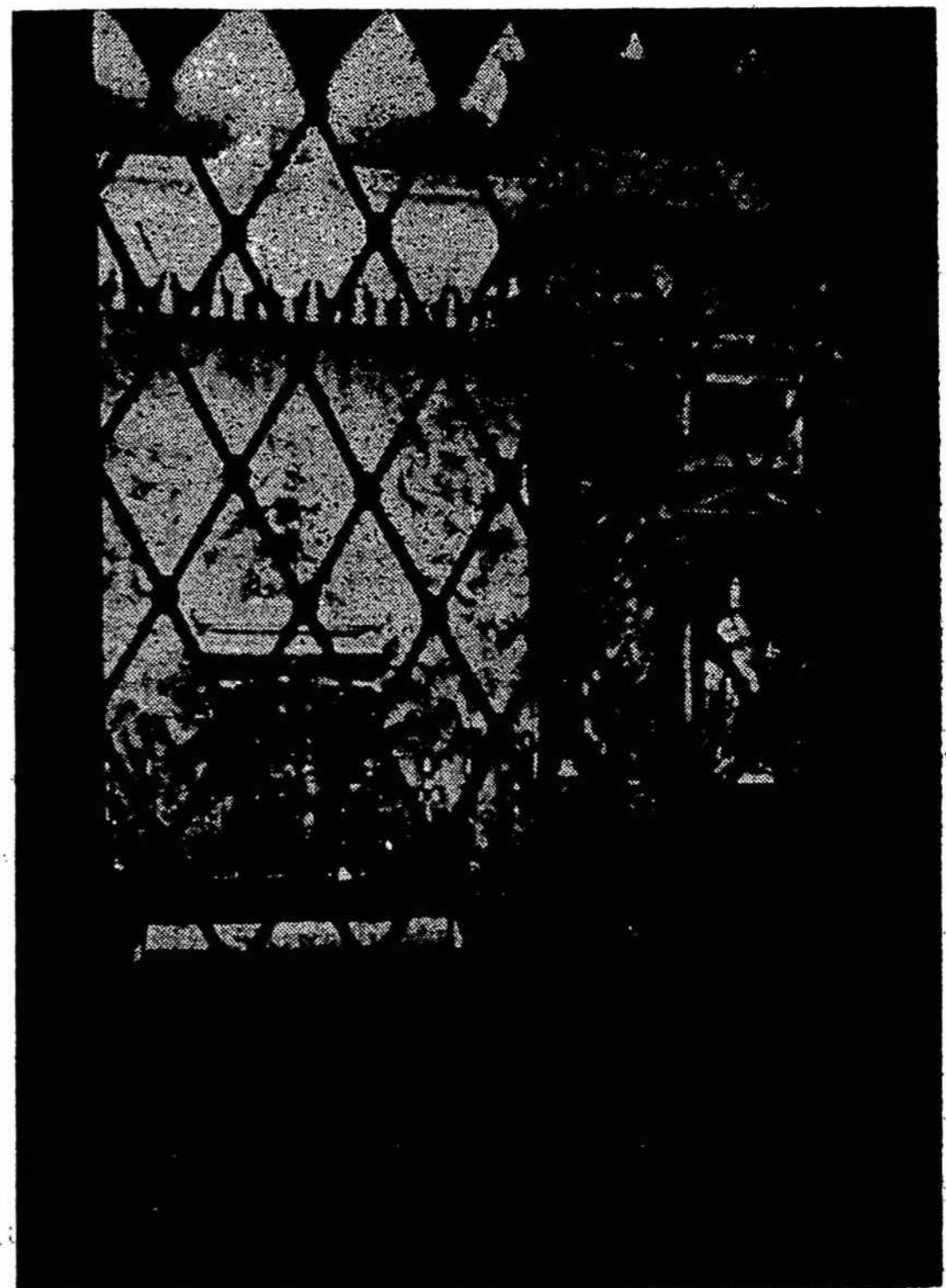
tėjo, kad po kiek laiko niekas nežinojo, kurioje vietoje ji yra palaidota.

1452 m. pabaigė savo audringą gyvenimą didysis Lietuvos kunigaikštis Švitrigaila, Jogailos brolis. Jis mirė Lucke, bet jo kūnas buvo atvežtas Vilniun ir čia palaidotas katedros požemiuose, šalia kitų Lietuvos valdovų. Tais pat metais mirė ir antrasis kunigaikštis — Mykolas Zigmantaitis, Kęstučio sūnaitis. Jis buvo palaidotas taip pat Vilniaus katedroje.

Šie visi kunigaikščiai buvo palaidoti katedroje, tame pat požemyje, kur Vytautas Didysis buvo palaidojęs savo antrąją žmoną Oną ir kur jis pats daugiau kaip šimtą metų buvo radęs prieglaudą savo kaulams. Vėliau, kaip minėta, Vytauto D. kaulus vyskupas Valerijonas sutvarkė ir užmūrijo sienon už paminklinės lentos, šalia šv. Mykolo altoriaus, o visų kitų palaikai paliko požemyje, kuris, katedrą restauruojant, buvo užverstas ir visų užmirštas. Architektas Gucevičius, pertaisydamas katedrą, užvertė ne tik šį rūšį, bet ir visus kitus, išskiriant Vilniaus vyskupų laidojimo vietą.

1480 metais mirė karalaitis šv. Kazimieras, kuris buvo palaidotas taip pat katedroje, seniau vadinamoje karališkoje koplyčioje. Ją įrengė Kazimieras Jogailaitis, o po gaisro atnaujino Zigmantas I. Šioje koplyčioje buvo palaidotas, be šv. Kazimiero, ir didysis Lietuvos kunigaikštis, lenkų karalius Aleksandras, Zigmanto I brolis, miręs 1506 metais. Vėliau buvo įrengta nauja iš juodo ir raudono marmuro šv. Kazimiero koplyčia. Ji pradėta rengti Zigmanto III, o užbaigta Vladislavo IV. Dabartiniu metu šv. Kazimiero palaikai ilsisi tos koplyčios altoriuje sidabriname karste.

1513 metais mirė lenkų karaliaus — didžiojo Lietuvos kunigaikščio Aleksandro žmona Alana. Ji buvo palaidota trečiosios Vytauto Didžiojo žmonos Julijos pastatytoje stačiatikių bažnyčioje.

šv. Kazimiero koplyčia Vilniaus katedroje. Altoriuje, sidabriname karste, šv. Kazimiero palaikai

Laivai Tėvynei

JONAS DOCIUS

Dvidešimt du metai, kai lauku gėlėtu
Žengi išvaduota krauju ir kardu.
Norisi sušukti, kad dangus aidėtų:
— Dvidešimt du metai! Dvidešimt ir du!..

Kartais susirinkę praeitį dar minim,
Ir tarp mūsų vaikšto karžygiai seni:
Algirdas praeina, stovi Gediminas,
Vytautas nujoja dulkančiom pusnim.

Regim tada Tave didelę ir šaunią,
Regim didžių vyrų žygius nemarius.
Ir graudu lietuviui, kad kritai pašauta,
Kaip eikli žuvėdra į plačias marias.

Ir kada pažiūrim į tą vargą juodą,
Kurį tu klampojai mušama, basa,
Dar tvirtesnį žodį, priesaiką Tau duodam,
Kad apginsim laisvę, kad apginsim ją!

Tave savanoriai nuo vilkų apgynė,
Kai laukuose šėlo vėtra nerami.
Tąsyk jie paliko tėvus ir merginą
Ir išėjo drąsiai už Tave numirt...

Žuvo jų nemaža. Kraujumi aplaistė...
Tave tokią jauną laimino žydėt.
Kruvinomis rankom įteikė tau laisvę,
Kad ji būtų šviesi, didelė žvaigždė

Bet klastos ir smurto krito kalavijas...
Ašarų upeliai plaukė Nerimi.
Tai ilgai nešiojai sopulį širdyje —
Tavo Lopšį-Sostą mindė svetimi...

Skausme nepalūžom. Laukėm ir tikėjom,
Kad nustos kranksėti Paneriuos varnai...
Tai supurtė džiaugsmas pievas ir alėjas,
Kada seną Vilnių Tu apkabinai.

Drumsčiasi pasaulis ir griausmai skardena,
Baisios karo vėtros užauja aplink.
Ką rytojus žada, nežinia šiandieną,
Viena tiktai aišku — tai Tave apgint!

Tokią šventę švenčiant, Tau valia dainuoti,
Kada Tave saugo tūkstančiai kardų.
Tu brangi Tėvynė, Tu tokia jaunutė —
Dvidešimt du metai! Dvidešimt ir du!..

1545 m. Vilniuje numirė pirmoji Lenkijos karaliaus — didžiojo Lietuvos kunigaikščio Zigmanto Augusto žmona Elžbieta. Mirė ji visai jaunutė, turėdama tik 19 metų. Zigmantas Augustas ją palaidojo su karališku iškilmingumu Vilniaus katedroje, karališkoje koplyčioje, šalia šv. Kazimiero ir Aleksandro.

1551 m. pasimirė ir antroji Zigmanto Augusto žmona Barbora Radvilaitė, Lietuvos karvedžio, Vilniaus kasteliono J. Radvilos duktė. Barbora Radvilaitė mirė Krokuvoj, tačiau ji mirdama buvo pareiškusi norą, kad ją palaidotų Vilniuje. Lenkai, nors jie visą laiką Barbaros Radvilaitės nekentė ir darė visokių intrygų, tačiau jai mirus atkakliai priešinosi, Zigmantui Augustui norint įvykdyti paskutinį mirusios žmonos norą. Bet Zigmantas Augustas, ir pats nebūdamas dėkingas lenkų didikams už žmonai darytas skriaudas ir intrygas, nutarė ją palaidoti ten, kur ji prašėsi. Dvidešimt dienų traukė gedulinga eiseną, kurioje dalyvavo pats karalius ir daugybė didikų bei dvasiškių, iš Krokuvos į Vilnių, kol pasiekė Barbaros Radvilaitės pasirinktą amžino poilsio vietą. Ji buvo palaidota katedroje, karališkoje koplyčioje, šalia pirmosios Zigmanto Augusto žmonos Elžbietos.

Savo testamente ir Zigmantas Augustas pareiškė norą, kad ji palaidotų taip pat Vilniaus katedroje šalia jo žmonų, tačiau jis buvo palaidotas Krokuvoje—Vavely, Lenkijos karalių laidojimo vietoje. Pagaliau, vykdamas Zigmanto Augusto testamentą, turėjo būti pastatyti Vilniuje didingi paminklai jo žmonoms — Elžbietai ir Barbarai Radvilaitėi, bet ir tai nebuvo išpildyta.

1648 metais Mėreče mirė didysis Lietuvos kunigaikštis, Lenkijos karalius Vladislovas IV. Jo kūnas buvo palaidotas Krokuvos Vavelyje, o jo širdį ir vidurius atvežė Vilniun ir čia katedros požemiuose palaidojo.

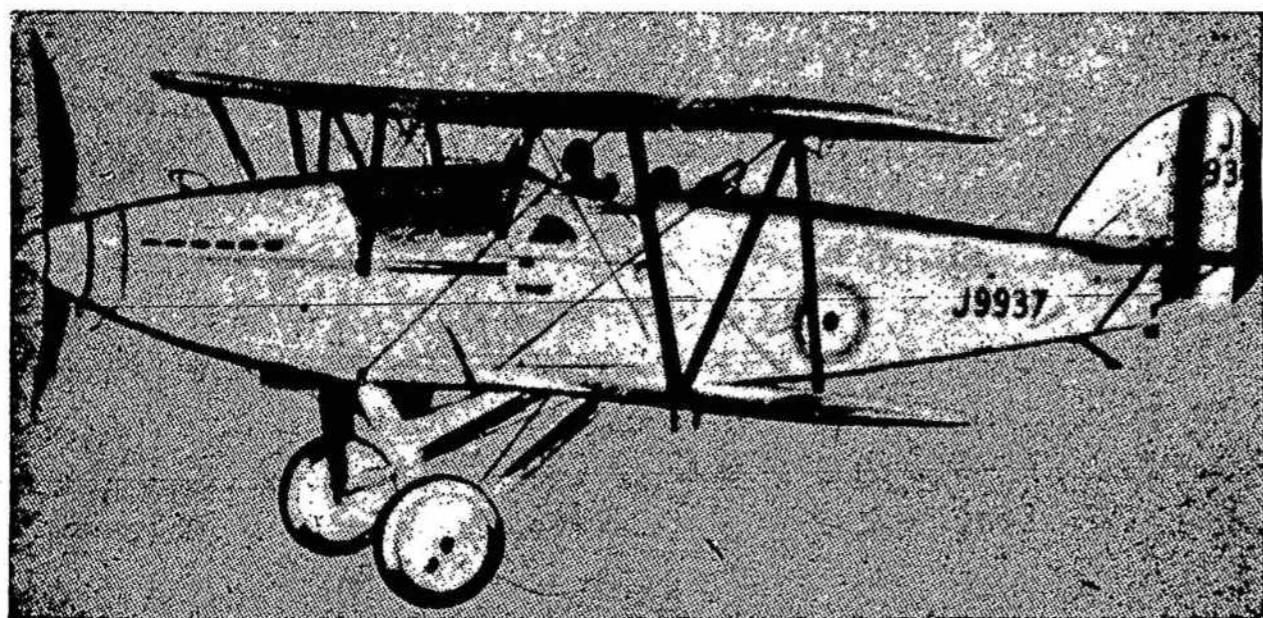
Grižtant prie didžiųjų Lietuvos kunigaikščių bei Lenkijos karalių laidojimo vietos Vilniaus katedroje, tenka pasakyti, kad iki šv. Kazimiero mirties Lietuvos valdovai buvo laidojami Vytauto Didžiojo pasirinktame požemyje, gi pradėdant šv. Kazimieru buvo laidojami karališkoje koplyčioje — pradžioje senojoje, o vėliau naujoje — kitoje vietoje pastatytoje. Pagaliau ir iš šios koplyčios valdovų palaikai, išskiriant šv. Kazimiero, buvo perkelti kiton vieton, požemin, ir ilgai apie tai niekas neturėjo žinių.

1931 metais lenkų tyrinėtojai, kasinėdami katedros požemius, po prezbiterią atrado Aleksandro Jogailaičio, Zigmanto Augusto žmonų — Elžbietos ir Barbaros Radvilaitės palaikus ir Vladislavo IV širdį. Be palaikų, rasta ir valdovų insignijos — didžiojo Lietuvos kunigaikščio Aleksandro karūna ir kardas (sutrūpėjęs), kunigaikštienės-karalienės Elžbietos karūna, aukso grandinė, žiedas, medalis ir lentelė su užrašu, gi Barbaros Radvilaitės—karūna, skeptras, auksinė grandinė, trys žiedai ir dvi lentelės su užrašais. Reikia tikėtis, kad ateityje dar daug kas, kas šiandien nežinoma, paaiškės.

Taigi Vilniaus katedra yra toji Lietuvos šventovė, kurioje ilsisi kiekvienam lietuviui brangiausių žmonių kaulai. Jos niūrios, bet didingos sienos slepia mums brangius Vytauto Didžiojo palaikus, joje mes randame karstą su artimiausio lietuviams šventojo — šv. Kazimiero relikvijomis. Pagaliau čia ilsisi ir daugelio kitų Lietuvos valdovų kaulai. Visa tai mums byloja apie didingą ir gražią Lietuvos praeitį ir apie tuos sopulius, kuriuos lietuviams kadaise reikėjo pakelti. Senosios Lietuvos sostinės Vilniaus atgavimas mus dar labiau, dar glaudžiau suriša su garbingąja Tėvynės praeitimi, o iš tos praeities pasimokę ir pasisėmę stiprybės, turime ryžtingai žengti ateitin, kad šviesesnė saulė iš mūsų padangės prašalintų tamsumus. Vyt. Dilis

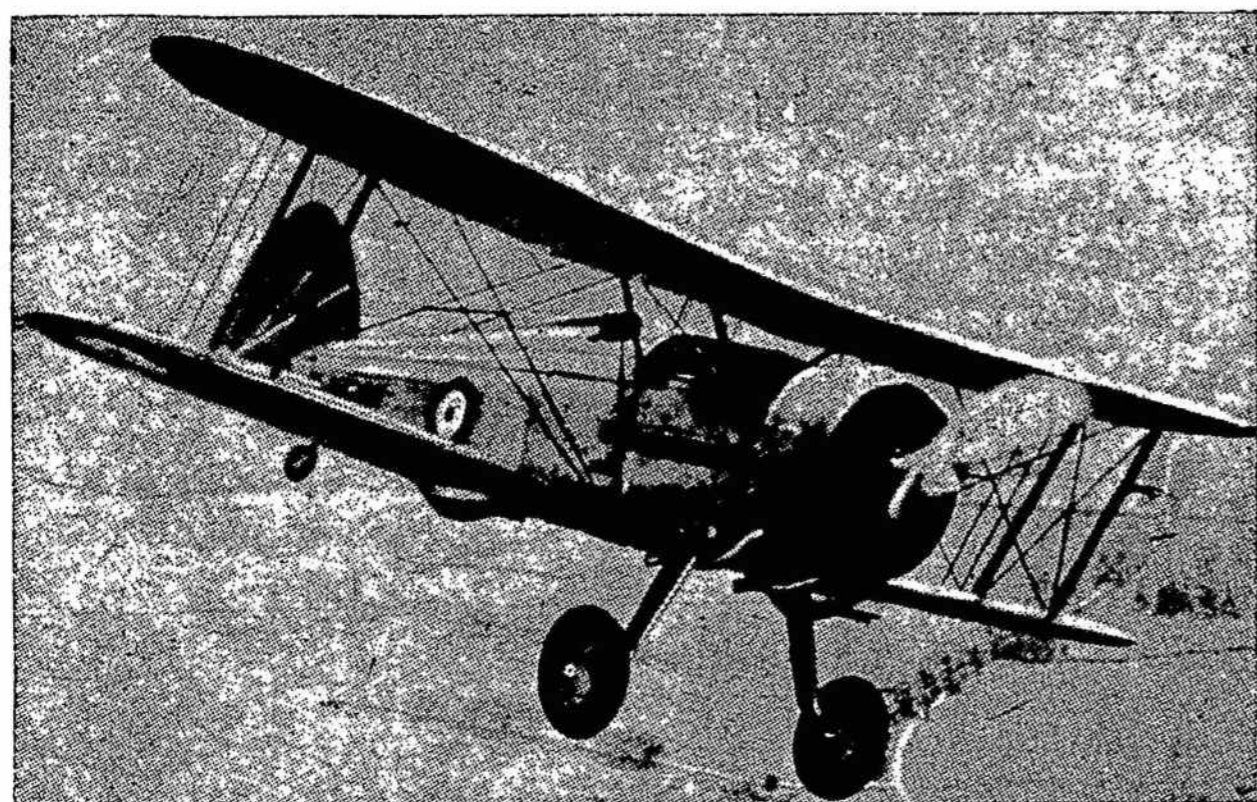
SUOMIJOS AVIACIJA

Mažai suomių karo aviacijai, kurioje buvo apie 150 lėktuvų, ginkluoto konflikto su SSSR pradžioje daug kas pranašavo poros savaičių amžių, kaip kad buvo su lenkų aviacija. Tačiau apsirakta. Čia pasirodė, kad tinkamai organizuota, geros vadovybės vadovau-

Dviviētis žvalgybos lėktuvas Hawker „Hart“

jama ir pasiryžusių savo tautiečių rankų valdoma karo aviacija, nors ir maža būdama savo gausumu, gali veikti prieš žymiai gausingesnę priešo aviaciją. Lenkijos likimo pamokyta, Suomijos karo aviacijos vadovybė, matydama, kad konfliktas bręsta, iš anksto pasirūpino aviacijos iškėlimu iš nuolatinių stovėjimo vietų į lauko aerodromus, kad netikėtai priešas puldamas nerastų „paukščių savo lizduose“, kaip kad juos rado vokiečių aviacija, puldama Lenkiją.

Vienvietis naikintuvas Gloster F 7/30 „Gladiator“

Lapkričio 30 d. 9 val. ryto Sovietų Sąjungos 3 lėktuvai puolė Helsinkio aerodromą, apmėtydami jį bombomis, bet aerodromas jau buvo tuščias. 12 val. pasirodė 13 lėktuvų, kurie bombardavo jau ir priemiesčius. 14 val. 45 min. sekė trečia ataka iš 7 lėktuvų ir t. t. Tą pat dieną buvo užpulti ir kiti žinomi aerodromai, bet be rezultatų.

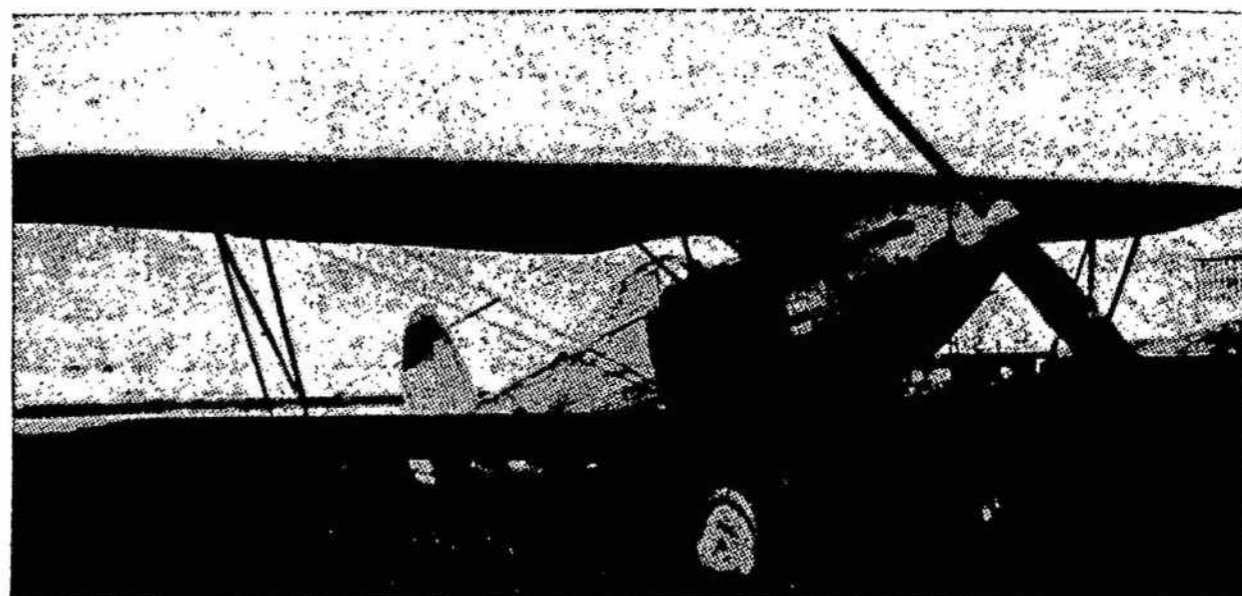
Suomiai, turėdami tik 3 naikintuvų eskadriles ir 2 pulkus priešlėktuvinių ginklų, parodė gana didelį pasipriešinimą, padarydami puolėjui žymių nuostolių. Taip, pavyzdžiui, gruodžio 1 d., kaip skelbė suomių oficialus komunikatas, buvo numušta 18 lėktuvų, kurių 3 buvo numušti pajūrio apsaugos. Gruodžio 3 d. skelbė, kad jau esą numušę per 25 lėktuvus. Parodę

tokį savo didvyrišką pasipriešinimą, suomiai tuojaus gavo iš užsienio paspirties. Gavę iš Italijos apie 20 lėktuvų (berods, bombonešių), po keleto dienų jau vykdė puolimą iš savo pusės.

Dabartinę suomių karo aviacijos būklę apibūdinti neįmanoma, nes spaudoje ir per radiją dažnai skelbiama, kad viena ar kita valstybė išsiuntė ar siunčia jiems lėktuvų; tuo būdu jos materialinis stovis kokybės ir kiekybės atžvilgiu nuolat keičiasi ir, reikia manyti, kad dabartiniu metu suomių karo aviacija yra stipresnė, negu buvo prieš karą su Sovietų Sąjunga.

Čia noriu duoti trumpas žinias, kaip atrodė suomių karo aviacija prieš karą su SSSR.

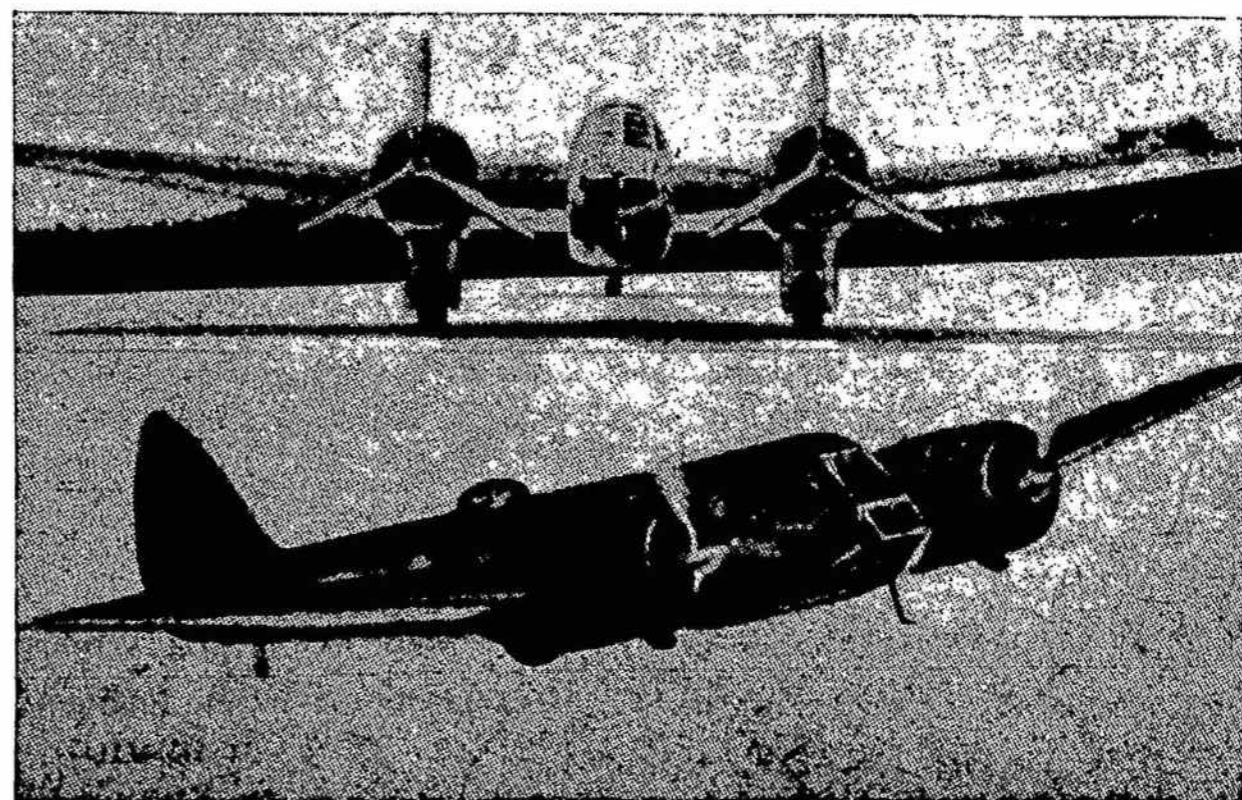
Suomijos aviacijai vadovavo (jau nuo 1932 m.) aviacijos viršininkas gen. mjr. J. F. Lundgyist, su padėjėju (av. štabo viršininku) plk. ltn. J. O. Alameri. Visa aviacija susidėjo iš 3-jų aviacijos pulkų; pulkas

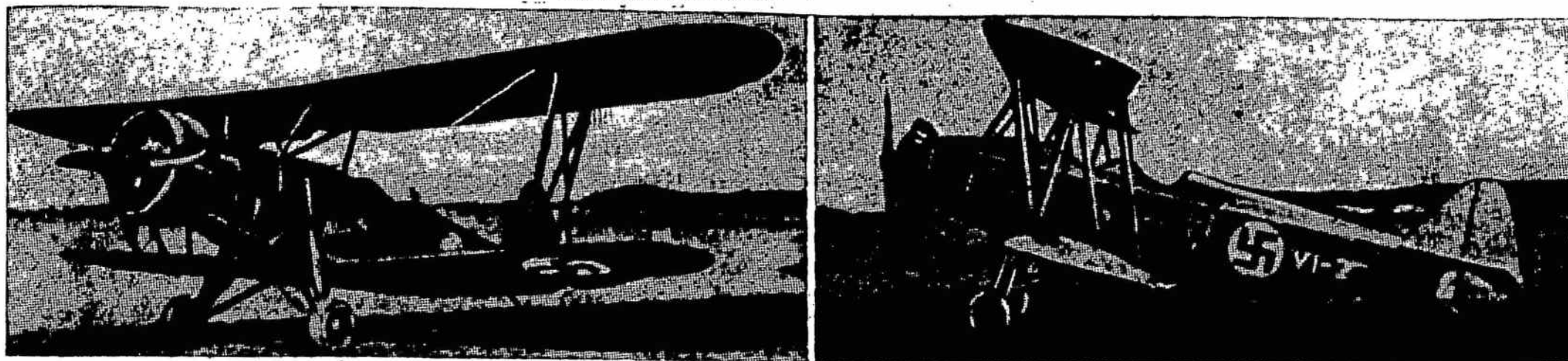
Dviviētis žvalgybos ar lengv. bomb. Focker CX

— iš 2 grupių; grupėje 2—3 eskadrilės. Aviacijos dislokacija (stovėjimo vietos) 1936 m. buvo:

- I. Utti — 1 žvalgybos eskadrilė ir 1 naikintuvų eskadrilė.
- II. Santahamina — 1 jūrų av. eskadrilė, 1 mechanikų mokykla ir aviacijos depo.
- III. Sortavala — 1 jūrų av. eskadrilė.
- IV. Turkinsaari — 1 jūrų eskadrilė ir 1 jūrų naikintuvų esk.
- V. Suurmerijoki — 1 žvalgybos esk. ir 1 naikintuvų esk.
- VI. Viipuri — 2 jūrų av. eskadrilės (bombonešių-torpednešių).

Trijų vietų bombonešis Bristol „Blenheim“

Dviejų vietų mokymo lėktuvai: „Tuisku“ (kairėje); „Viima II“ (dešinėje)

VII. Kauhava — 1 vadų mokykla (sausumos ir jūrų av.) ir 1 žvalgų mokykla (ir mok. esk.).

Kauhavos mokyklose buvo ruošiami įvairioms specialybėms kadro karininkai ir kariūnai aspirantai. Tampire buvo labai gerai sutvarkytos valstybinės aviacijos dirbtuvės, kuriose buvo gaminami savos konstrukcijos mažesni lėktuvai lavinimuisi ir sporto, o taip pat pagal licenzą gamino karo lėktuvus Foker CX ir D.21. Paskutiniaisiais metais gamino visai modernius bombonešius pagal anglų licenzą Bristol „Blenheim“. Čia pat buvo gaminama ir įvairūs aviaciniai prietaisai. Tampire

buvo ir žymus aviacijos tyrimų-bandymų centras, kurio dalis buvo dar Santahamin'oje, kur buvo gerai įrengta aviacijos mechanikų ir motoristų mokykla.

Karo aviacijos ginklavime buvo šių tipų lėktuvai: 1) naikintuvai — Gloster Gamecock II, Haker Fury (pirkta iš anglų) ir Foker D.21., o paskutiniu laiku pirke iš anglų „Gloster-Gladiator“. 2) Žvalgybos ir bombonešiai — Foker CX ir naujaisi Bristol „Blenheim“. 3) Jūrų aviacijoje — Junkers W-34 ir „Blackburn Ripon II“. 4) Mokymosi-treniruotės — Šmolik 120 bei lengvi Viima II ir Tuisku (savo gamybos).

Kai kurių lėktuvų duomenų lentelė:

Lėktuvo pavadinimas	Paskirtis ir įgula	Motora galingumas A. j.	Didžiausias skridimo greitis	Kilimo greitis min.	Lubos m	Ginklavimas
Hawker-Fury	vienv. naikintuvas	640	385 km/v.	5000 m. — 7,7	10.000	2 kulkosv.
Gl. „Gladiator“	„	645—700	410 „	3000 m. — 4,5	10.000	4 „
Hawker „Hart“	dvivietis - žvalgybos	545	305 „	3000 m. — 14	7.300	2 kulk. 250 kg b.
Foker CX	dviviet. žvalg. ar l. bomb.	650	324 „	5000 m. — 11	8.500	3 kulk. 250 kg b.
Bristol	3 vietų	2 motorai				(apie 1000 kg b.)
„Blenheim“	bombonešis	po 840	435 (470)	6000 m. — 17,5	8.300	4 kulkosv.
Viima II	2 vietų - mokymui	150	192 (tūpimo gr. 75 km/v.)		5.000	
Tuisku	„	215 Lyux IV c.	207 („ „ 80 „)		5.000	

Žinios imtos iš vokiečių ir prancūzų aviacinės spaudos.

Dabartiniu laiku, savaime aišku, turi ir geresnių lėktuvų, negu čia pažymėti. Kpt. Draugelis

KARINĖS ŽINIOS

NAUJAS ITALŲ BOMBONEŠIS C. R. 25. Žinoma italų lėktuvų firma Fiat neseniai išleido naujo tipo bombonešį, dengtą metalu viensparnį. Jis dėl savo savybių (greitis 460 km/val, veikimo spindulys 2000 km) gali būti bombonešių palydovu.

Lėktuvas yra aprūpintas dviem 840 a. j. Fiat=A. 74 CR. galingumo motorais; įgula normaliai iš 3 žmonių. Apginkluotas į priešakį šaudančiais kulkosvaidžiais, nejudomai įtaisytas, taip pat yra dar, taip vad., M. G. Turm (išstūmiamas kulkosvaidininkų bokštelis). Lėktuvas sukonstruotas pagal pačius moderniausius statybos dėsnius, turi didelį paslankumą ir vikrumą. Didžiausią greitį pasiekia būdamas 4500 m aukštumoje. Sparnų skėtra 15,8 m; 6.000 m aukštį pasiekia per 13 min., aukščio lubos 9500 m, taktiškas aukštis 4000 m pasiekiamas per 7 min., rašo vokiečių žurnalas „Deutsche Wehr“.

PRANCŪZIJOS 28 CM GAUBICA. Prancūzai turi naujo tipo gaubicą 28 cm L/12 Schneider, kuri anksčiau buvo skirta S.S.S.R. Vamzdžio kalibras 27,94 cm, pasisukimo kampas viršuj nuo +10° iki 65°, į šonus nuo 44°. Gaubicas aptarnaujantieji kariai yra apsaugoti specialiais metalo skydais. Šovinio svoris 275 ir 205 kg. Šūvių skaičius per 1 min. siekia 13. Pradžios greitis 418 m/sek, šūvio tolinašumas 16.000 m.

SUOMIJOS PRIEŠLĒKTUVINĖ ARTILERIJA. Suomiu priešlėktuvinė artilerija iki šiol sudarė vieną Viipurio pulką su štabu ir 4 baterijomis ir atskirą Helsinkio batalioną su štabu ir 2 baterijomis. Tačiau neseniai Suomijos parlamen-

tas nutarė priešlėktuvinę artileriją žymiai sustiprinti. Naujam sustiprinimui, be 7,62 cm prieštankinių M. 29 Bofors'o patrankų, priklauso dar ir 7,62 Vickers'o M. 34 prieštankiniai pabūklai, kurių šūvio tolinašumas nuo 9000 m ir išleidžiamų šovinių skaičius per 1 min. — 15.

PRANCŪZŲ PRIEŠLĒKTUVINĖ ARTILERIJA. Priešlėktuvinės artilerijos pulkai neseniai įsigijo naują 7,5 cm priešlėktuvinę patranką, kuri buvo pagaminta valstybiniuose ginklų fabrikuose. Šūvio pradžios greitis 700 m/sek, tolinašumas 13.000 m; šūvių skaičius per 1 min. 20.

Aptarnaujantieji priešlėktuvinius pabūklus kariai gauna naujo tipo šalmus, kurie lengvina optinių įrankių prisitaikymą ir ne taip uždaro ausis.

TURKIJOS UŽSAKYMAI ANGLIJOJ. Stiprindama savo šarvuočius, Turkija užsakė didelį skaičių Vickers'o vienbokių šarvuotų tankų. Tankas ginkluotas viena patranka, bokštelio apsisukimo laukas 360°.

SCHNEIDER'IO PATRANKA 32 MM. Ši patranka turi keturrankį kryžminį lafetą ant 2 guminių ratų. Turi ilgą 48 kalibro vamzdį, šovinys 0,9 kg, pradžios greitis 825 m/sek, vertikalėj padėty šūvio tolinašumas nuo 5500 m, horizontalėj — 6300 m. Šovinių skaičius per minutę siekia 180. Kryžminis lafetas leidžia patranką sukti aplink. Pakėlimo kampas siekia nuo -5° ir +85°.

OLANDIJOS LENGVOSIOS LAUKO GAUBICOS. Artilerijos pulkai nuo 1939 m. rugsėjo mėn. be dviejų skyrių su 7 cm lauko patrankomis turės dar III skyrių, taip vadinamą skyrių lengvųjų lauko gaubicų 10 cm. Šiam apginklavimui įvykdyti paskirta 15 milijonų guldenu.

1000 „Trimitų“

Vasario 15 d. mūsų kariuomenės talkininkų — šaulių laikraštis „Trimitas“ išėina 1000-niu numeriu. Tūkstantis, palyginti, nėra didelis skaičius, tačiau savaitraščio gyvenime jis labai reikšmingas. „Trimitui“ jis žymi beveik dvidešimt gyvenimo metų, per kuriuos teko įvykdyti didelių uždavinių šauliniame tautos auklėjimo darbe.

Pirmasis „Trimito“ numeris išėjo 1920 m. gegužės mėn. Jo kūrėjas — šaulių Sąjungos kūrėjas Vladas Pūtvis, kuris, nesant „Trimitui“, nuolat sielojosi šaulinio laikraščio reikalingumu ir, „Trimitą“ rengiant, nustatė jo programą. Per tūkstantį numerių „Trimitas“ mokė, — kaip pasiryžo pirmajame numery, — gautąją laisvę sąmoningai naudoti, stiprinti šaulio ranką ir protą, kad mokėtų valdyti aštrų kardą, sąžiningai citi Tėvynės pareigas.

Šaulių S-gos kūrėjas Vladas Pūtvis 1922 m. apie „Trimitą“ išsireiškė: „Jeigu tu, „Trimite“, galėtum su savo siela įsigyti atitinkamą žmogaus kūną, pamatytumėm gražų jauną šaulį. Gražiai šaulio uniforma apsirengęs, miklus ir rangus, linksmas, doras, blaivas, karštai mylįs Tėvynę ir savo draugus, mokąs rimtai pakalbėti, pasijuokti ir padainuoti; geras ir mandagus, bet su priešininkais smarkus ir drąsus, mokąs gerai šaudyti, mylįs kariuomenę ir besiruošias stoti jon. Išgirdęs kartais smarkius partinius ginčus, linksmi nusišypsotum, nes tau juokinga, kad rimti žmonės taip smarkauja dėl mažmožių“. Šiais žodžiais Vladas Pūtvis labai gražiai atvaizdavo „Trimito“ „asmenybę“, jo charakterį. Toks „Trimitas“, trumpai tariant, — gyvas šaulinio darbo veidrodis buvo visą laiką ir tuo keliu eina dabar.

Būdamas jungiamuoju barjeru tarp kariuomenės ir visuomenės, „Trimitas“, be karinių ir šaulinių dalykų, sielojosi ir aktualiaisiais tautos reikalais. Rašė kultūriniais, ekonominiais bei socialiniais klausimais, kėlė įvairias mūsų negeroves, kovojo su nerangumu, apsilaidimu ir stengėsi išugdyti tokį pat šaulio kovotojo tipą. Kada visa tauta vedė tylią kovą dėl Vilniaus, greta „Mūsų Vilniaus“ „Trimitas“ buvo vienas pirmųjų tos didžiosios kovos ramsčių. „Mūsų Vilniui“ užsidiarius, „Trimitui“ teko jo dvasią toliau palaikyti.

Šiuo metu „Trimito“ skaitytojų šeima yra didelė, siekianti keliasdešimt tūkstančių. Greta laisvosios Lietuvos skaitytojų, yra daug užjūrio brolių ir kitų kraštų tautiečių. „Trimitas“ pasiekia net tolimąsias Japoniją, Australiją. Šiandien nerasime šaulio, kuris neskaitytų „Trimito“. Be to, skaitytojų tarpe matome ir karį, ir ūkininką, moksleivį, mokytoją, amatininką, valdininką ir kt.

Be stiprių šaulinių bei patriotinio turinio straipsnių, „Trimite“ dedama gražių atsiminimų iš partizanų-šaulių veiklos Nepriklausomybės kovų metu, iš Vilniaus krašto lietuvių kovų su okupantais ir t. t., dedama kitos beletristikos, eilėraščių ir įvairios poilsio pasiskaitymo medžiagos. Kiekviename numeryje yra „Moterų šaulių“ ir „Šaulių moksleivių“, „Karių gyvenimo“, „Kultūros gyvenimo“, „Klaipėdos“, „Raštų“, „Sporto“ skyriai. Dedama aktualių karikatūrų iš šaulinio ir visuomeninio gyvenimo.

„Trimitą“ redaguoja šaulys Jonas Kalnėnas.

Gegužės mėn. „Trimitas“ minės reikšmingą savo dvidešimtmečio sukaktį.

Premijuotoji literatūra

Jau virto gražia tradicija išskirti pačius geruosius mūsų literatūros visų metų leidinius ir jų autoriams paskirti pinigines premijas. Didžiausią premiją — 5000 Lt. — skiria Švietimo Ministerija. Šimet ji teko eilėraščių rinkinio „Kunigaikščių miestas“ autoriui poetui Bernardui Brazdžioniui. Jau treči metai iš eilės šią premiją laimi lyrika.

B. Brazdžionio eilėraščiai pasižymi dvasinio pasaulio vaizdavimu, žymėjimu sunkaus žmogaus likimo, klaidžių gyvenimo kelių, tačiau jo vaizduojamas žmogus nežūsta, nes jis, kaip ir pats autorius, gyvena religija ir Dievo ieškojimu. Todėl apstu religinių motyvų, šventraščio temų. B. Brazdžionis viso meto savo kūryboje stokojo tautinių eilėraščių, kurie jį žymėtų kaip lietuvių kūrėją. Tai, matyti, jausdavo ir pats autorius ir premijuotame rinkiny jų įdėjo — penkias poėmes apie Vilnių, odę Tėvynei ir dar vieną kitą posmą. Šie, tiesa, daugumoje silpnesni už kitus eilėraščius ir nėra kupini sodrios lietuviškos dvasios, bet jau vienos pastangos ir tai gali būti pasveikintos.

Autorius yra biržietis, gimęs 1907 m. Išleido šešetą poezijos knygų suaugusiems ir aštuonetą rinkinių vaikams Vytės Nemunėlio vardu.

„Spindulio“ b-vės premija (2000 Lt) paskirta jaunosios kartos beletristui Antanui Venclovai už apysakų rinkinį „Naktis“ (Spaudos Fondo leidinys). Rinkiny vaizduojamas tiek miesto, tiek kaimo gyvenimas. A. Vencolva dar yra išleidęs beletristikos — „Beržai vėtroje“ ir „Draugystė“. Premijuotasis leidinys anuosius pralenkia ir forma ir turiniu ir vaizduojamųjų žmonių tikrumu bei ryškumu.

Antrąją didumų premiją — dvigubą — šimet paskyrė Katalikų Veikimo Centras. Vieną jos dalį — 1000 Lt. — už dramą laimėjo mūsų įžymusis dramaturgas Petras Vaičiūnas. Drama — „Varpų giesmė“. Joje pavaizduotas pagonybės užgesimas ir krikščionybės išgalėjimas. Šią P. Vaičiūno dramą jau vaidina Šiaulių valstybės teatras.

Dramų jis yra parašęs ištisą eilę. Daugelį jų vaidina valstybės teatras. P. Vaičiūnas dar rašo ir eilėraščius. Jų yra išleista taip pat keletas knygų. Eilėraščiuose vyrauja patriotinės temos, daug vietos skirta sostinei — Vilniui.

Antroji Katalikų Veikimo Centro premija (1000 Lt) teko jaunosios rašytojų kartos atstovui Juozui Paukšteliui už romaną „Kaimynai“ (Sakalo leid.). Romane vaizduojamas dabarties mūsų sodžiaus gyvenimas; justis daug meilės gimtinės žemei, daug nuoširdumo.

J. Paukštelio, be premijuotojo romano, yra išleista dar: novelių rinkinys „Vidurnakčių baladės“, pasaulinio karo metų vaizduojamas romanas „Našlės vaikas“, mokytojų gyvenimo romanas „Pirmieji metai“ ir Vilniaus krašto lietuvių priespaudą lenkų okupacijos metais vaizduojanti drama „Užgrobtą žemę“. Autorius šiuo metu mokytojauja Kėdainių gimnazijoje.

Spaudos Fondo premija teko mūsų senosios kartos rašytojui Vincui Krėvei už beletristikos knygą „Raganius“. Autorius čia pavaizdavo tikrą, kasdieninę kaimišką Lietuvą. Tai lyg ir tęsinys tų smulkių gabalėlių, kuriuos kiekvienas, lankęs mokyklą, pažino „Skerdžiaus“ vardu. Ir žmonės tie patys.

Šiuo metu nepaskirta liko tik Sakalo b-vės premija.

K. Augas

Staubo žemė

(Žiūr. „Kario“ Nr. 6)

Granatos broliai

Prie lango prieina buto šeimininkas, linksmų akių, aukštas ir lieknas. Jis pažiūri žemyn.

— Policininkas vėl praeina pro šalį... O kad jis žinotų, kas čia darosi...

Augulis atsisuka į kitus, kurie sėdi pusračiu kitame kambario krašte.

— Lukiškiuos gautumėm butą ligi gyvos galvos, — pasako šaltai Norimaitis, jau sėdėjęs pusantrų metų lenkų kalėjime. Jis visuomet šalto veido ir niekad nesijuokia.

— Bet mūsų vadas vėluoja! — Augulis vėl prie lango. — Kad jam kas nors blogo neatsitiktų.

Aštuntosios klasės mokinys Mickus švilptelėja:

— Jis gudresnis už visus mus. Pakalbi tris minutes su juo ir žinai, kad toks greit nepaklius lenkams.

Pasigirsta laiptuose žingsniai.

— Eina! — kambarij darosi tylu.

Norimaitis paklauso, lyg uostinėdamas.

— Jei policija — neleisiu, kol pro virtuvės duris neišbėgsim visi...

Suskamba anapus jų kažkieno krumpliai.

— Kas ten? — klausia Augulis. Jis, kaip ir visi čia susirinkę, dabar kiek susinervinęs. Visi šie vilniečiai — moksleiviai ir tarnautojai, visi lietuviai, puikiai žino kaip veikia lenkų policija ir kad ji be pasigailėjimo seka, gauda ir triuškina visa, kas lietuviška. Rastų dabar čia susirinkusius — aiškus kalėjimas arba koncentracijos stovykla

— Mykolas Gailius! — pasigirsta balsas už durų.

— Tai jis! — šnibžtelėja nekantresnis. — Jis!..

Durys atsidaro ir įeina dar vienas. Vėl Augulis stropiai jas uždaro, dar kartą dirstelėja langan. Visų akys susmigusios įėjusiu.

— Truputėlį pavėlavau, — kalba jis linksmu balsu, kuris atrodo lyg truputį nuvargęs. — Šiandien išvaikščiojau pusę miesto. Aplankiau daug senų pažįstamų vietų. Na, bet dabar darban.

Jis labai laisvai išsitraukia ir padeda vieną pistoletą, paskui kitą.

— Iš eilės pradėkit. Išardyt ir sudėt. O paskui man apie kliūtis papasakosit.

Jis atsišlieja kedėn, atsega švarką ir iš ten išsiima granatą. Mandagiai ją padeda ant stalo.

— Jūs — tikras ginklų sandėlys! — Visų kambarij esančių jaunųjų vyrų blizga akys.

— Taip. — Mykolas Gailius linktelėja galva. — Tik kai turi ginklą prie savęs ir kai jis yra patikimas, gali jaustis tikras ir saugus.

Ir taip eina nepaprasta karinio rengimo pamoka vienoje Vilniaus priemiesčių gatvelėj stovinčiam apleistam, pigių butų name.

Vyriškis, jų vadovas ir mokytojas, jiems aiškina apie ginklus ir praktišką jų naudojimą.

— Kaip aš patyriau, zonoje labai daug kartų teks naudotis granatomis. Tai puikus ginklas. Stiprus ir triukšmingas. Su granata gali pulti vienas prieš penkis ir visuomet laimėsi.

Jis atsistoja. Granata jo rankoje. Priešais — jaunųjų veidai ir didelės, nuostabos pilnos akys.

— Granatos niekad nereikia anksti mesti. Puikiausias kirtis, kai su ja išlauki, sviedi ir tik prilėkus ji su perkūnais sužaibuoja.

Granata jo didelėj rankoj atrodė lengva, kaip riešutas. Jis ją lengvai siūbuoja.

— Mūsų priešai zonoje pasigailėjimo nepažįsta ir jiems turi būti atsakyta tokiu pat kietumu. Kas į mus šūvį — tam dešimts atgal. Kas į mus granatą — penkias iš šios pusės į aną! Visur ir visada atsimint — nugalėtas, kas puola!

Prieblandoje, kambario viduryje vyras su granata. Jis kalba neskubėdamas, lengvai, net kiek šaltai, bet kiekvienas žodis sunkus ir šaltį nešantis. Kiekvienas iš čia esančių jaučia, kad tai žmogus, kuris padaro ką nori. Jo valia, kaip replės, kurios suspaudžia, triuškina ir niekad nepaleidžia to, kuris kartą pasmerktas.

Baisusis laiškas

Traukinys sustoja Vilniuje. Perone švaistosi su nulinkusiomis konfederatkomis kareiviai, pakeltais smakrais ir tik iš kirpyklos išėję, išsipudravę lenkų karininkai, blizgančiais švarkeliais geležinkeliečiai, kepurės užsimaukšlinę, įtartinų akių miestelėnai ir be tikslo, tik pasižiūrėti atvykusių veidų moterys ir vyrai. Iš vagonų žmonių srovė įsilieja į jau esančią ir kunkuliuojančią minią.

Haida, paslaugus ir kraštutiniai mandagus, lydi savo naująją pažįstamą.

— Aš paimsiu vežiką. Kur gyvenate, panele?

— O dėkui labai. Tokia puiki diena. Aš noriu eiti pėsčia.

Jis eina, o šalia ji. Vėl kalba apie nereikšmingas, kasdienines smulkmenas. Haidai mergaitės balsas atrodo sidabrinis, o aptriušusios namų sienos, apleistas miesto grindinys, susivėlę vežikai, praslenką pro šalį skurdžiai atrodo kitomis spalvomis.

Kelias per kelis kvartalus. Staiga Adelė mostelėja ranka kiton pusėn ir garsiai šaukia:

— Aš jau grįžau! Kas gero namuose.

Languotoje suknelėje, raudonplaukė mergina eina prie jų, o tuo laiku Saugūnaitė paaikškina, kad tai jos draugė, su kuria ji kartu gyvena.

— Puikios atostogos prie ežero — kalba ji draugai. — Kaip gaila, kad tavęs nebuvo...

Tačiau raudonplaukė draugė žiūri į ją kažkokiomis didelėmis, baimingomis akimis. Ji pasisveikina.

— Tavo ranka dreba. Kas yra? — Adelė pastebi jos baltą veidą. — Ar tu nesergi? Kas gi tau yra, sakyk...

— Tu nieko nežinai? — dabar ir Haida pajunta, kad jos balsas virpa.

— Ką? — Adelė pajunta šalčio srovę širdy. Jos draugės išvaizda plūsta į ją tamsiu liūdnu nujautimu.

— Tu nieko, visiškai nieko nežinai?

— Sakyk, nekankink manęs. Kas gi atsitiko?

Saugūnaitės draugė visai išblyškusi ir žiūri kažkokiomis keistomis akimis.

— Einam! — Ji nutveria Adelę už rankos. Ir taip stipriai, lyg norėdama nepargriūti. — Aš tau vėliau...

— Panelei bloga — Haida mostelėja vežikui. — Aš nuvešiu.

— Karališka gatvė 123!

Tamsūs, siauri laiptai antran aukštan. Studenčių kambarėlis su keliomis knygomis lentynoj, amžinai kiekvieno mediko simboliu — balta, liūdnai besišypsančia kaukuole, sofa su išsiuvinėtomis pagalvėlėmis, gėlės ant stalo...

— Tai baisu, Adele... Skaityk!

Ji tik parodo laišką ant stalo, o pati nususuka. Matyti, kaip dreba jos pečiai.

Saugūnaitėi nedaug tereikia akimis klajoti po laiško tekstą. Ir ji sielvartingu balsu šūktelėja:

— Viešpatie! Oi... — Ir akys skęsta ašarose. Popieris krinta iš rankos ir ji pati netvirtai nusvyruoja. Haida pačiu laiku ją palaiko, o paskui pasodina sofoje. Viskas jam čia nesuprantama ir jis grįžta prie stalo, pakelia laišką, deda jį vieton. Bet jo greitas ir aštrus žvilgsnis suspėja perslėsti popieriumi. Tarp eilučių jis suranda tragedijos esmę.

...Tavo dėdė Jovaras lenkų banditų nužudytas. Atvažiuok į laidotuves...

Haida lėtai pakelia galvą ir žiūri pro margas užuolaidas į gretimai stūksantį, žaliuose šlaituose apsisiautusių, Gedimino kalną.

Paskui jis atsisuko į Adelę. Jos statūs pečiai virpa, o minkštos, baltos garbanos apdengia rankas, prispaustas prie veido.

Haida sunaikino Jovarą, nes to reikalavo neatšaukiami neutralios zonos kovos įstatymai.

Jis žiūri savo spindinčiu žvilgsniu, aštriu ir persmeigiančiu į sielvarte pasinėrusią mergaitę.

— Niekad ji to neprivalo sužinoti! — nusprendžia jis. Nes pajuto, kad ši mergaitė yra jam tik viena tokia pasaulyj.

Vadas iš nežinios

Senis, baltais nukarusiais ūsais ir seniai skusta, atsikišusia reta barzda lėtai pasislenka arčiau vyrų.

— Sakykit, kas yra Gailius? Kas jis toks?

Iš po žemyn nusvirusių, plačių ir tirštų antakių į jį žiūri vienas iš būrio, kurs apsėdęs stalą, aplink žibalinę lempą, mažam kaimo trobelės kambarij. Už pečiaus su mažomis pertraukomis čirškia svirplys, o oras viduj toks karštas, lyg tai būtų naujo garo sriautas pirtyj pakeltas!

— Aš žinau tiek pat, kiek ir tu, dėde. Aš eisiu, kaip ir kiekvienas iš čia esančių į patį pragaro vidurį su juo...

— Žinau, broliukai. Jis mūsų gelbėtojas.

Senis šeimininkas pakrąpšto savo retutį plaukų miškelį smakre.

— Atsirado jis čia vieną dieną. Nieks jo nepažįsta, nieks nematė. O jis tuoj... „Kaip aš gyvas čia, lenkas niekad nebus ponu mums. Jie ginklą pakėlė, pakelkim ir mes. Duokime jiems to, ko jie nori“.

— Ir duodam! — atsegtais marškiniais vyras juokiasi plačia burna, jojo rankos — stipraus ir pilno jėgos berno, šokinėja ant stalo. — Prakeikti lenkai gauda lazdu tiek, kiek jiems tik reikia... Ar ne mes užpuolėm tą būrį, kuris grįžo apiplėšęs Suveikius. Visus vežimus paliko ir dar trys lenkiški vagys grioviu nusivertė. O štai keturios dienos — tylu kaip bažnyčioj. Nieko apie juos negirdėti.

Senis linguoja galva.

— Matau ir stebiuosi, kaip čia viskas greit pasikeitė. Pirmiau — iš ryto, sveikas išmiegojęs persizegnoji ir nežinai ar vakare galėsi už gyvybę Dievui padėkoti. O dabar ir mes šio to verti... Jis kiek susijaudina.

— Lenkai mus mušė, kaip šunis, bet jiems reikia dar didesnės lazdos. Ir tada, kai jų nugarą padarai šilkinę, jie užsičiaupia.

— Bet biaurybės vistiek velnius galvoja, — atšovė dar vienas trumpu sprandu ir pasišiaušusiais plaukais Nomeika, ligi tol buvęs apylinkės stipriausiu vyru, — dabar granatą mokąs ligi eglės viršūnės išmesti. — Lenkas pilnas klastos ir veltui jis sakosi draugas esąs. Tai tikra širšė, kuri įkirsti nori ir pusiau perkirsta...

Už durų pasigirsta balsai.

— Iš Vilniaus jau grįžo! Ką jis pasakys.

Mykolas Gailius įeina, o užpakalyje jo dar vienas iš vietinių.

— Sveiki, vyrai!

Platus ir stambus vyras, kurio keturkampis smakras atrodo, kaip iš geležies gabalo iškirstas.

Jis paduoda ranką kiekvienam. O senis šeimininkas nusilenkia kuo žemiausiai. Užtenka pažvelgti į kiekvieno čia esančio veidą ir pamatysi, kaip spindi jie begaliniu atsidavimu ir metaliniu paklusnumu šiam žmogui, kuris parodė kelią iš nevilties.

Mykolu Gailium vadinęsis — atsirado pas tuos nuteriotus ir moraliai jau sugniuždintus žmones. Jisėjo iš trobos trobon, iš kaimo kaiman ir kalbėjosi su jais. Jis klausėsi tų liūdnų žmonių aimanų apie beviltišką rytdieną ir paskui jiems sakė, kad neraudoti, bet kovoti reikia.

Jis perėjo neutralę zoną. Grįžo atgal ir pasakė kiekvienam stačiai į akis:

— Nori būti laisvas ir šeimininkas sau? Eik su manim ir nebijok galvą palydėt...

Jo būryj jau buvo dvylika vyrų, kurie turėjo 7 šautuvus. Gandas didžiu garsuėjo per zoną ir kiekvienas jaunas lietuvis vylėsi tuoj prisidėti prie jo.

Jis atsisėda. Žiūri pilkomis, bet kietomis akimis ir klauso. Jo būrio vado padėjėjas, stiprusis Nomeika kalba.

— Buvo Jovaro laidotuvės... Atvažiavo... Tuoj prie Raudžiuko. Į vežimą. Ir su pagrobtu...

Gailius nutraukia jį.

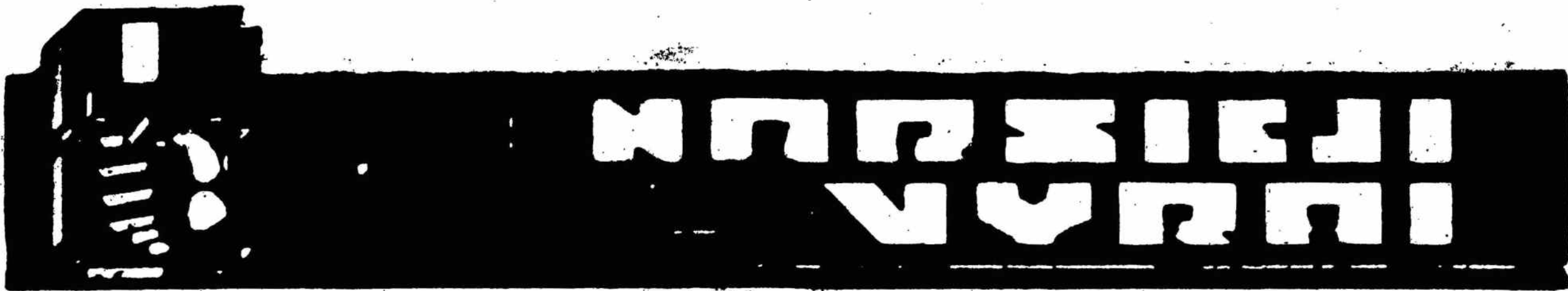
— Prie savęs ginklus turėjot?

— Ne!

— Nuo šiol visuomet su užtaisytu šautuvu vaikščiokit. Net šieno piauti su ginklu... Toliau —

(Bus daugiau)

J. Dovydaitis

TRIS KARTUS SUŽEISTAS NEŠĖ PRANEŠIMĄ

Ats. j. psk. Vincas Dirsė gimė 1897 m. liepos 30 d. Alytaus aps., Daugų miestelyje. Iš pat mažens jautė patraukimą būti kareiviu. Pasigirdus žiniai, kad tveriasi Alytuje 1. pėst. pulkas, 1918 m. gruodžio pabaigoje, prikalbinęs Adolfą Lučinską ir Vincą Čepliką, išvyko į savąją kariuomenę. Tėvai mielai pritarė. Visus 3 savanorius į Alytų nuvežė Dirsės brolis Adolfas.

Pradėjus veržtis bolševikams į mūsų kraštą, 1919 m. vasario 12 d. 1. kuopos 1. būrys buvo pasiūstas į Švobiškių kaimą jiems užkirsti kelią. Naktį apie 11 val. įvyko smarkus susišaudymas. Priešas, apuošęs, kad mūsiškių nedaug, pradėjo pulti. Mūsiškiai dėjo pastangas nepasiduoti. Tai buvo pirmas 1. kuopos 1. būrio kovos krikštas.

Vykstant kautynėms Daugų apylinkėje, Dirsė, kaip gerai žinąs vietas ir kelius, buvo siunčiamas žvalgybon ir slapukuosna. Visus uždavinius atlikdavo greit ir tiksliai.

Užėmus mūsiškiams Bobriškes, Dirsė buvo išsiūstas žvalgybon. Grįždamas iš žvalgybos, susitiko su priešų patruliais, kurių vienas rusiškai paklausė: „Kas čia“? Dirsė taip pat atsakė rusiškai „savas“. Tačiau priešų patruliai iš karto pažino, kad tai Lietuvos kareivis, ir liepė nė iš vietos nejudėti. Dirsė visai nesitikėjo tokion „malonėn“ pakliūti, nes, išvykstant žvalgybon, Bobriškių kaime dar priešų nebuvo. Netikėtai užkluptas sustojo. Tada vienas priešų prikišo šautuvą Dirsei prie krūtinės, o kitas įbėgo į čia pat esantį sargybos būstą. Tuojaus iš būsto su riksmu pasipylė keli bolševikai. Dirsė, nutaikęs proga, nušoko nuo arklio ir, kiek kojos neša, patvoriu leidosi savųjų link. Priešai šito nesitikėjo. Visi liko kitoje arklio pusėje. Nors tuojaus ėmė šaudyti ir šoko vytis, bet pagauti nepavyko.

Kitame kaimo gale radęs savuosius, Dirsė pranešė, kas atsitiko. Žvalgybos komandos viršininkas nusistebėjo ir palaikė, kad tą išdaigą padarė savieji. Ilgai neleidęs kalbėti, liepė vykti ir patikrinti, kokie ten kareiviai. Pakartotinai buvo pranešta, kad kitame kaimo gale yra apie kuopą priešų. Vadas ir tada nenorėjo tikėti, nes prieš pusvalandį Bobriškėse nebuvo nė vieno priešų. Ir tik atidarius priešui smarkią ugnį, liepė trauktis. Dirsė, neturėdamas savo arklio, įsikabino į draugo Baryso arklio karčius ir apie pusę kilometro laikėsi, kol pasiekė krūmus.

Spalių mėn. paliai Kalkūnus Dirsė vykdė žvalgybos uždavinį. Įjojęs į Levkesų dvarą, susitiko su priešų. Po smarkaus susišaudymo Dirsei sužeidė ranką.

Teko išvykti į ligoninę. Sužinojęs, kad pulkas rengiasi į bermontininkų frontą, dar nevisai pasveikęs, iš ligoninės išsiprašė į dalį.

Susitvarkius su bermontininkais, pulkas vėl persikėlė į Alytų. Čia teko susidurti su lenkais.

1920 m. pradžioje keli žmonės buvo pasiūsti į Skraičionių kaimą žvalgybon. Iš žmonių sužinojus, kad tame kaime buvo lenkai ir dar žadėjo atvykti pastočių ieškoti, nutarė jų palaukti. Netrukus pasirodė ir laukiamieji. Dirsė, sukomandavęs pulti, pradėjo šaudyti ir pats šoko pirmyn. Perbėgęs kalniuką atsigulė. Žiūri, kad kiti mūsiškiai nepuola. O čia lenkų pilna pakalnė. Pradžioje šiek tiek kruptelėjo, bet paskui žūt būt šoko atakon. Lenkai pradėjo bėgti. Kiek pasivijęs, nuošaliau griovyje pamatė gulintį lenką. Pamanęs, kad nukautas, paliko jį. Tik lenkui pradėjus šaudyti, Dirsė atsuko šautuvą jo pusėn. Po kelių šūvių Dirsė, sušukęs valio, puolė jį. Lenkas, nusigandęs, leidosi bėgti. Dirsė, užšokęs už akių, jį suėmė. Bevarant pas savus, sutiko kareivį Pakalnį. Pakalnis buvo siūstas patikrinti, ar tikrai Dirsė nukautas, nes kiti buvo įsitikinę, jog jis žuvęs.

Balandžio 5 d. nepilnas skyrius buvo išsiūstas į Mieliūnų kaimą žvalgybon. Gretimame Pocelonių kaime stovėjo lenkai. Sužinojusi, kad Meiliūnuose lietuviai, Pocelonių kaimo gyv. Chmeliauskaitė nuėjo ir pranešė lenkams. Lenkai buvo užvesti į mūsiškių užpakalį. Mūsiškiai to visai nesitikėjo. Netikėtai užklupti, atsišaudydami traukėsi. Pasiekę ramesnę vietą, nutarė suduoti lenkams smūgį iš sparno. Apžiūrėjus poziciją, psk. Sutkus liko vietoje, o Dirsė atėjo vesti skyrių. Beaiškinant uždavinį ir nurodant kur vykti, Dirsę sužeidė.

Priešas pradėjo smarkiau šaudyti. Teko trauktis. Dirsė, nenorėdamas draugų gąsdinti, nors iš žaizdų ir veržėsi kraujas, bet geroką kelio galą nešėsi šautuvą ir apie 90 šovinių. Jam nusilpus, šautuvas ir šoviniai buvo atimti, o jis pats išsiūstas į ligoninę. Po 3 mėnesių sveikatos tikrinimo komisija davė jam 2 mėnesius sveikatai pataisyti atostogų. Tačiau tomis atostogomis pasinaudoti negalėjo, nes tėviškė buvo lenkų okupuota. Pasiliko pulke.

Liepos 16 d. lietuviai užėmė Daugus. Būnant Dauguose, gydytojas, patikrinęs Dirsės sveikatą, pripažino, kad dar reikia gydytis. Jau buvo išrūpinti visi dokumentai vykti į ligoninę. Arklys, visa municija ir ginklai perduoti ginklininkui. Gavus 1. pėst. pulkui įsakymą vykti į frontą, Dirsė nuo ligoninės atsisakė ir išvyko su pulku į pozicijas.

Stovint 1. bataliono štabui šioje Padvariškių kaimo pusėje, gauta labai svarbi žinia. Ji ypač naudinga buvo 2. kuopai. Reikėjo skubiai siūsti pranešimą 2. kuopos vadui. Pranešimas nė kiek negalėjo būti pavėluotas, nes galėjo žūti visa 2. kuopa. Pranešimo pristatymas taip pat buvo nelengvas, nes iš šonų dažnai pasirodydavo lenkų žvalgai ir apšaudydavo mūsiškius.

1. pėst. pulko
j. psk. Vincas Dirsė

KARO VEIKSMAI

ŠIAURĖS FRONTE

Sovietų pranešimai

* Leningrado karo apygardos štabas praneša: „Vasario 9 dieną fronte nieko svarbaus neįvyko. Karelijos sąsmaukoje atmušėme priešų pakartotinius puolimus, kuriais jis bandė atsiimti prarastas pozicijas, padarydami jam didelių nuostolių. Sovietų Sąjungos aviacija sėkmingai bombardavo karinius tikslus“.

* Leningrado karo apygardos štabas praneša: „Vasario 10 dieną neįvyko nieko svarbaus. Mūsų aviacija atliko žvalgomuosius ir bombarduojamuosius skraidymus“.

Suomių pranešimai

* Penktadienį paskelbtame oficialiame Suomijos kariuomenės štabo komunikate nurodoma, kad priešas ir toliau puolė Karelijos sąsmaukoje. Prie Summos suomių kariuomenės daliniai atmušė priešų puolimus ir padarė jam nuostolių. Prie Punnusijokio ir Pasurio priešas puolė, remiamas artilerijos, aviacijos ir tankų. Visus tuos puolimus suomiai atmušė ir padarė priešui žymių nuostolių. Prie Taipalės upės priešas vis dar tebepuola; toje fronto vietoje buvo sunaikinti du priešų tankai. Į šiaurės rytus nuo Ladogos ežero vyksta smarkios kautynės. Buvo užimta viena iš labai sustiprintų priešų atramos pozicijų. Prie Kuhmo Suomijos kariuomenės daliniai dar labiau pagerino savo pozicijas. Kitose fronto vietose pasireiškė patrulių veikla. Ketvirtadienį Suomijos aviacija sėkmingai išsklaidė kai kuriose vietose susikonglomeravusią priešų kariuomenę. Karo veiksmų zonoje ties Suomijos kariuomene skraidė Sovietų Sąjungos naikintuvai. Krašto viduje nieko pažymėtino neįvyko.

* DNB iš oficialių suomių šaltinių paneigia ketvirtadienį užsienio radijo paskelbtas žinias apie tariamą Mannerheimo linijos Karelijos sąsmaukoje pralaužimą.

* Suomių karinė vadovybė paskelbė tokį komunikatą: „Karelijos sąsmaukoje priešas ir toliau puolė. Smarkiausi puolimai ėjo į vakarus ir į rytus nuo Summos, o taip pat ir prie Taipalės upės. Visi Sovietų puolimai buvo atremti.“

Tą uždavinį galėjo įvykdyti tik narsus ir sumanus vyras. Bataliono vadas, ilgai nesvarstęs, pasiūkė Dirsę, išaiškino momento svarbą ir, įteikęs pranešimą, nusiuntė pas 2. kuopos vadą. Nešant pranešimą, Dirsė susitiko su lenkų žvalgais. Įvyko susišaudymas. Per tą susišaudymą Dirsė peršovė abi kojas, bet į nelaisvę nepasidavė. Ir sužeistas nešė pranešimą. Pasijutęs blogai, rado lietuvių partizaną. Kadangi žmogus buvo nepažįstamas, tai pabijojo jam duoti pranešimą. Liepė kuo skubčiausiai paieškoti ir atvesti pas jį bet kokį lietuvių karių. Tuojaus atvyko 1. kulk. kuopos viršila. Sakytam viršilai Dirsė perdavė pranešimą ir prašė skubiai jį perduoti 2. kuopos vadui. Pranešimas laiku buvo perduotas ir 2. kuopa liko apsaugota.

Suteikus pirmąją pagalbą, Dirsė buvo išsiųstas į Semeliškes. Po to gydėsi Kaune. Baigė tarnybą jauniesniojo puskarininkio laipsniu. Visai iš kariuomenės išėjo 1921 m. rugpiūčio 11 d. Kaip savanoris gavo 10 ha žemės. Vėliau 10 ha dar nusipirko. Dabar gyvena ir pavyzdinčiai ūkininkauja Sokonių kaime, Daugų val., Alytaus aps.

Vyčio kryžiumi apdovanojimo lape šiaip rašoma apie j. psk. V. Dirsę: „Raitųjų žvalgų komandos j. psk. Vincas Dirsė 1920 m. spalio 16 d., kautynių metu su lenkais, ties Trakais buvo pasiųstas su svarbiu pranešimu į apkasus, kur tuo metu lenkai buvo pralaužę mūsiškių frontą ir veržėsi pirmyn, atkirsdami mūsų sparnus. Nežiūrint į tai ir į didelį pavojų, j. psk. Dirsė kuo geriausiai atliko savo uždavinį, nors tuo metu ir buvo tris kartus sužeistas“.

Vand. Junaitis

Artilerijos ugnis buvo smarki. Penki priešų tankai buvo sunaikinti. Į šiaurės rytus nuo Ladogos ežero, Pitkarantos salose, buvo sunaikinta priešų vora su 70 arklių. Sausumoje priešų artilerija buvo labai veikli, tačiau Sovietų pėstininkų dalys nedarė jokie puolimo. Prie Aittojokio suomių kariuomenė atrėmė mažo priešų dalinio puolimus ligi jų pirmųjų pozicijų. Vasario 10 d. suomių aviacija atliko žvalgybos ir gynimosi skraidymų, bombarduodama priešų susibūrimus. Sovietų aviacijos veikla apsiribojo keliais veiksmais fronto ruože. Buvo bombarduotas Viborgas ir užmušti keli civiliniai gyventojai. Patikrintomis žiniomis, vakar priešas neteko dviejų lėktuvų“.

* „Stockholm Tidningen“ praneša, kad vasario 10 d. Sovietų aviacija smarkiai bombardavo Viborgo miestą. Mieste buvo sunaikinta sena bažnyčia. Buvo kilę daug gaisrų. Du žmonės buvo užmušti ir du sužeisti. Taip pat buvo bombarduojamas Hangoe miestas. Čia nuostoliai nežymūs.

* Gautomis žiniomis, maršalas Mannerheimas vasario 10 d. atvyko į Karelijos sąsmauką vadovauti karo veiksmams.

VAKARŲ FRONTE

Vokiečių pranešimai

* Vokiečių kariuomenės vadovybė praneša, kad vasario 10 d. Vakarų fronte praėjo ramiai. Vokiečių karo aviacija, nežiūrint blogo oro, skraidė žvalgybos tikslais į Didžiąją Britaniją. Buvo nuskandintas vienas britų sargybinis laivas. Visi lėktuvai grįžo sveiki. Kaip jau buvo atskirai pranešta, iš tolimos kelionės sugrįžęs vokiečių povandeninis laivas pranešė, kad nuskandino britų daugiausia lydimų laivų bendros 38.000 tonų talpos.

Sąjungininkų pranešimas

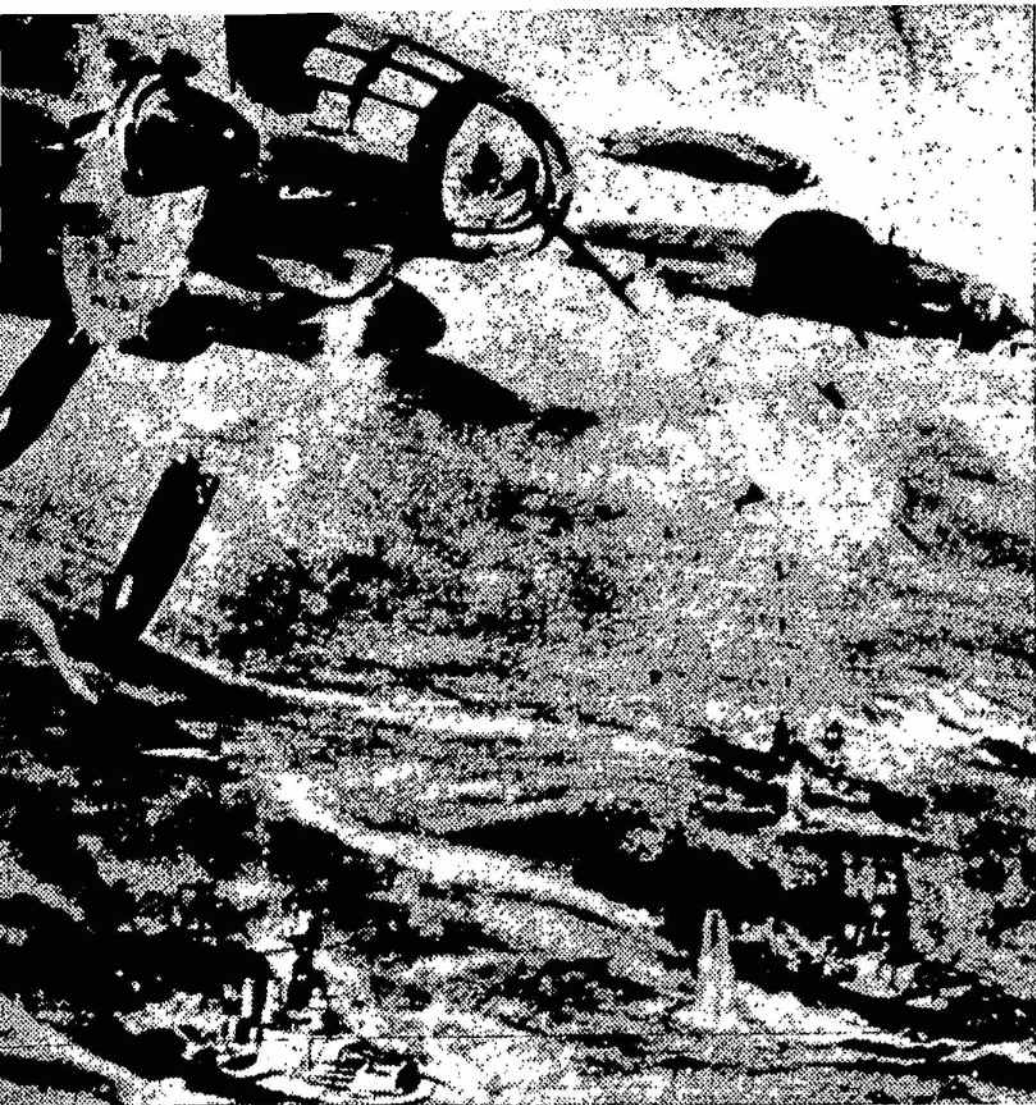
* Havasas, pranešdamas apie karinę padėtį, pastebi, kad jokio kariuomenės judėjimo nebuvo pastebėta Aacheno srityje. Gerai informuoti prancūzų kariniai sluosniai griežtai paneigia svetimų šaltinių paskelbtas žinias apie naują vokiečių kariuomenės koncentravimą prie Belgijos sienos. Į šias žinias žiūrima, kaip į kiaurai pramanytą dalyką. Tai tik gali būti priekabė sukurstyti naujai aliarmuojančiai kampanijai, kurios tikslas būtų paremti naują diplomatinio spaudimo mėginimą.

* Penktadienį paskelbtame Havaso komunikate apie karinę padėtį Vakarų fronte nurodoma, kad ten prasidėjo prancūzų patrulių veiksmi. Prancūzų žvalgai ketvirtadienį buvo įsiveržę į niekeno žemę ir susidūrę su vokiečių sargybiniais. Dviem prancūzų patruliams pavyko toli įsiskverbti į vokiečių pozicijas, esančias į vakarus nuo Saaro upės ir Vogėzų srityje. Taip, kaip vasario 5 ir 6 d. d., tiems dviem prancūzų patruliams pavyko surinkti svarbių žinių. Miškingoje Vogėzų srityje veikęs prancūzų patrulis buvo sutikęs vieną vokiečių patrulį, su kuriuo įvyko mažas susišaudymas. Aviacijos veikla vis dar tebėra labai silpna.

* Vasario 9 dienos vakaro kariuomenės štabo komunikate pranešama: „Tarp Mozelio ir Saaro iš abiejų pusių žymiai smarkiau veikė artilerija. Priešų puolimas buvo atremtas. Vykdamas žvalgomuosius veiksmus vasario 8 dieną, vienas mūsų būrys, susidūręs su priešų, turėjo kiek nuostolių, tačiau mažiau, negu pats padarė priešui“.

* Havaso žiniomis, penktadienį prie Firth of Fortho įlankos buvo numuštas vienas vokiečių lėktuvas ir kiti du buvę rimtai apgadinti.

* Britų admiralitetas vasario 9 d. paskelbė davinius apie britų laivyną nuostolius. Iš paskelbtųjų davinių matyti, kad grynas britų prekybos laivyno tonažo nuostolis nuo karo pradžios ligi sausio pabaigos siekia 134.000 tonų. Šiame paskelbime atsižvelgta lygiai į visus nuostolius, lygiai į padidėjimus dėl sulaikytų vokiečių laivų perėmimų į britų prekybos laivyną. Admiralitetas savo pranešime pažymi, kad nustotosios 134.000 tonos sudaro mažiau, negu $\frac{1}{100}$ viso britų prekybos tonažo. Pabrėžęs vokiečių davinius apie neutraliųjų kraštų laivyno nuostolius, admiralitetas pažymi: „Iš šių visų davinių matyti, kad britų prekybos laivynas, kurio tonažas siekia per 21 milijoną tonų, neturėjo jokių žymių nuostolių ir jog prancūzų prekybos laivyno nuostoliai yra labai maži. Žiauri dalia teko neutraliųjų kraštų laivynui, ypač tiems neutraliųjų kraštų laivams, kurie nesidėjo į konvojus, už kuriuos prisiima atsakomybę sąjungininkų karo laivai“.

Laivai apačioje... Bombarduotojas patraukia rankeną, ir bombų lietus byra žemyn...

TAIKINYS — PRIEŠO LAIVAI

Paskutinėmis savaitėmis karo pažymėtinas įvykis — gausus aviacijos puolimas prieš laivus Šiaurės jūroje. Vokiečių lengvi ir sunkesniojo tipo bombonešiai užgulė visą rytinę Anglijos pakrantę ir čia iš viršaus, kaip arai, žiūrėjo visame plačiame jūros plote, kur gali būti laivai.

Lėktuvai turėjo pulti visus laivus — plaukiančius iš Anglijos ar į ją. Kadangi dauguma laivų apginkluoti, tai jie buvo traktuojami kaip kariški ir be jokio pasigailėjimo puolami ir siunčiami dugnan.

Duosime vieną aprašymą, kaip buvo vykdomas puolimas prieš laivus. Šiuo metu vokiečių lakūnai plačiai pasakoja savo jūros žygių įspūdžius žurnalistams. Iš tų aprašymų pasijaučia sunki oro kareivio pareiga viršum jūros.

„Ilgesnį laiką eskadrilė buvo be darbo. Ir vieną dieną grupės pulkininkas praneša:

— Skridimui įsakymas yra. Taikiny — prieš laivai. Išskridimas 0600 val. Kursas — ligi Anglijos šiaurinio kranto ir iš čia žemyn visu pajūrio ilgiu. Visos mašinos startuoja.

PER SNIEGO PŪGĄ

Nuo pat vidurnakčio pradeda snigti. Pūga šėlsta visoje apylinkėje. Iš Šiaurės jūros pusės stiprus vėjas sniegą stumia plačiu frontu, kuris apneša mūsų lėktuvus. Šie išrodo, kaip išsitiesę miegui lokiai.

Atrodo, kad skridimas bus negalimas. Ateina ir įsakyme nurodyta valanda.

Visi lėktuvai paruošti, ginklai pilni šovinių, bombos jau pakabintos savo lizduose.

O reikėjo matyti mūsų aerodromo vyrus. Ant kiekvienos bombos, kurią mes turėjome gabenti link Anglijos, jie užrašė po vieną gražų sveikinimą priešui. Gaila, kad jis to parašo niekad nespės perskaityti...

Keliolika minučių laukiam. Pūga pamažu nyksta, ir sniego kąsniai gauna jau tiesų kelią žemyn, bet ne pašėlusį šokinėjimą ir švaistymąsi.

Skridimo nevykdyti, įsakymas atšaukiamas. Eskadrilė kyla! Ir tuojau...

Kiekvienas savo vietoj. Mano žvalgas jau buvo Anglijoj, bet visi kiti mes —

pirmą kartą. Mažas neramumas širdy. Ne baimės, ne... Bet tik vieno, kad viskas gerai pasisektų! Kad išpildytumėm, ko iš mūsų reikalaujama.

Sniegas dar vis krinta, bet lėktuvai, savo propelerių srovėmis sukdamai dar baisesnę maišatį, atsiplėšia ir nyksta, kryptdami jūros pusėn.

Meteorologai niekad mūsų neapgavo. Ir dabar jie gerai žino, kad leidžia skristi mums. Mes per paskutinius sniego debesį išnėrę, pamatom švininę dykumą — Šiaurės jūrą, amžinai rūsčią, tamsią, bet kupiną būsimų pergalių.

Tolyn per vandenį. 300° kursas. Anglija prieš mus.

NEŽINOMAS LAIVAS PO MUMIS

Iš abiejų kabinų langų matyti, kaip be paliovos sukasi propeleriai. Kartais jie užkabina mažą, padriką debesėlį ir sudrasko jį į smulkiausias gabalėlius.

Staiga juodas taškas rytuose. Žvalgas suduoda per petį.

— Į ten! Savas ar priešas!

Labai greit atsirandam prie jo. Jo vėliavos nėra. Atsargus ratas aplink. Pasiruošiam perspėjamiems šūviams. Kulkosvaidis pradeda loti. Kulkos eina žemyn, palikdamos baltą uodegą. Jos krinta į vandenį, taškydamas jo nosį.

Daug žmonių išbėga ant laivo denio. Jie tuojau šoka prie laivelio, o tuo pačiu mes pamatom šaudant į mus. Viduryj denio, prieš kapitono tiltą, aukštom kojom pabūklėlis. Keturi juodi šešėliai prie jo.

GREITAS, BET TIKRAS MŪŠIS

Apginkluotas prekinis laivas!

Kovon! — rėkia lėktuvo komendantas. Ir mes tuoj atsitraukiam, apsisukam ir dabar staiga pirmyn.

Kniūpsčias guli taikintojas prie plataus stiklinio lango, kuris atrodo tuoj

prisisems pilko Šiaurės jūros vandens. Bet ne! Juk mes turim gražų aukštį.

Taikytojas sugriebė savo taikinį, kuris labai mažas ir į kurį taip sunku bus pataikinti. Jis patraukia rankenas. Bombos byra apačion. O mes žiūrime į tuos, kurie patys ieškojo galo... Laiveliai atsiskiria su žmonėmis nuo laivo. Tačiau keli liko ant denio prie ginklo, kuris atkreiptas tiesiai į mus.

Prie plataus, stiklinio lėktuvo šono prispausti visų mūsų veidai. Mes lėktuve, kaip mažam, jaukiam kabinetė, iš kurio matai nepaprastų scenų vaizdus.

Bombos sprogsta. Vandens stulpai muša viršun, dūmai ir ugnis, o su visu kuo kartu ir laivo skeveldros. Kliudytas!

Dabar staiga puola visas mūsų lėktuvas žemyn. Be atsikvėpimo kala kulkosvaidžiai, kurie nušluoja visus prie pabūklės. Praeiname pro pat laivą ir matom, kad sprogimas nusviedė kelis žmones jūron, kurie murdosi tarp bangų.

Dūmai iš kamino vis dar rūksta, bet laivas jau beveik siekia vienu šonu vandenį. Mes paliekame jį ir tolyn.

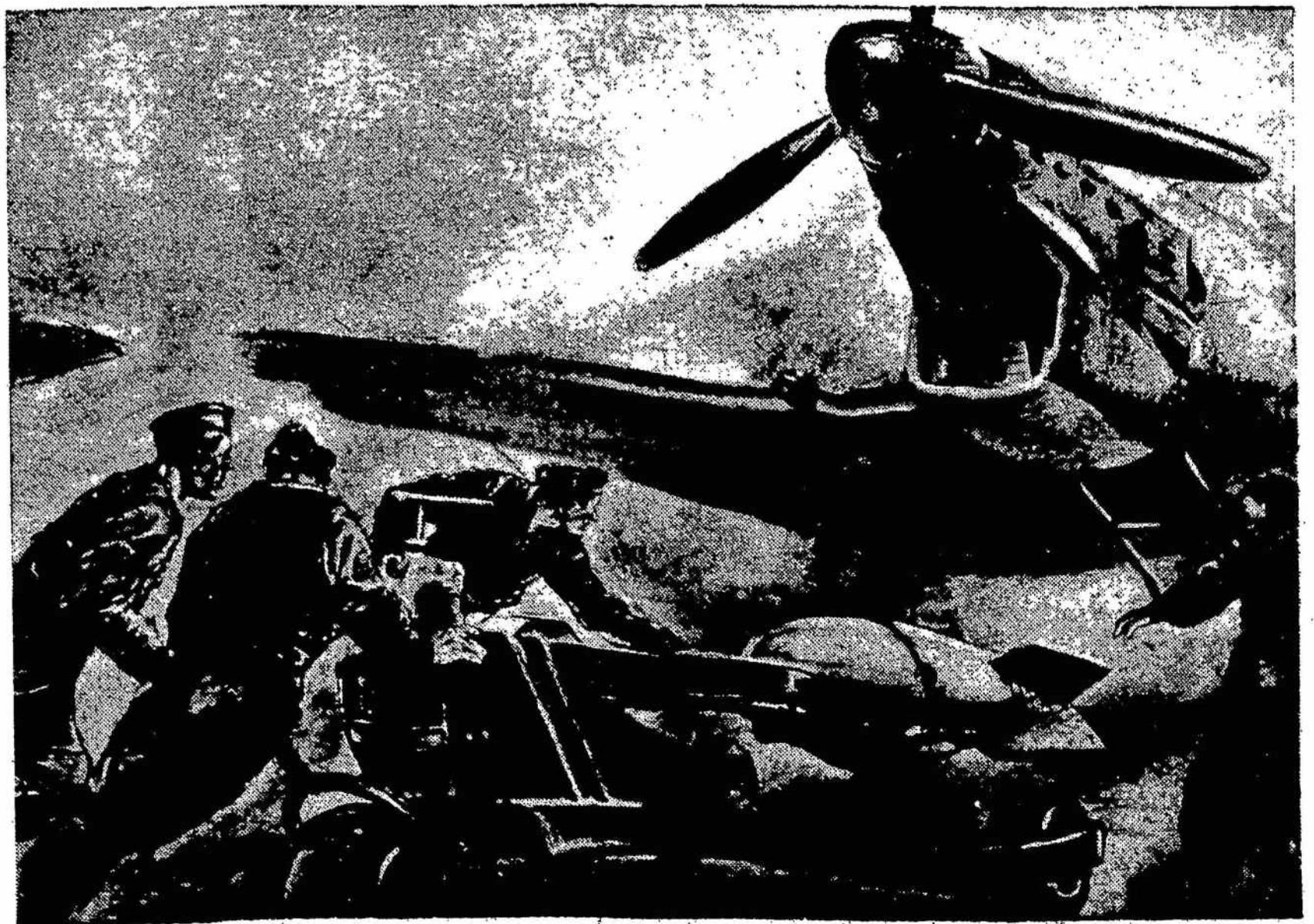
Vėl laivas! Ir vėl į jį.

Jis pradeda pilnu kaminu bėgti tolyn, o be abejo jo radijo aparatai šaukia pagalbos. Iš jo vėl šauda į mus. Ir dėl to įsakymas — sunaikinti — neatšaukiamas.

Pirma serija iš kulkosvaidžių mes nutildom kulkosvaidžius laive. O paskui eina bombos. Niekaž aš nemačiau tokio pataikymo. Laivas gavo bombą į vidurį ir staiga pradėjo liepsnoti, lyg smaluotas žibintas.

Benzino laivas! Stulpas — juodas ir bausis savo skaidrios ugnies švysčiojančiais liežuviais, išsimušė taip greit, tarsi būtų šovęs ugniakalnis iš žemės gelmės.

Jūrininkai šoka žemyn ir tuoj skęsta, nes greit pradeda liepsnoti ir vanduo. Benzinas trykšta ir laistosi ilgomis liepsnojančiomis purkšlėmis.

Įsakymas kuo greičiausiai parengti skridimui bombonešius. Aerodromo vyrai stumia 250 kg bombą, kurią reikės už kelių šimtų kilometrų lakūnams numesti

Siaubingu, bet kartu ir didingu savo aštrumu vaizdu ilgai neatsižiūrim. Jis mus lydi toli toli, ligi debesų pakilusiu plačiu, juodu stulpu. . .

Vėl pirmyn ir vėl naikint laivus!

Trys valandos ore. Kai pamatome savo krantus, netrukus prisiartinam ir prie aerodromo, nusėdame jame — pasijaučia didelis alkis ir alaus stiklo noras. Daug buvo darbo! Komendantas šaukia mus. Jis rodo lėktuvo uodegon. Didelė skylė išmušta tvirtoje uodegos skardoj.

— Tai gavom mes iš prekinio garlavio! — juokiasi jis. — Tačiau jis dabar jau dugne ilsisi. . .

SNAIPERIS — FRONTO KARALIUS

Apie snaiperius (taikliuosius šaulius), tur būt, retas nėra girdėjęs. Tai vyras, kuris prie šautuvo taikiklio yra taip savo akį išmiklinęs, kad su juo daro tiesiog stebuklus. Taikiniai, toli esą ir maži, snaiperio kiekvieną kartą pergrežiami užtikrintu šūviu. Kiekviena kairiuomenė turi savo taikliuosius šaulius, kurie net gauna pagerintus šautuvus — su optiniais taikikliais. Su tokiu taikikliu — žiūronu įgudęs šaulys yra pavojingas net 1 kilometro atstume.

Įgudęs šaulys guli nematomas ir negirdimas, rūpestingiausiai užsimaskavęs ir laukia tik kieno nors neatsargaus pasirodymo. Šūvis — snaiperis jau nukirto. Šūvis — snaiperis savo padarė.

Ir pasirodo, kad Šiaurės fronte snaiperiai lošia nepaprastai didelę rolę. Baltais drabužiais, prisispaudę medžių tankmėse ar akmeninių kalvų raukšlėse, jie šaudo tik svarbius taikinius, nes savo šūviais gali išduoti savo buvimo vietą.

Snaiperis — fronto karalius. Danų laikraštiniukas pristato šiaurės fronto įgudusį šaulį, anksčiau buvusį Lapių krašte medžiotoju, kuris vieno puolimo metu nukirto prieš 3 lengvųjų kulkosvaidžių komandas. Ir juos jis nutildė tik su vienu, paprastu, bet jam nuostabiai taikliu šautuvu.

Ir tas puolimas nepavyko. Nes nutilus kulkosvaidininkams, vieni pėstininkai negalėjo įsiveržti į apkasus.

Kur turėjo savo poziciją šis pašėlęs šiaurės snaiperis?

Jis sėdėjo iš anksto paruoštame lizde, medyje, nes visam jo daliniui teko gintis prieš mišką.

Nepaprasta rolė, kaip rodo Šiaurės karas, taikliams šauliams tenka ir kovoj prieš tankus bei šarvuotus automobilius. Pakanka vieno gero snaiperio šūvio, kuris laukia ligi šarvuotis pakankamai prisiartinam, į žiūrėjimo plyšį! Kovos vežimo vairuotojas būna sužeistas. Mašina minūtei sustoja, o tuo pačiu metu priešlėktuvinis pabūklas šarvus triuškinančia granata prakiurdina tanką, kaip ištemptą popieriaus lapą.

Šiaurės karas parodė, kad vargas tam karininkui ar kitam vadovaujančiam asmeniui kautynių lauke, jei jį pastebėjo snaiperis. Skirtinga apranga, šautuvo neturėjimas — tuoj pabrėžia, kad tai va das. . . Ir snaiperis taiko nušauti pirmiausia vadą. Tačiau veltui trūsas taikliojo šaulio, jei kritus vadovaujančiam, pirmas tai pamatęs, pats imsis vesti pirmyn. . . O paskui sekantis. Tokio būrio, kuriame kiekvienas mokės būti vadu, ir puikiausias snaiperis nenugalės!

BALTAS DEBESYS TURI IŠGELBETI!

Šiuose reportažuose apie karo veiksmus skaitytojai be abejoj prisimena da-

bar dažnai praktikuojamą lakūnų manevrą. Prisidengdami debesimis, jie prisiartinam, staiga iš jų iššoka, puola net ir skaitlingesnį priešą, o paskui vėl šoka aukštyne, pasislepia debesyje ir pasprunka.

Tačiau lakūnai nevisada turi debesuotą dangų. Kartais jis būna giedras ir šviesus, kaip šaltinio vanduo. O kur tada pasislėpti?

Šiandien yra ir kitokių triukų.

Du vokiečių žvalgybos lėktuvai skraidė anapus fronto linijos, prancūzų pusėje. Dangus buvo skaidrus, o abu lėktuvai traukė lygia, tiesia kryptimi. Atrodė, kad jie fotografavo. O šiuo metu priešui pavykusi foto nuotrauka iš oro nemažiau naudinga, kaip ir gerai paleista bomba apačion.

Oran pakilo greitieji anglų naikintuvai „Spitfire“. Ir jie padarė gerą apėjimo manevrą, užpuolė abu žvalgybos lėktuvus iš užpakalio, nuo vokiečių pusės, užkirsdami kelią pabėgti atgal.

Naikintuvai buvo greitesni ir turėjo didesnę aukštį. Jie turėjo daug persvaros prieš žvalgybos lėktuvus. Ir kas dabar pasidarė!

Staiga abi žvalgybos mašinos, skrisdamos viena šalia kitos, pradėjo leisti ilgą, tirštą dūminę juostą. Ši juosta tuoj nusitęsė danguje, pavirto balta, stora gysla, kuri pakilo 16.000 pėdų aukštumoje. Abu lėktuvai staiga apsisuko ir įlindo į tą juostą. Jie pranyko savo dirbtinoje debesų uždangoj ir taip paspruko nuo persekiojančių naikintuvų.

Tai naujas šio karo triukas!

METEOROLOGAI SKRENDA SVETIMON ŽEMĖN

Lėktuvų veikimui ypač svarbios atmosferinės sąlygos. Kadangi dabar du didieji priešai Anglija ir Vokietija randasi vieni nuo kitų per 500—700 km, tai lėktuvai, darydami žygius į priešų žemę, turi žinoti apie ten esantį orą. Angliją dažnai siaučia rūkas ir migla. Tačiau meteorologiniai biuletiniai skelbti uždrausta vos tik prasidėjo karas. Vien tik tam, kad jais priešas nepasinaudotų. Ir štai vėl naujas šio karo išradimas, kaip rašo laikraščiai. . .

Ties Anglija pagauti balionėliai. Jie turėjo dėžutę, kurioj buvo aparatai registruoti oro stovio daviniams, o taip pat mažas radijo siūstuvėlis, kuris veikė automatiškai, pranešinėdamas užrašytus duomenis.

Tokiu būdu paleidžiamas balionėlis, jis skrenda vėjo nešamas ir tuo pačiu metu krenta skrendantis radijo siūstuvėlis praneša slėgimo skaičius ir kita, iš ko galima būtų spręsti apie oro stovį.

Reiškia negyvi meteorologai skrenda patys svetimon žemėn oro stovio savajai aviacijai pranešti. . .

NET IR KAPO NELIEKA. . .

Visi dabartiniai lėktuvai yra išviršaus taip nudailinti ir išlaidyti, kad tik sudarytų ore kuo mažiausią pasipriešinimą ir pasiektų didesnę greitį.

Dėl to, kai jie pasileidžia smigti staciai žemyn—išvysto pašėlusį greitį 700—800 ar net 900 km per valandą.

Oro kovoj pasitaiko, kad būna nušaukiamas pilotas ir nevaldoma mašina, net dar pilnai dirbančiu motoru, eina žemyn pasiekdama to nepaprasto greičio.

Šiomis dienomis buvo nuotykis. Oro kovoj pašautas naikintuvas krito žemyn iš 4000 metrų. Spėjama, kad pilotas bu-

vo jau negyvas. Mašina pasiekė didžiausio greičio. Lėktuvas greičiau kaip sviedinys kirto į žemę ir susprogo į smulčiausius gabalėlius, išmušdamas didžiulę duobę. Iš visos lėktuvo masės liko tik išsibarstę geležies ir šiltos skardos gabalai. . . Nei vienos dalies didesnės, kaip metras.

Dėl to kiekvienas lakūnas žino, kad geriau tegul pralaimi jo priešas, bet ne jis!

AKYS IR AUSYS VIRŠUN!

Niekad taip puikiai nebuvo sutvarkyta oro sekėjų sistema, kaip ji parengta dabar vakarų fronte. Kiekviena aukštesnė vieta, varpinės bokštas, namų stogas, kalno viršūnė ar medis — išnaudotas oro sekėjo postui. Be pertraukos čia budima ir tuoj aliarmuojama, kai tik pastebimas priešų lėktuvas.

Aviacijos dabar ypač bijo kiekviena pusė, nes jai ore nepastatysi nei Sigfrido, nei Mažino linijų.

Vokiečiai Reino slėniuose yra įrengę kelias oro sekėjų linijas. Jei viena nepastebėtų — kita turėtų pamatyti. Kadangi čia gausius miškų, tai jie juose pastatė specialius bokštus, kurie trupučiuką aukštesni už medžių viršūnes. Žemai stovėdamas nedaug ką matysi, bet bokšte — turi visą dangų prieš save.

Trumpos ir kietos kovos sekundė. Lavo priešlėktuvinės patrankos vyrai turi sunaikinti juos užpuolusį lėktuvą

POLITIKOS APŽVALGA

VIDAUS REIKALŲ MINISTRAS APIE PRIEŠVALSTYBINĘ VEIKLĄ VILNIAUS KRAŠTE

Ryšium su Lietuvoje ir užsieniuose pasklidusiais gandas apie nelegalių lenkų organizacijų likvidavimą Vilniuje, vidaus reikalų ministras ats. b. gen. Skučas, „Eltos“ atstovo užklaustas, pareiškė, kad saugumo organų išaiškintų prieš Lietuvos valstybę nukreiptų dviejų lenkų organizacijų nariai yra suiminėjami ir tardymu nustatomas jų nusikaltimas. Baigus tardymą, kaltininkai bus atiduoti teismui nubausti. Jokia priešvalstybinė veikla krašte nebus toleruojama. Įvairiems tos veiklos pasireiškimams kelias bus užkirstas, laiduojant padoriems krašto gyventojams ramų gyvenimą ir darbą. Slaptųjų lenkų organizacijų tikslas buvę pasistatyti siekti smurto ir ginklo pagalba, nors didesnio ginklų kiekio dar nerasta.

Abiejose organizacijose narių dauguma yra nevietiniai gyventojai. Buvusių lenkų armijos karių organizacijos narių tarpe tik 17% yra Vilniaus srities gyventojai.

Apskritai, Vilniaus krašte viešpatauja visiška tvarka ir ramybė. Didžiulė gyventojų masė, kalbant politiškai, esama padėti yra patenkinta ir mūsų respublikai yra visai lojali. Su pasitaikančiais negausingais diversantų elementais mūsų saugumo organai visados apsidirbs. Svarbu, kad gyventojų masės prie naujų sąlygų jau prisitaiko ir su pasitikėjimu žiūri į Lietuvos ateitį.

NAUJA AMERIKOS INICIATYVA

Šiomis dienomis Jungtinių Valstybių prezidentas Rooseveltas spaudos atstovams raštiškai pareiškė, kad jo prašomas užsienių reikalų viceministras Sunner Wellesas netrukus išvyks į Europą ir lankysis Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir Didžiojoje Britanijoje. Lankymosi tikslas painformuoti prezidentą ir užsienių reikalų ministrą apie dabartinę padėtį Europoje. Wellesas į Europą išvyksta vasario 17 d. Autoritetingi šaltiniai pažymi, kad Wellesas neturįs jokie pavedimo vesti bet kokias derybas su aplankomomis vyriausybėmis. Politiniai Vašingtono sluoksniai šioje Velleso misijoje mato tęsimą tos politikos, kuria buvo motyvuojamas Tayloro siuntimas į Vatikaną. Nežiūrint viso to, tie patys Vašingtono sluoksniai šia Roosevelto staigia iniciatyva buvo nustebinti.

Vasario 9 d. Jungtinių Valstybių užsienių reikalų ministras Hullis pranešė, kad esą pradėti informacinio pobūdžio diplomatiniai pasikalbėjimai su neutraliomis valstybėmis, atsižvelgiant į aiškų visų neutralių valstybių troškimą atstatyti taiką pasaulyje. Tuose pasikalbėjimuose galėsiančios dalyvauti ir kariaujančios valstybės, kiek jos norės aptarti tarptautinės ekonominės sistemos ir ginklavimosi apribojimo sistemas.

PLATŪS MINISTRO FRANKO PAREIŠKIMAI APIE JO VALDOMĄ BUV. LENKIJA

Vasario 9 d. užimtosios Lenkijos generalgubernatorius min. Frankas padarė spaudai platų pranešimą apie jo valdomas sritis.

Frankas pareiškė, kad jis kalbą ir lenkų vardu. Užsieniuose vedama propaganda neatitinkanti tikrąsiai. Lenkijos gyventojai prie buv. Lenkijos valdžios gyvenę taip, kad blogiau gyventi jau nebegalėję. Už tokį Lenkijos gyvenimo atsilikimą esanti atsakinga buv. Lenkijos vyriausybė. Vokietija Lenkiją radusi nepaprastai atsilikusia visais atžvilgiais. Dabar daromos didelės pastangos pakelti Lenkijos generalguberniją ligi tinkamo kultūros lygio. Į darbą esą įtraukta šimtai tūkstančių buvusių Lenkijos valdininkų ir visokių rūšių tarnautojų. Tolimesnis sienų tvarkymas priklausys nuo karo eigos.

Toliau Frankas pažymėjo, kad nė viena tauta pasaulyje nebuvo taip išnaudojama, kaip lenkų ir nė viena valstybė nebuvo taip priklausoma nuo žydų, kaip Lenkija.

Du trečdaliai Lenkijos valdininkų ir valstiečių buvę prasiskolinę žydams. Frankas Lenkiją valdąs taip, kad pasakui galėtų švaria sąžine atsistoti prieš pačią lenkų tautą. Nelojalūs lenkai esą baudžiami, bet, apskritai, nesą jokio lenkų persekiojimo. Tarp lenkų valdininkų, inteligentijos ir visuomenės esąs glaudus bendradarbiavimas. Vokiečių lojalumas esąs įrodomas faktais: Lenkijos banko direktoriumi paskirtas buv. Lenkijos ministras prof. Mlynarskis, teismuose palikta daugelis lenkų teisėjų, apie 70.000 mokytojų palikta savose vietose. Žydai, pav., į Liubliną priedarvta ne-

siunčiami. Apskritai, nėra persekiojami visi tie lenkai, kurie nori lojaliai dirbti su Vokietija.

APIE SAJUNGINŲ PAGALBĄ SUOMIJAI

Italų laikraščio „Giornale d'Italia“ pranešimu, atgily prancūzų karo taryba nutarusi energingai padėti Suomijai, nepasitenkinant vien lėktuvų siuntimu. DNB teigimu, ryšium su kalbomis apie ekspedicinio korpuso siuntimą į Suomiją, italų spaudos korespondentas Prancūzijoje praneša, kad čia, visų pirma, manoma panaudoti į Prancūziją suvažiuosius lenkus.

Vokiečių laikraštis „Danziger Vorposten“ pranešė, kad Suomijos atstovybė Paryžiuje užprotestavusi prieš pastarąjį Prancūzijos sumanymą. Savo protestą Suomija motyvavusi tuo, kad lenkų legijonas sudarąs menkos vertės jėgą. Tokie lenkų kariniai daliniai netinką atkakliai kovai, kokią vedą suomiai. Šia proga minimas vokiečių laikraštis apgailėstauja, kad suomiai savo laiku paklausę neatsakingų patarėjų ir įsileidę į nereikalingą karą, kuriame jie negauną netgi tinkamos pagalbos iš tų, kurie buvę karo patarėjais.

SOVIETŲ INŽINIERIAI APIE KARĄ SU SUOMIJA

Visai neseniai į Švedijos sostinę Stokholmą buvo atvykę du sovietų inžinieriai, kurie kai ką pareiškė juos užklausiems spaudos atstovams. Tarp kitko sovietų inžinieriai pažymėjo, kad sovietų lėktuvai bombarduoja tiktai strateginius ir karinius objektus, nes sovietai prieš visą suomių tautą nekariauja. Dėl karo žygio lėtumo buvo pabrėžta, kad Suomijos gamta esanti nepaprasta ir turinti didelių natūralių kliūčių. Tokioje vietoje negalima dideliu pasisekimu naudoti motorizuotąsias kariuomenės dalis. Antra vertus, raudonoji armija visiškai nenorinti sunaikinti kiek galint daugiau suomių karių. „Žaibo karas“ reikštų Suomijos sunaikinimą, o sovietai nori, kad Suomija pasiliktu Suomija, bet kad nebebūtų kitų baze prieš Sovietų Sąjungą. Inžinieriai nurodė Baltijos valstybes, kurios, patenkinusios Sovietų reikalavimus, dabar jaučiasi saugios.

KAS DAROSI INDIJOJE

Sausio mėn. pradžioje visos Indijos musulmonų lygos pirmininkas Jinukas turėjo ilgą pasitarimą su vicekaraliumi. Po to pasitarimo buvo paskelbtas bendras komunikatas, kuriame Jinukas pabrėžė vicekaraliui, kad musulmonai ir kitos

Radviliškio igulos viršininko gen. št. plk. ltn. Grebliausko šaržas

mažumos norinčios, kad būtų atsižvelgta į jų padėtį, sudarant bet kurį susitarimą. Vicekaralius patikrino, kad Jo Didybė visiškai pritaria reikalingumui atsižvelgti į teisėtus mažumų reikalavimus.

Apie pasikalbėjimą su Indijos vicekaraliumi Gandis paskelbė tokį komunikatą:

„Pagrindinį skirtumą tarp kongreso reikalavimų ir vicekaraliaus pasiūlymo sudaro tas faktas, kad vicekaraliaus pasiūlyme numatoma, jog Indijos likimą išspręs britų vyriausybė, o kongresas laikosi to nusistatymo, kad tikros laisvės įrodymą sudaro galėjimas indų tautai pačiai spręsti savo likimą be jokio išorinio įsikišimo. Aš nematau jokios vilties taikingai ir garbingai susitarti su Anglija, jei šis pagrindinis skirtumas nebus pašalintas ir jei Anglija nesiims teisingo kelio, būtent to, kad jau yra atėjęs laikas, kada Indijai turi būti leista pačiai nustatyti savo konstituciją ir statutą. Kai tas bus padaryta, automatiškai išsispres mažumų apsaugos ir europiečių interesų klausimai“.

KRATA SOVIETŲ ATSTOVYBĖJE PARYŽIUJE

„Tasso“ žiniomis, vasario 5 dieną, 9,30 valandą, apie šimtas civiliškais drabužiais apsirengusių asmenų įsiveržė į Sovietų Sąjungos prekybos atstovybės Paryžiuje būstus. Prekybos atstovybės tarnautojui buvo pareikšta, kad tie asmenys, gavę policijos prefekto įsakymą žodžiu, atvyko daryti kratos. Nukarpe telefono laidus, policijos agentai įsiveržė į darbo kabinetą ir butą Evstratovo, laikinai einančio prekybos atstovo pareigas, ir, nepaisydami jo protestų, ėmė daryti kratą. Per kratą prekybos atstovybėje buvo paimta dokumentų ir buvo išlaužtos spintos ir nedegamosios spintos. Prekybos atstovybės tarnautojai, atvykę į darbą, buvo suimti ir, policijos lydimi, buvo nugabenti į savo butus, kur taip pat buvo padarytos kratos. Tuo pačiu metu panaši krata buvo padaryta „Inturisto“ ir Sovietų Sąjungos buv. mokyklos

Paryžiuje būtuose. Po to suimtieji tarnautojai buvo paleisti. Sovietų Sąjungos ambasadorius Paryžiuje Suricas, painformuotas apie kratas, tučtuojau pasiuntė į prekybos atstovybę du savo bendradarbius, kurie pareikalavo policijos valdininkus iš prekybos atstovybės būtų pasišalinti ir grąžinti paimtuosius dokumentus. Atsižvelgiant į tai, kad policija atsisakė tą prašymą patenkinti, ambasadorius Suricas tą pačią dieną pavakare Prancūzijos vyriausybei pareiškė protestą dėl Paryžiaus policijos žygių, pabrėždamas reikalą grąžinti visus paimtuosius dokumentus.

AMERIKOS PASKOLA SUOMIJAI

Jungtinių Valstybių senato užsienių reikalų komisija 15 balsų prieš 3 atmetė pasiūlymą besąlygiškai suteikti Suomijai 30 milijonų dolerių paskolą. Ta pati komisija nubalsavo jau prieš keliolika dienų patvirtintą projektą įstatymo, kuriuo leidžiama Jungtinių Valstybių eksporto ir importo bankui padidinti savo avansus iki 100 milijonų dolerių, su sąlyga, kad paskolintos sumos nebūtų tiesioginiai panaudotos karo reikmenims pirkti.

GINKLŲ TIEKĖJŲ UŽDARBIAI. Jungtinės Amerikos Valstybių fabrikai gamina daug patrankų ir sviedinių tiek savo kraštui, tiek kitoms valstybėms parduoti. Ginklų pramonė Amerikoje ypač išsiplėtė Didžiojo karo metu. Karui pasibaigus, vyriausybės paskirta komisija nustatė, kad ginklų pirkčiai labai daug uždirbdavo, parduodami ginklus ir šaudmenis kitoms valstybėms. Už prekę, kuri Amerikos rinkoje buvo vertinama 262 ir 280 dolerių, Rusijos valstybės išdas mokėjo 349 dolerius, Italija — 375, o Japonija net 392 dolerius. Tačiau brangiausiai pirkčiai imdavo iš savo krašto karo ministerijos: ji mokėjo ginklų pirkčiams ir įvairiems perkupčiams jau nuo 411 iki 604 dolerių, tai yra daugiau kaip dvigubai. Daugelis tokių pirklių nepaprastai praturtėjo karo metu ir po karo.

ESTIJOS KRAŠTO APSAUGOS MINISTRO GEN. RĖKO 50 METŲ AMŽIAUS SUKAKTIS

Dabartiniam Estijos krašto apsaugos ministrui gen. Rėkui š. m. vasario mėn. 1 d. sukako 50 m. amžiaus. Gen. Rėkas karinę tarnybą pradėjo buv. Rusijos kariuomenėje. Karinius mokslus ėjo Čugujevo karo mokykloje ir Petrapiilio karo akademijoje. 1918 m. pradžioje sugrižo į savo tėvynę ir tuoj stojo į tautinės estų kariuomenės organizavimo darbą. Nepriklausomybės kovų pradžioje buvo kariuomenės štabo viršininkas, vėliau 5 pėst. pulko vadas, 1 ir 3 divizijų štabo viršininkas. 1919 m. paskirtas atskiros kariuomenės grupės vadu. Ši grupė drauge su šiaurės Latvijos brigada kovojo ties Cesais ir kitose vietose. Vėliau buvo paskirtas šiaurės fronto štabo viršininku, kuriuo išbuvo iki nepriklausomybės kovų pabaigos. 1921—1923 m. buvo mokymo įstaigų inspektorius ir generalinio štabo viršininkas. 1925 m. Prancūzijoje baigė karo akademiją. 1927 ir 1928 m. keliuose ministrų kabinetuose buvo krašto apsaugos ministru. 1934 m. paskirtas kariuomenės štabo viršininku ir kartu krašto apsaugos ministro pavaduotoju. Nuo praėjusių metų spalio mėn. 12 d. vėl paskirtas krašto apsaugos ministru. Šias pareigas eina ir dabar.

Už nuopelnus nepriklausomybės kovose apdovanotas Estijos Laisvės Kryžiumi, Lačplešo karo ordino III ir II laipsniu ir k.

1915. I. 1 ir 1940. I. 1 karinės padėties palyginimas

Vienas prancūzų žurnalas paskelbė įdomius duomenis, kurie parodo šio amžiaus abiejų didžiųjų karų pirmųjų mėnesių raidą ir rezultatus, būtent: 1915. I. 1 ir 1940. I. 1.

Karinės operacijos sausumoje prieš 25 metus rodė didelį aktingumą. Per 5 mėnesius vakarų fronte jau buvo įvykę daug stambių kautynių: prie Milūzos — VIII. 8—19, Liežo — VIII. 7—16, Marnos — IX. 6—12, Ipro ir Izero — X—XI, ir kitur. Prancūzija tuo metu jau buvo nustojusi 720.000 žuvusių karių. 1940 m. pradžioje, atvirksčiai, frontai randasi tose pačiose vietose, kuriose buvo praėjusių metų rugsėjo mėn. pirmomis dienomis. Dabar tevyksta mažas tvirtovių karas, iš Prancūzijos tepareikalavęs tik 1178 karių gyvybių.

Anglų ekspedicinės kariuomenės skaičius Prancūzijoje 1915 m. pradžioje siekė 150.000 vyrų, o 1940 m. — jau 250.000 vyrų su 25.000 mechanizuotų susisiekimo priemonių.

Visiškai priešinga padėtis yra jūrose: 1914 m. nepasižymėjo nė vienomis reikšmingesnėmis jūrų kautynėmis.

Blokada ir povandeninių laivų karas dar buvo kūdikio vystyklus. Šiandien, atvirksčiai, tikrasis karas vyksta jūrose. Prancūzai nurodo sąjungininkų jėgų persvarą ir pateikia šitokius jėgų palyginimo duomenis:

Didžiosios Britanijos karo laivynas 1940 m. sausio mėn. turėjo 12 linijinių laivų, 22 kovos kreiserius, 68 lengvuosius kreiserius, 200 naikintojų, 7 lėktuvnešius ir 75 povandeninius laivus. Tuo pačiu metu statomi 9 linijiniai laivai ir 6 lėktuvnešiai.

Prancūzija — 17 linijinių laivų ir kovos kreiserių, 20 lengvųjų kreiserių, 52 naikintojus, 92 povandeninius laivus ir 1 lėktuvnešį.

Vokietija — 3 linijinius laivus, 3 „kišeninius“ šarvuočius, 6 lengvuosius kreiserius, 22 naikintojus, 30 torpedininkų ir 61 povandeninį laivą. Statosi: 1 linijinį laivą, 2 kovos kreiserius, 4 lengvuosius kreiserius ir 2 lėktuvnešius.

Jūros karo nuostolių jau turėjo abi pusės. Anglija 1939 m. nustojo 1 šarvuočio, 1 lėktuvnešio ir 3 naikintojų; Prancūzija — 1 lengvojo kreiserio; Vokietija — 1 „kišeninio“ šarvuočio, 1 kreiserio ir 47 povandeninių laivų. Be to, jau nuskandinta labai didelis skaičius prekybinių laivų. Iš jų sąjungininkai nustojo 774.288 to ir vokiečiai — 317.000 to.

1939 M. „KARIO“ SKAITYTOJAMS

Kai kas kreipiasi į adm. prašydami prisiųsti 1939 m. „Kario“ 50, 51, 52 numeriams giliaspaudės viršelį. Pranešame, kad šiems trims paskutiniams padažnintoleidimo numeriams tokio viršelio visiškai nebuvo.

MOKYKLA IR KARIUOMENĖ

METAI PO METŲ VASARIO 16

Mums, kurių daugumas gyvename tik nepriklausomosios Lietuvos gyvenimą, atrodo, kad Nepriklausomybės paskelbimas yra jau senas, neatmenamas įvykis. Nepriklausomybės skelbėjų veidai paliko kaip paveikslas — slaptingi ir praeities dengiami. Tačiau Nepriklausomybės iškovojimas nesibaigė. Metai po metų žengiame tolyn, ateina nauji žmonės, ir visų jų programoje svarbiu punktu lieka Nepriklausomybės kova. Kiekvienas mūsų, jaunųjų, ir būsimųjų turės daug mąstyti, daug auklėtis, kad kuo mažiau lietuvyje beliktų ilgus amžius vergavimo žymių, kad kuo labiau jisai suprastų savo vardo vertybę, savo tautos pasididžiavimą ir jos ateities šviesumą. Daug šia kryptimi per du dešimtmečių jau pasiekta, bet tai, kas amžius įmušta į kraują, kas amžius slėgta, negali būti taip greit išmušta, ištiesinta. Tai mes matome. Dėl to mums kartais net skaudu. Pavergtųjų teritorijų atgavimas kaip tik tai duoda progos pabandyti, kaip mes stiprūs lietuviai esame, kokia mūsų įtaka nutautintiems broliams, koks mūsų griežtumas ten, kur reikia savąją garbę ginti. Skaitėme spaudoje priekaištų dėl kai kurių negerovių. Bet jaunuolis — moksleivis dėl to neturi nusiminti, erzintis. Jis turi būti tas fronto kovotojas, kurs džiaugiasi, kad sustiprinimų linijoje yra silpnesnių vietų, kurias jis galės atremti, parodyti savo pasiryžimus ir sugebėjimus. Žmogus išskyla, užsigrūdina kaip tik ten, kur daugiausia vargo, darbo yra. Ne už neperžengiamų mūrų pažinsi narsiausiąjį karį, o ten, kur kulkos švilpia, kur granatos žemę ardo ir mirtį nešdami skraido bombonešiai. Veiklų, susipratusių lietuvių pažinsi iš jo darbo, pastangų Lietuvos naudai.

Naujos Lietuvos gyvenimo sąlygos moksleivio lietuviškojo veikimo visiškai nepakeičia. Vėl tas pats darbas (tik su iniciatyva, energija!) karinio rengimo būreliuose, šaulių daliniuose. Čia plati dirva save padaryti veikliu lietuviu, tat kuo mažiau popierizmo, kuo daugiau tikro darbo, savaimė aišku, nė trupučio neskriaudžiant mokslo, neskriaudžiant ir savo kultūrinių reikalų bei sugebėjimų, nes tik šviesus žmogus, išvystęs įgimtuosius gabumus, tebus pateisinęs savo gyvenimą ir darbus. Kas jaučia gabumų rašyti, kas piešti, kas sportui — visi savo sritimis į darbą — visi turi jausti Nepriklausomajai Lietuvai dirbą, o ne kokioms siauroms užgaidoms, savo garbei ar kieno kitokio pat nereikšmingo, kaip ir jis pats.

Atgavus Vilniaus sritį, mūsų moksleivijos programoje turės atsirasti atskirų atžymėjimų. Čia daug vilčių dedama vasarai — bendravimui, ekskursijoms, pasikeitimui atostogomis etc. Šiuo metu tebūnie išgirsti tie balsai, kurie paragina arba iš ten atsišaukia. Čia: dovanėlės, susirašinėjimas, knygos, laikraščiai ir t. t. „Karys“ stengsis čia padaryti pasiūlymų, tarpininka-

KAUNO „AUSROS“ BERN. GIMN.

Šaulių vakaras

Vasario 5 d. šaulių būrys, drauge su aušrokėmis šaulėmis, rengia vakarą. Vakarą programą atliks patys šauliai. Programos metu be kitko bus ir tautiški šokiai, kuriuos šoks šauliai ir šaulės. Vakarą pelnas numatomas skirti ekskursijai į Vilnių.

Be to, šaulių būrys rengia vasario 16 d. minėjimą.

P. K.

MARIJAMPOLĖ

R. J. v. bern. gimnazija

Gimnazijos šaulių būrys jau galutinai susitvarkė. Būrio vadu paskirtas karinio rengimo instruktorius ats. j. ltn. P. Kijauskas. Į tarybos komisiją išrinkta: V. Knukaitis (VIII), Matukevičius (VII), Vaškevičius (VIII), Pasvenskas (VIII), Čeičys (VIII), Strazdas (VII) ir Gurevičius (VII). Kontrolės komisijon — Šlekys (VIII), Mirevičius (VII), Jurkšaitis (VII), Bakūnas (VII) ir Pėstininkas (VIII).

Moksleivis

PANEVĖŽIO AMATŲ MOKYKLA

P. V. A. M. įsisteigė šaulių kuopa. Kuopai vadovauja ats. ltn. J. Petniūnas, jam padeda ats. j. ltn. Suraučius, Lungys ir Mėdžius. Tarybą sudaro: pirm. pav. L. Paulauskas (IV), sekr.

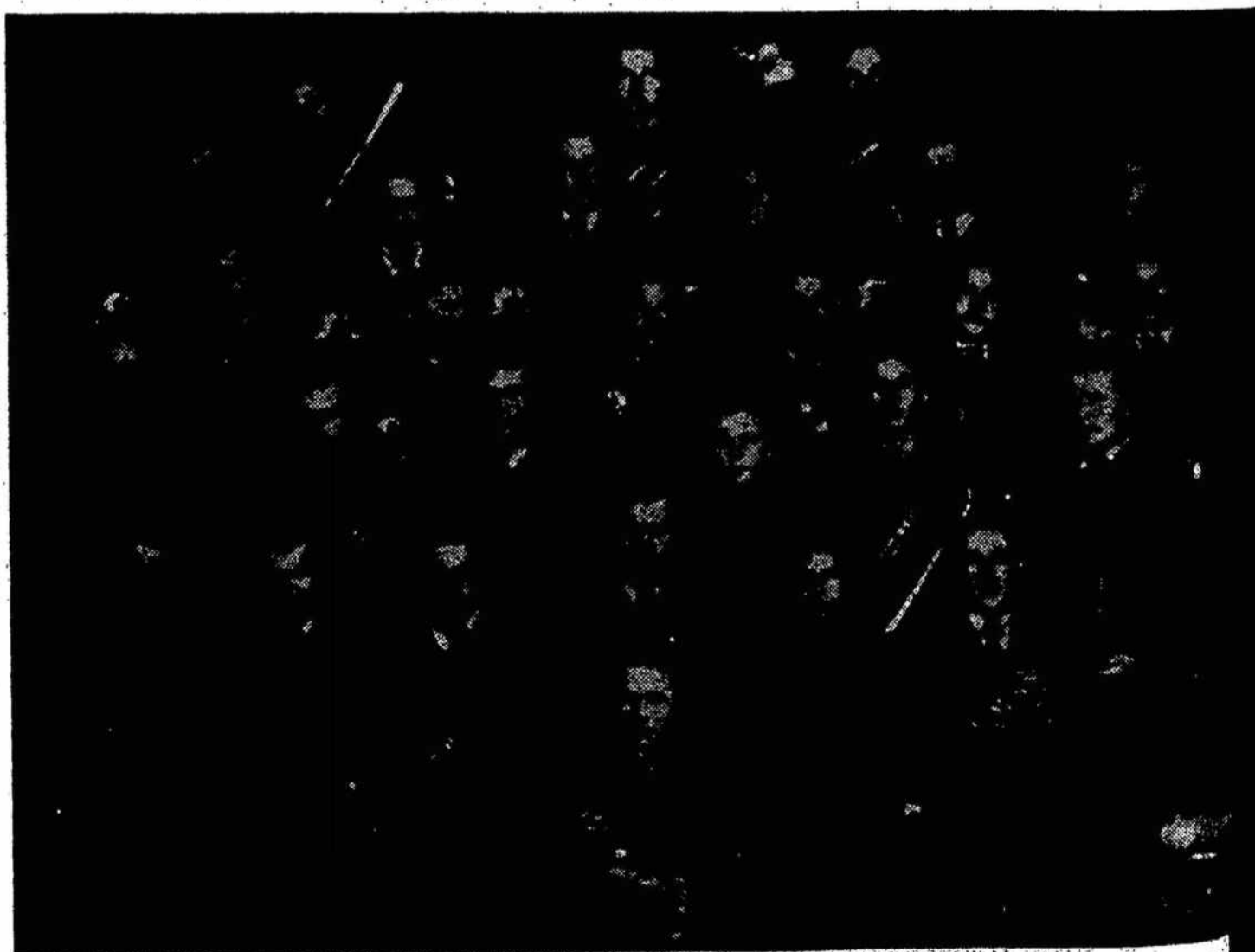
A. Meilutis (IV), ir šviet. vad. S. Jusas (IV). Į šaulių kuopą įstojo 150 mokinių.

A. Žardokas

SIRVINTOS

Pernai pas mus karinio rengimo nebuvo dėl mažo mokinių skaičiaus. Šiomet karinis rengimas jau buvo įvestas ir dėstomas II ir III kl. Karinį rengimą dėstė ltn. A. Kvaracijus pr. mokyklos mokyt., bet jam išvykus mokytojauti į Vilniaus kraštą, vėl laukiame naujo mokytojo, kuris galėtų toliau tęsti mūsų pradėtąjį mokslą.

Nino

Panevėžio moksleivių šaulių orkestras. Vidury — kapelmeisteris ats. ltn. Čepanavičius

vimų, paruošti planų. Kartu jis kviečia ir Lietuvos moksleiviją savo sumanymais, mintimis, planais, bendradarbiauti. „Mokykla ir kariuomenė“ skyrius atviras visiems moksleiviams.

Einame laimėti!

Mokyt. K. Kecioris

NUGALETOJAI

PRIEŠ KELIONĘ

Smagios dienos su lėktuvais,
su plačiu, žydriu dangum,
Vėtroj, audroje pabuvus,
saulėj atsikvėpt smagu.

O paskui draugai rinktiniai —
drąsūs erdvių sakalai.
Perskrydžius, keliones mini,
begyvendami jaunai.

Dausai Napaliui istrigo
jų tarpe žaliukai du:
jam drąsa, jėgom prilygo,
išsiskyrę iš kitų.

Vienas technikas prityręs,
pavardė jo — Kudaba.
Išmaningas, geras vyras,
gero ūpo visada.

Daukas — radijo žinovas
ir mėgėjas įstabus:
dirbinėja be paliovos
įmtuvus ir siūstuvus.

Kai draugai jau suartėjo,
išsišneko iš širdies,
spausdami rankas žadėjo
perskrydžiui sparnus ištiest.

Ėjo metai — daugel metų.
Patylom vis triūsė jie,
medį, geležį ir ketą
narstė, jungė iš širdies.

Augo Anbo, naujas Anbo —
didelių, plačių sparnų,
du propeleriai suskambo,
kaip aidai aukštų kalnų.

Augo garsas, ėjo gandas,
jog trys vyrai skris toli.
Žodžių laikraščiai neranda
šitam žygiui aprašyt.

Kai diena išskrist atėjo,
tvino minios — kaip maria.
Gero kelio, gero vėjo
troško jiems širdis gera.

Jie gi žengė kaip į kovą,
rankom miniai modami.
Trys propeleriai sugriovė,
vėją žemėn blokšdami.

Liko žemė, liko miestas,
liko mylimi veidai,
kad dangum jiems nusitiestų
naujo tolkelio vardai.

PERSKRYDIS

Lekia, lekia, lekia
žemė ir dangus.
Vėjai, kaip patrakę,
daužos į sparnus.

Neįveikt palaužti
vairo nei sparnų —
drąsios rankos aukšty
Lietuvos sūnų.

Sukasi rodyklė —
pusė kelio jau!
Jie atgal jau grįžta,
jau arčiau, arčiau.

Daukas spaudžia mygtą,
jungiasi banga.
Kuomet juos sutikti —
nuskrenda žinia.

Gyvenkit pasakoj, dainoj!

„Pergalę jums nešam!“

Priskrenda verpetą,
daužo į šalis,
audros žemėn meta,
jie gi — kaip ugnis.

Plėšia vėl į aukštį,
staugia net sparnai.
Tai ne jų palaužti,
vėjai milžinai.

Tiesų kelią rodo,
laikas — net džiugu.
Jaučia — krašto godos
čia, su jais kartu.

„Pergalę jums nešam!“ —
šaukia jų širdis,
nors skliautai į lašą
gal juos sutirpdyt.

Kraštas švenčia šventę —
Lietuvoj džiugu, —
tiek daug išgyventa
laukiant sakalų.

Tiek kraštų aplėkę,
grįžta sakalai.
Lietuva tikėki:
tau sklautų sparnai.

Tau, iš mažo ploto,
erdvę nugalėt,
kad visi žinotų,
ką pasiekt gali.

Neįveikt palaužti
vairo nei sparnų —
drąsios rankos aukšty
Lietuvos sūnų.

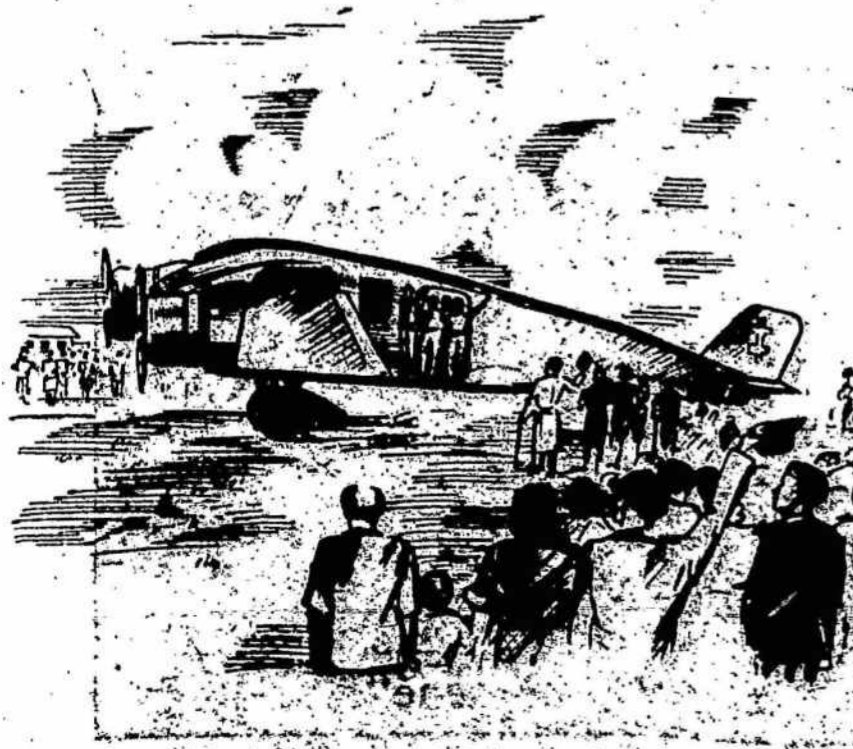
SUGRĮZUS

Ką jums už garbę vargo kraštui,
ką galim duoti dovanot —
taip maža turto, garso, raštų,
taip maža mūsų dovanos.

Gyvenkit ateities Tėvynėj!
Gyvenkit, pasakoj, dainoj!
Tegu vaikų vaikai jus mini,
te jūsų darbus jie žinos!

(Pabaiga)

V. TAUCIUS

Du propeleriai sugriovė.

KARIUOMENES GYVENIMAS

RASEINIŲ ĮGULOS LIKT. PUSKARININKIŲ CHORAS. Vadovybei pritariant ir remiant, Raseinių įguloje suorganizuotas likt. psk. choras, kuris vedamas jauno, bet gaus muziko artil. grupės civ. tarn. Vytauto Račo, palyginti, per trumpą laiką spėjo jau gražiai užsirekomenduoti. Vasario 4 d., vietos birutininkių iniciatyva, buvo surengtas įgulos salėje vakaras - koncertas, kurio metu choras pasirodė kaip gana pribrendęs kolektyvas. Dainose aiškiai jautėsi dirigento jautrus ir meniškas kūrinių supratimas ir dainos lankstumas. Antroje koncerto dalyje malonią staigmeną davė iš Sėdžiaus kviesto karių dūdų orkestro, civ. tarn. Jonušo vedamo, pasirodymas. Kai ką teko pakartoti. Taip pat gražiai praskambėjo karių duetas, solo ir deklamacijos. Vėliau, dūdų orkestrui griežiant, kariai su svečiais kurį laiką nuotaikingai pasilinksmino.

Svečias

PRIEŠLĒKTUVINĖS APSAUGOS RINKTINĖ. Vasario 3 d., Užgavėnių proga, priešlėktuvinės apsaugos rinktinės likt. puskarininkių ramovė įvyko tradicinis Užgavėnių vakaras - pasilinksminimas, surengtas ramovės valdybos. Griežė likt. j. psk. Kartenio vadovaujamas stygų orkestras. Pažymėtina, kad likt. j. psk. Kartenis yra gabus muzikas ir turi sudaręs orkestrą.

Vasario mėn. pradžioje, r-nės sporto vadovo j. ltn. Rimkūno pastangomis, yra suorganizuoti rinktinės liktiniams puskarininkiams bei kandidatams 60 valandų bendro fizinio lavinimo kursai. Kursų atidarymo proga atsilankė r-nės vado padėjėjas, kuris tarė žodį apie suorganizuotus kursus bei sporto reikšmę.

Priešlėktuvininkas

IR LIGONYS RUOŠIA ŠIUPINIUS. L. R. Kr. sanatorijoje, A. Panemunėj, retkarčiais Kunig. Birutės Kar. Šeimų Draugija kariams ligoniams rengia meno vakarus, kurių programą atlieka dramos ir operos artistai. Tačiau ligoniai ir patys savo jėgomis rengia šiupinius, kuriais pajvairina nuobodų ligonio gyvenimą. Štai, vasario 6 d., Užgavėnių proga, buvo surengtas meno šiupinys. Programa, trukusi porą valandų, sutalpino savyje trumpo turinio humoristinius vaidinimėlius, monologus, eilėraščius, kupletus iš sanatorijos gyvenimo, solo ir duetų dainas. Reikia pabrėžti, kad programoje dalyvavo ir sanatorijos gailėst. sesuo Preisaitė, kuri padainavo nuotaikingų dainų.

Visa šiupinio programa ligoniams paliko gerą įspūdį ir ligoniai pageidauja, kad tokie pramoginiai vakarai būtų dažniau rengiami.

Vladas Viltis

2. ULONŲ L. D. K. BIRUTĖS PULKAS. Nors dar neseniai švietimo vadovo pareigas pradėjo eiti kapelionas kun. Tarvydis, bet jau daug yra nuveikęs pulko karių švietimo srityje. Jo rūpesčiu, kiekvieną šventadienį rengiami kariams koncertai, vaidinimai ir kitokios pramogos. Du kartus per savaitę moko karius giedoti, tad, pulko orkestrui pritariant, kiekvieną šventadienį kariai gražiai sugieda bažnyčioje. Gražiai sutvarkė karių biblioteką, kurioje yra apie 2000 knygų.

Jo iniciatyva vasario 4 d. pulko karių salėje kariams buvo vaidinama 3-jų veiksmų komedija „Jaunikis iš Kauno“. Komediją vaidino pulko sanitarijos ligoninės puskarininkiai. Svarbiausias roles vaidino p-lė Monika Kiseliauskaitė ir san. j. psk. Kostas Aukštuolis. Pertraukų metu griežė A. Likerausko diriguojamas pulko orkestras.

J. Figūrinis

9. P. L. K. VYTENIO PULKAS. Vasario 2 d. L. K. M. D-jos Marijampolės skyrius, Jaunųjų Moterų Ratelis, suruošė kareivių rūmuose spektaklį. Vaidino J. Griniaus 3-jų veiksmų dramą „Pavasariui auštant“. Karių buvo pilna salė.

Osė

RYŠININKAI VAIDINO. Vasario 3 d. III. PD št. ryšių kuopos kariai šaulių namuose suruošė šeimynišką vakarą. Programoje buvo P. Gintalo „Mažas nesusipratimas“, 1 v. farsas, ir oktetas, kuris padainavo kelioliką karinių bei liaudies dainų.

Farsas kuo puikiausiai pavyko. Vaidino: p. p. Domeckaitė, Krasauskaitė, psk. Razma, gr. Dzironas, gr. Ruškys, eil. Bryčkus.

J. psk. Jūras

7. P. ŽEM. KUŪ. BUTEGEIDŽIO PULKAS. Vasario 5 d. šaulių rūmų salėje švietimo vadovo kun. Rinkevičiaus iniciatyva Tauragės mokytojų seminarijos auklėtiniai vaidino kariams operetę „Ubagų karalius“. Kariai labai grožėjosi operetės menišku vaidinimu ir dekoracijomis. Po vaidinimo gražiai pasirodė duetas ir choras, p. Vacbergo diriguojamas, kuris sudainavo gražių dainų.

Butegeidėnas

KARO MOKYKLA. Užgavėnių proga kunig. Birutės Karininkų šeimų Moterų D-jos Kauno skyrius Karininkų Ramovėje surengė vakarą, skirtą vyr. moksleiviams ir studentams. Vakarą programą bei meninę dalį atliko kariūnai ir aspirantai: 1a kuopos oktetas, asp. A. Kačanausko vedamas, padainavo „Nurimk, sesut...“ (Vl. Jakubėno) ir „Karą“ (A. Račiūno); 1. asp. kuopos asp. J. Subatavičius skaitė savo nuotaikingą eil. „Rytas kazematuose“ (pagal „Anykščių šilėlį“); 3. kadro kuopos kariūnų choras padainavo kelias žygio dainas. Po trumpos pertraukėlės, kuri buvo užpildyta šokiais bei žaidimais, vėl sekė programinė dalis: 1a kuopos oktetas padainavo „Draugus“ (A. Račiūno); draminę ištrauką („Mirštanti Gulbė“) skaitė asp. B. Račkauskas ir pabaigoj solo „Ai, ai, ai...“ (muz. Perezos) padainavo kar. psk. S. Atkočaitis.

Šokių ir žaidimų metu, kariūnams pradėjus, buvo padainuota „Sutems tamsi naktuzėlė“. Vakarą pelnas paskirtas Vilniaus moksleiviams.

Prieš savaitę grupė kariūnų bei aspirantų suruošė iškylą į Rumšiškės slidėmis. Kelionė užtruko apie 8 val. Iškylai buvo paskirtas visas sekmadienis.

E.

VARNIŲ ĮGULA. Vasario 4 d. Varnių šaulių sporto klubas įgulos kareivių salėje suruošė gan įdomų sporto meno vakarą.

Po meninės dalies buvo pašokta ir pažaista. Gryno pelno gauta per 300 litų, kuriuos numatoma sunaudoti sporto reikalams.

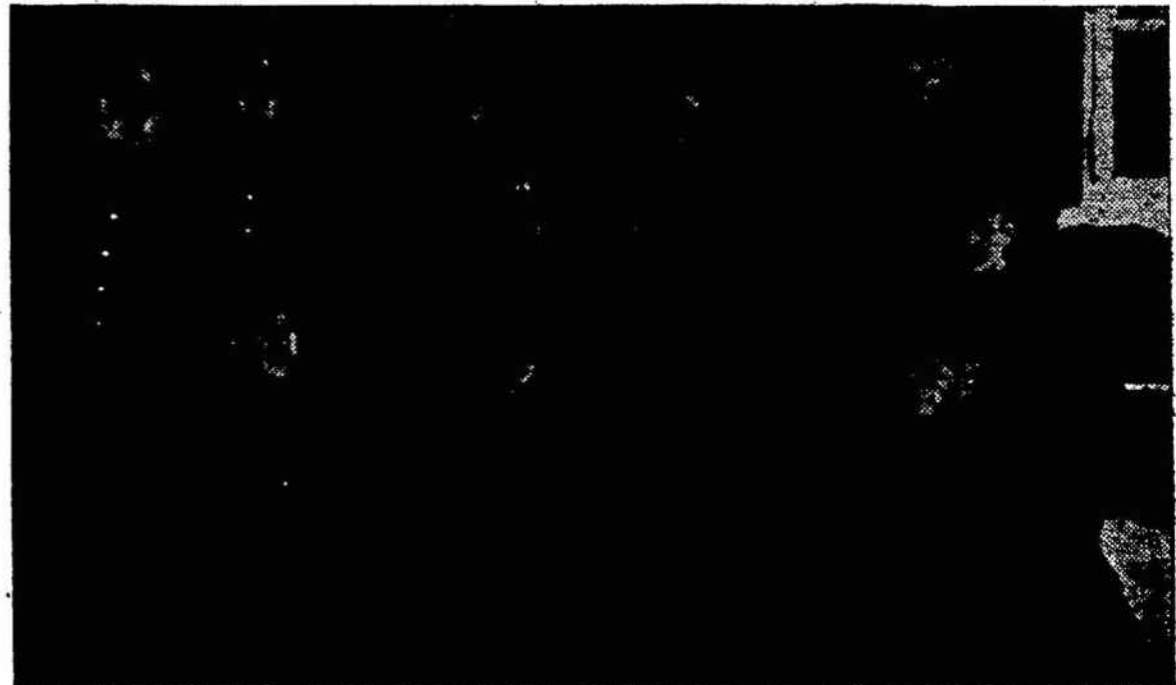
Vasario 6 d. šaulių vyrų būrys įgulos kareivių salėje suruošė viešą vakarą, kur suvaidinta gan juokinga 2 veiksmų komedija „Vargšas Tadas“. Šauliai tikrosios tarnybos karius illeido nemokamai.

San. psk. M. Grinius

RYŠIŲ BATALIONO TELEGR.-TELEF. KUOPA. Vasario 6 d., Užgavėnių dieną, vakare, tik užsiėmimams pasiėmus, bet dar visiems klasėj besėdint, atėjo į kuopą ponas Gavėnas.

Gavėnas pranešė kuopai, kad eilinis Lašinskas nuo virėjo pareigų atleidžiamas ir skiriamas eilinis Kanapinskas. Toliau jis perskaitė Gavėnios meto maitinimo programą. Be to, jis „gavėniškai“ apsvarstė kai kuriuos mūsų kuopos gyvenimo reiškinius. Palietė dainas ir muziką. Visa tai sukėlė gardaus juoko. Baigdamas pasišaukė porą vyrų, kurie pačiupo kuopos muzikantą eilinį Baltrimavičių, įkišo į maišą ir iš kuopos dingo. Gavėną vaidino j. psk. Šulėkauskas.

-p-

Mes išrašėm „Kari“ namiškiams

RASEINIŲ IGULA. Vasario 3 d. igulos likt. puskarininkių ramovėje įvyko visuotinis liktinių puskarininkių susirinkimas, kuriame buvo svarstyta ramovės reikalai ir išrinkta 1940 m. ramovės valdyba. Į valdybą išrinkti: vrš. Dagys, vrš. Puškorius ir j. psk. Makšimas. *Aidelis*

VILNIAUS GATVĖMIS

Spiegiančiai, nemaloniai ausi režiančiai, nuaidėjo švilpuko garsas, suvirpinęs viso kazemato eterį. — „Visiems pasirodė išėjimais drabužiais ir durtuvais“, — suriko budėtojas. — „Kur?..“ — pasigirdo balsai visuose kazemato kampuose. — „Į teatrą!..“ — tęsia budėtojas.

Visų veiduose sušvito šypsena, kiekvienas šoko prie savo spintelių, ėmė išėjimais drabužius ir skubiai rengėsi. Nes tai yra nepaprasta laimė — nueiti į teatrą, ir dar Vilniuje. Vaidinama žinomo mūsų dramaturgo penkių veiksmų komedija „Naujieji žmonės“. Todėl kiekvienam yra malonu pamatyti, paganyti akis ir nuraminti smalsumą. Lenktyniaudami rengėmės, veržėme diržus, lyginom raukšles, o kas svarbiausia — nepamiršti įtepti batų, nes kuopininkas prieš koki nors viešesnį pasirodymą visada rūpestingai įspėja: „Visiems gerai įtepti batus valdišku tepalu“.

Ir vargas būtų tokiam „vaikučiui“, kurį kuopininkas pamatytų atsistojusį rikiuotėje ir dar eitų į teatrą su neįteptais batais. Toks apsilėidėlis ne tik kad teatro neregėtų, bet ko gero ir vieną valandą užsitarnautų. Taigi, ant laiptų, kur stovi „ponas tepalas“, susirinko arti pusės kuopos nerūpestingųjų, kurie be ypatingo reikalo nelabai rūpinasi savo batų sutvarkymu. Bet dabar noras pamatyti teatrą juos visus privertė blizginti batus ir šiaip jau padoriau susitvarkyti.

Nepraėjo nė dešimts minučių po švilpuko, o jau mūsų vyrai stovi linijoj ir klausio komandos: — „Lygiuok, ramiai, laisvai, taisyti!“ Nutilus komandai, prabilo kuopininkas daug kam nemaloniui, bet šį kartą gerą naujieną pranešančiu balsu. Šiandien visi vyrai eisim — bilietų visiems užteks.

Ši žinia buvo maloni, nes, trūkstant bilietų, keletai nelaimingųjų būtų tekę palikti kareivinėse dulkių valyti, kurių visada kuopininkas suranda. Bet dabar tokių nelaimingųjų nebus, taigi, visiems lengviau krūtinėje. Po tokio pranešimo choro vedėjui suskirsčius kuopą balsais, prasidėjo iškilmingas bilietų padalijimas. Geresnes vietas užimančius bilietus kuopininkas nunešė į dešinią sparną, kur stovi diplomuota kuopos vyresnybė — puskarininkiai. Juos aprūpinęs geresniais bilietais, iš likusių dar vieną kitą patogesnę įteikė žvalnesniam grandiniui. Likusiais aprūpino visą likusiąją kuopą.

— Baigt, ramiai, dešinėn! — suskambėjo išlavintas kuopos chorvedžio balsas, kuris jaučiasi didelis viršininkas, kada jam kuopininkas paveda kuopą, po rajoną vaikščiojant, mokyti dainuoti. O šį kartą jam tokią galią suteikė net būrio vadas, taigi, jo pasitenkinimas buvo didelis.

Nors šaltis smarkiai spirgina, bet jauni vyrai nepaiso. Išėję į rajoną, ėmė „sukti ratą“ ir dainuoti kai kurias skambesnes, bet jau seniai dainuotas dainas.

Valandėlę pavaikščiojus, atėjęs būrio vadas tuojaus mus įvertino ir po trumpų apeigų pradėjome žengti tiesia, lygia baltu sniegu padengta Vilniaus gatve.

Kažkoks nežemiškas jausmas pripildo krūtinę, kada pamani, jog žengi gatvėmis tos taip ilgą laiką ilgėtiosios Lietuvos tikrosios sostinės Vilniaus, kur kiekvieno lietuvio mintys per devyniolika metų plaukė nesulaikoma srove į tą mylimąjį senelį, kur telkiasi visi garbingieji atminimai, kur slankioja sentėvių vėlės, kur dungso pilys ant aukšto kalno Gedimino.

Štai ir teatras. Susirikiavę po du, sueiname į koridorių, iš ten susirandame biliete pažymėtas vietas ir laukiame vaidinimų. Kaip žaibas prabėgo tos kelios valandos, bežiūrint į mūsų meną, gražiai atvaizduojanti senąjį ir naująjį Lietuvos žmogų ir gyvenimą. Pasibaigus vaidinimui, po gausių aplodismentų pasigirsta nuo scenos stiprus, energingas balsas: „Mieli, kariai!..“ Kalbėjo vienas igulos karininkas. Taręs keletą mūsų dvasią stiprinančių žodžių, padėkojęs artistams, paprašė pasirodyti žymųjį mūsų dramaturgą-poetą, vaidinto veikalo autorių p. Vaičiūną. Gausiais plojimais sutiktas, pasirodė mūsų poetas.

Tarus prelegentui padėkos ir atsisveikinimo žodį, pradėjome nenoromis skirstytis. Atrodo, kad tokios valandos tęstųsi mėnesius ir nenusibostų. Išėję susirikiavome ir, dainai aidint, paržygiavome į kareivines. Nusirengę ėjome pietauti. Kadangi jau buvo pavakaris, tai pietūs buvo skanūs.

Butautas

ŠAULIŲ GYVENIMAS

ŠAULIŲ TEATRAS VILNIUJE. Vilniuje suorganizuotas šaulių teatro kolektyvas, kurį sudaro 20 aktorių. Pirmuoju veikalu manoma vaidinti Krinukaitės-Astaškienės dramą „Kristina“ ir Rapolo Mackevičiaus „Likimas“, vaizduojanti neseną Vilniaus lietuvių gyvenimo sąlygas. *M.*

J. BAKANAUSKO VARDO ŠAULIŲ BŪRYS. Lenkų sušaudytas lietuvis, lenkų kariuomenės kapralas, Juozas Bakanauskas susilaukė tinkamos pagarbos: jo vardu yra pavadintas Pamerkių, Biekšnių, Šaskiškių, Dzekonių, Bartelių, Malių ir Kuklių kaimų šaulių būrys.

Steigiamasis šio būrio susirinkimas įvyko sausio 30 d. Susirinkime dalyvavo ir Vilniaus XXIII šaulių rinktinės vado padėjėjas kpt. Alksninis.

Susirinkimą atidarė P. Garnevičius. Į būrio valdybą įėjo Pamerkio pradžios mok. vedėjas St. Aleksiūnas, ūkin. Vl. Miliauskas, V. Keršys ir Vyt. Kukė.

Įsteigtas taip pat ir tuo pačiu vardu moterų šaulių būrys. Šio būrio vade paskirta E. Miliauskienė. *M.*

PRIEŠCHEMINĖS APSAUGOS IR DEGAZACIJOS KURSAI, kuriuos surengė Šaulių Sąjungos priešcheminės apsaugos komisija, prasidėjo vasario 8 d. Kaune, Medicinos Fakulteto rūmuose. Kursai vyksta vakarais tris kartus per savaitę. Kursus lanko 50 žmonių. Į kursus dar tebesirašoma.

APIE LIETUVIŲ KŪVAS SU KRYŽIUOČIAIS vasario 4 d. Rimšės (Dūkšto v., Zarasų apskr.) šaulių būrio susirinkime šaulys Ratkevičius skaitė paskaitą. Atgavusios laisvę Rimšės apylinkės jaunimas nuolat stoja į šaulių eiles. Būrys jau surengė kelias kultūrinės pramogas su vaidinimais.

PAVENČIUOSE (ŠIAULIŲ APSKR.) ŠIAULIŲ VALS-TYBĖS TEATRAS moterų šaulių būrio surengtame vakare vaidino komediją „Bažnyčios pelė“.

ALYTAUS ŠAULIŲ RINKTINĖS CHORAS kurį laiką nedirbo, nes ilgametis choro dirigentas Likerauskas išvyko į kitą vietą. Paskyrus dirigentu šaulį Lingaitį, choras atgijo ir vasario 4 d. su pasisekimu koncertavo Leipalingyje (Seinų apskr.). Be to, greta mišraus choro veikia ir vyrų choras. Sudaryti vyrų balsų duetai, kvartetai, oktetai.

STREVININKŲ (TRAKŲ R.) ŠAULIŲ BŪRIO KONCERTAS įvyko vasario 2 d. Dainavo būrio choras, be to, buvo dainos, solo, duetas, deklamacijos ir tautiniai šokiai.

TRAKUOSE ĮSTEIGTAS ŠAULIŲ BŪRYS. Vasario 4 d. steigiamajame susirinkime į tarybą išrinkti Kaminskai, Bečius ir Venckus. Būrys imasi, be ko kita, iniciatyvos tvarkyti vėliavos kėlimo ir nuleidimo apeigas D. L. K. Kęstučio pilyje.

LIETUVIŠKAS VESTUVES vaidino šiomis dienomis Tauragės moterų šaulių būrys. Be to, atliktas veikalėlis „Keliuonė į Vilnių“, pašokta tautinių šokių. Šaulės L. Bartuškaitės tautiniai drabužiai buvo premijuoti.

APIE LIETUVOS KARIUOMENĖS KŪRIMĄSI ir pirmųjų šaulių-savanorių kovas su nepriklausomybės priešais Panevėžio berniukų šaulių moksleivių vasario 2 d. susirinkime kalbėjo rinktinės vadas plk. Stapulionis. Plk. Šlepetytys skaitė paskaitą „Lenkijos greito žlugimo priežastys“.

STEIGIA STYGŲ ORKESTRĄ ir atgaivina būrio chorą Sartininkų (Tauragės r.) šaulių būrys. Chorą organizuoja mokyt. Plonius.

BARTININKŲ (VILKAVIŠKIO APSKR.) ŠAULIŲ SANITARŲ KURSAI, kuriuos lankė Bartininkų, Gražiškių, Graužinių, Alkeninės ir Lankeliškių šauliai, šiomis dienomis baigėsi. Kursai truko 120 valandų. Baigė ir egzaminus išlaikė 20 šaulių. Kursams vadovavo gyd. D. Linskis.

DALINIŲ ŠVIETIMO VADOVŲ KURSAI, surengti Kauno šaulių rinktinės, įvyko vasario 4 ir 5 d. Kursams vadovavo inž. Bačelis; be jo, paskaitas dar skaitė mjr. Tomkus, prof. Kolupaila, Puikūnas, Strimaitis ir kt.

NAUJAS ŠAULIŲ SĄJUNGOS RĖMĖJŲ BŪRIO VADAS. Šaulių Sąjungos rėmėjų būrio vadui Stasiui Kairiūkščiui persikėlus gyventi į Vilnių, nauju to būrio vadu paskirtas Kauno notaras Povilas Brazaitis.

GELEŽINKELIŲ VALDYBOS MOTERŲ ŠAULIŲ BŪRYS geležinkelių posėdžių salėje surengė paskaitą. Paskaitą skaitė kpt. Draugelis tema „Vilnius ir Vilmiaus kraštą atgavus“.

Kpt. Draugelis labai išsamiai ir įtikinančiai apibūdino Vilniaus atgavimo reikšmę mūsų valstybei ir tautai. Be to, pažymėdamas susidariusią padėtį, nurodė daug kilnių darbų, kurie laukia šaulės moters, Vilniaus kraštą atgavus. Paskaita savo turiniu buvo įdomi ne tik šauliams, bet ir kitiems tarnautojams.

SIUNTINĖLIAI VILNIEČIAMS MOKSLEIVIAMS

Draugija Vilniaus kraštui remti kreipėsi į pradžios ir viduriniųjų mokslų departamentus, prašydama paraginti mokyklą vasario 16 d. proga pasiūsti Vilniaus srities mokyklų moksleiviams dovanėlių, kad jie pajustų tuos broliškumo saitus, kurie juos riša su visu Lietuvos mokykliniu jaunimu. Siuntinėlius (tinkamus dėvėti drabužius, avalynę, greitai negendančius maisto produktus, knygas, sąsiuvinius, pieštukus, saldinius ir pan.) siūloma siūsti d-jos Vilniaus kraštui remti Vilniaus komitetui (Vilnius, A. Volano g. 10 nr.) arba švenčionėlių bei Valkininkų pradžios mokyklų inspektoriams. Ypač ši parama reikalinga moksleiviams atbėgėliams, nes jie neturi nei tėvų, nei jokių pragyvenimo šaltinių.

KAR. ŠT. CIV. TARN. BŪRIO VISUOTINIS NARIŲ SUSIRINKIMAS. Vasario 9 d. įvyko Kar. št. civ. tarn. būrio visuotinis narių susirinkimas, kurį atidarė būrio vadas ats. ltn. Nedvaras. Susirinkimo metu šauliai buvo supažindinti su rikiuotės teorija ir jų veiksmais.

Be to, visi šauliai pasižadėjo tuoj išsirašyti „Trimitą“ ir sumokėti nario mokesį.

Po to buvo būrio klausimai bei sumanymai.

STEIGIAMAS NAUJAS MOTERŲ ŠAULIŲ BŪRYS. Vilijampolės trikotažo fabrike „Silvoje“ organizuojamas moterų šaulių būrys. Anksčiau daugelis to fabriko darbininkių priklausė Vilijampolės ir Veršvų šaulių būriams, o dabar nori suorganizuoti savo moterų būrį.

SPORTAS

KAUNO STALO TENISO PIRMENYBĖS. Vasario 6 ir 7 d. Kaune, K. K. Rūmuose, buvo prarastas Kauno sporto apygardos kūno kultūros rajono šių metų stalo teniso pirmenybės. Šių rajono pirmenybių tikslas išaiškinti stipriausius žaidikus, kurie turės dalyvauti vasario 17—18 d. apygardos pirmenybėse. Rajono pirmenybėse dalyvavo 54 žaidikai, iš jų 36 vyrai ir 18 moterų. Rajono pirmenybėse moterų vienetai laimėjo Paulavičiūtė (Aušra), finale įveikusi Ceslerytę (Makabi) 21:16, 15:21, 21:18, 21:18. Vyrų vienetai laimėjo Dzindziliauskas (LFLS, finale įveikęs Charnesą (DS) 21:13, 21:12, 15:21, 21:17. Vyrų dvejetai varžybas laimėjo Dzindziliauskas—Meilus (LFLS), finale nugalėję Duškį—Svirskį (Makabi) 23:21, 21:17, 21:13. Moterų dvejetai varžybas laimėjo Ceslerytė—Brenerytė, pusfinalyje įveikusios Kapitaitę—Šusteraitę; finale prieš. neturėjo. Mišraus dvejetai nugalėtojų vardą gavo Kapitaitė—Charnesas be kovos, nes daugiau žaidikų nebuvo.

KONTROLINĖS SLIDŽIŲ RUNGTYNĖS VILNIUJE. Vasario 4 d. Vilniuje buvo prarastos kontrolinės slidžių rungtynės, kuriose dalyvavo per 20 slidininkų. Buvo rungtynės estafetėje 4×10 km ir individualiai 10 km. Estafetės varžybas laimėjo II (LGSF) ekipa, prabėgus per 3:26:19 val. ir kita ekipa šią distanciją prabėgo per 3:32:19 val. Iš estafetinių varžybų buvo išspręsti ir geriausi 10 km bėgikai: 1 vieta Haidukevičius 47:32 min., 2 v. Keliščekas 48:26 m. 3 v. Markuskas 49:58 min. Individualinėse varžybose 10 km bėgimą laimėjo: 1 v. Paškevičius 53:09 min., 2 v. Makuškas 57:50 min., 3 v. Bagdanavičius 59:10 min.

SUSIJUNGĖ DU ŠAULIŲ SPORTO KLUBAI. Šančių šaulių sporto klubas Kovas susijungė su Geležinkelių šaulių sporto klubu. Šis naujasis sporto klubas pavadintas geležinkelių šaulių Kovu ir yra geležinkelių šaulių rinktinės vado žinioje. Klubo vadu paskirtas šaulys ltn. Rinkevičius.

LGSF KAUNO APYGARDOS SLIDŽIŲ NUGALĖTOJAS. Vasario 3 ir 4 d. buvo įvykdytos Kauno apygardos slidžių pirmenybės. Pirmąją pirmenybių dieną buvo įvykdyta estafetė 4×5 km. Pirmą vietą laimėjo „Plienai“ per 1:41:40 val., II vietą LGSF per 1:43:50 val. ir 3 vietą Kauno gimnazijų rinktinė per 1:53:22 val. Kitą pirmenybių dieną buvo įvykdytos šios varžybos ir tose varžybose nugalėtojais liko: *Jauniams 5 km bėgimas*: 1 v. Kiaunė (LGSF) per 24:01,2 min., II v. Orentas (Pečkauskaitės v. gimnazija) per 25:01,2 min., III v. Valiūnas (Jėzuitų gimn.) per 25:01,3 min. *Pradedantiems 10 km bėgimą* laimėjo Bagdonavičius (ŠKJK) per 57:35 min. *Meisterių kl. 12—15 km bėgimą* laimėjo: 1 v. Jurgutis (Plienai) per 57:59,7 min., II v. Bakūnas (Grandis) per 58:29,5 min., III v. Vietrinis (LGSF) per 59:58 min. *Nusileidimo nuo kalno su kliūtimis vyrams* rungt. laimėjo: 1 v. Vokietaitis (Grandis), II v. Švelnys (Grandis) ir III v. Garmus (LGSF). Bendrai pagal surinktus taškus pirmą vietą laimėjo LGSF su 18 taškų, II v. Grandis su 17 taškų ir III v. Plienai su 15 t.

KAS NAUJA LIETUVOJE

PABALTIJO KONFERENCIJA TALINE. Vasario 3—4 d. Taline buvo Pabaltijo valstybių miestų sąjungų komiteto ir estų, lietuvių, latvių vienybės draugijų darbo biurų suvažiavimai. Buvo svarstyti kultūriniai, ūkiniai ir bendradarbiavimo klausimai. Lietuvos atstovai tarp kitko padarė pranešimą ir Vilniaus reikalą.

AMERIKIEČIAI NORI LIETUVIO VYSKUPO VILNIUJE ir tuo reikalą atitinkamą rezoliuciją išsiuntė Lietuvos vyriausybei.

LITERATŪROS PREMIJŲ ĮTEIKIMAS šįmet bus kovo 4 d. Vilniuje, Universiteto salėje. Bus įteiktos valstybinė premija, dvi Katalikų Veikimo Centro, Liet. Raudonojo Kryžiaus, Sakalo, Spaudos Fondo ir Spindulio.

ADMINISTRACINIŲ MOKSLŲ KURSAI atidaryti Kaune vasario 5 d. Juose bus parengta administracijos specialistų. Kursų atidaryme dalyvavo trys ministrai ir kitų aukštųjų pareigūnų.

DARO GEDIMINO PILIES MODELĮ. Inž. Borovskis dirba Gedimino pilies modelį, kuris pilį vaizduos tokią, kokia ji buvo senovėj.

„MŪSŲ GIRIŲ“ 100 NUMERIŲ. Vasario mėnesio miškininkystės žurnalo numeris yra jubiliejinis — 100-sis. Žurnalas eina jau vienuoliktuosius metus, redaguojamas žinomo miškininko, Dotnuvos Akademijos doc. J. Kuprionio.

NAUJOS ĮMONĖS. Vietoje prieš karą gerai veikusio Vilniaus radijo fabriko „Elektrit“, nutarta steigti visai naują, nes senasis yra išvežtas. B-vė „Lietuvos Cukrus“ Vilniuje statys ketvirtą cukraus fabriką. Fabrikas bus pastatytas dar ateinančiais metais. Taip pat vidaus reikalų ministerija leido steigti ir autobusų įmonę, kurią tvarkys Kauno miesto savivaldybė.

VILNIAUS UNIVERSITETO VIEŠAS POSĖDIS buvo vasario 8 d. Jame universiteto valdytojas perdavė universitetą rektoriui prof. M. Biržiškai. Posėdyje dalyvavo ir žodį tarė vyriausybės įgaliojtinis min. K. Bizauskas.

ŽEMĖS VARDYNO DARBAI VILNIUJE. Šiuo metu Vilniaus srityje jau dirba atitinkami žmonės, kurie nustatė oficialiuose dokumentuose vartojamus vietovardžius. Su laiku šis vietovardžių rinkimas bus išplėstas, įtraukiant mokyklas.

VILNIEČIAI LIAUDIES DAINININKAI į plokšteles įdainuos vilnietišku lietuvių liaudies dainų ir įkalbės pasakų. Kitų Lietuvos apylinkių atstovai jau daug šio liaudies meno yra įamžinę.

VERTINGA DOVANA MOKYKLŲ REIKALUI. Inž. K. Jakobsonas Švietimo Ministerijai padovanojo 2.200 metrų ilgio filmą (rodymas trunka apie 1 val. 40 min.) apie Vatikano miestą. Daug kultūrinių nuotraukų. Filma skirta mokyklų reikalui.

REFORMUOJASI TECHNIKOS FAKULTETAS. Vytauto D. Universitetas palaipsniui ruošiasi įvesti naujus skyrius ir specialybes.

JAUNŲJŲ ŪKININKŲ DEŠIMTMETIS. JŪR dešimtmetis bus minimas Vilniuje. Kiekvienas ratelis siųs po 3 atstovus su vėliava, o dešimties pirmiausia įsisteigusiu ratelių numatoma pakviesti visus narius.

JAUNŲJŲ ŪKININKŲ RATELIAI Vilniaus srityje organizuojami ir toliau. Šiomis dienomis įsisteigė dar trys nauji rateliai.

PLYTINIŲ VEDEJŲ KURSUS lanko įvairių Lietuvos sričių atstovai, kurie sugrįžę į savo apylinkes organizuos plytinių statybą. Kursus suorganizavo Švietimo Ministerija.

LIETUVOS LIGONIŲ KASOSE — 73.352 NARIAI. Ypač pagausėjo pastaraisiais mėnesiais. Ligonų kasų narių daugiausia yra vyrų — net 12.000 daugiau negu moterų.

NAUJIEJI LEIDINIAI

Juozas Kruminas ir Danas Pumputis, **EKSPERIMENTAI.** Eilėraščiai. Sakalo leid. 64 psl. Lt 2,50. Šis eilėraščių rinkinys žymiai išsiskiria iš kitų ir yra tuo įdomus, kad autoriai, nepripažindami nei įkvėpimo, nei mūzų, visus eilėr. parašė pagal kitų jiems duotas temas. Tų temų yra labai įvairių ir įdomių. Eil. parašymo trumpiausias laikas 30 minučių, ilgiausias — 1 valanda. Rinkinyje abiejų autorių po 20 eilėraščių.

Nelė Mazalaitė, **PAJŪRIO MOTERYS.** Novelės. Sakalo leid. 180 psl. Lt 2,50. Viršelį piešė dail. A. Šepetys. Knygoje yra 6 novelės. Gerai pažįstama iš periodikos mūsų beletristė šioje knygoje gražiai vaizduoja lietuviškojo pajūrio

moteris, jų pergyvenimus, jų meilę ir jų visą plačią ir audringą sielą, kaip jūrą. Jūrų legendų ir romantinės nuotaikos, meilės ir bangų muzikos kupinas šis rinkinys. Novelių stilių žymiai praturtina daugelis žemaitiškų žodžių ir išsireiškimų.

Victor Hugo, DEVYNIASDEŠIMT TRETIEJI METAI. Romanas. I d. Vertė K. Jakūbėnas. Sakalo leid. Klasikų bibliotekos Nr. 8. 272 psl. Lt 3,—. Įrištas drobelės virš. Lt 4,50.

Victor Hugo, DEVYNIASDEŠIMT TRETIEJI METAI. Romanas. II d. Vertė K. Jakūbėnas. Komentarus paruošė J. Kruminas. Sakalo leid. Klasikų bibliotekos Nr. 9. 312 psl. Lt 3,—. Įrišt. Lt 4,50.

Šimet sukako 150 m. nuo Did. Prancūzų revoliucijos, apie ją yra gana daug literatūros, bet tokių veikalų kaip V. Hugo 93 metai, yra tikrai nedaug. Čia autorius duoda stiprų revoliucijos vaizdą su jos herojais ir priešininkais. Autorius duoda ypač nepaprastai vaizdingą motinos tragediją ir pasiaukojimą dėl savo vaikučių. Iš verstinės literatūros tai bus viena geriausių 1939 m. išleistų knygų.

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

Lapui. Dėkojame už visą eilę straipsnių, kurių dalį jau panaudojome. Rašinių psichologijos ir pedagogikos klausimais mes labai pageidaujame. Svarbiausia, kad ta sritis daugiausia apimtų praktinį žemesniųjų vadų ir viršininkų darbą ir pareigas kariuomenėje. Minčių ir konkrečių nurodymų auklėjimosi reikalui, o taip pat medžiagos gilesniam karių sąmoninimui, vidinės drausmės ir tyro patriotizmo ugdymui — visuomet noriai laukia visų laipsnių kariuomenės auklėtojai, o ypač žemesnieji viršininkai, gyveną ir dirbą artimiausiame sąlytyje su mūsų karių mase. Taigi, laukiame Tamstos talkos.

Psk. VI. Viržintui. Bus stengiamasi Tamstai atsiųsti ir pirmuosius numerius. Bet K. Viržintui „Kari“ išrašėme tik nuo vasario 1 d. iki rugpiūčio 1 d.

Kęstutėnui kulkosvaidininkui. Tamstos laišką perdavėme kariuomenės pusvalandžių vedėjui.

GALVOSŪKIAI

GALVOSŪKIO NR. 3 SPRENDIMAS

1) lėkTuvAS, 2) NEmunas, 3) anKARa, 4) ebilLYS, 5) KURpius, 6) uosIS, 7) NES, 8) KAlakutas, 9) ITalija, 10) vOras, 11) KAZys, 12) Ritmas, 13) Oderis.

Tas nekarys, kuris neskaito „Kario“.

Išsprendė ir gauna po 1 tašką: 1) psk. Skuodis (III gr. R.), 2) psk. Kelmelis (2. AP), 3) psk. Prielaidas (III gr. R.), 4) gr. Pr. Masilionis (2. AP), 5) psk. M. Antaniškis, 6) j. psk. Pr. Juzuitis (PAR), 7) A. Žaldokas (P.), 8) Alg. Žilinskas (B.). Nepilnai, tik patenkinamai išsprendė ir gauna po ½ taško: 1) j. psk. J. Adukevičius (4. PP), 2) J. Astrauskas (Pvlk.), 3) psk. Kriščiūnas (2. AP), 4) gr. J. Stasiulaitis (2. AP).

GALVOSŪKIS NR. 7. (Vert. 2 tšk.)

1	2	3		4	5	6
7				8		
		9	10			
11	12			13	14	
	15					
	16					17
18		19		20		21
		22				
23				24		
25				26		

Gulsčiai: 1. Didmestis. 4. Baldas. 7. Paukštis. 8. Lėktuvo užrašas. 9. Vyro vardas. 11. Ugniaaknis. 13. Poezijos rūšis. 15. Vyro vardas. 18. Moters pasididžiavimas. 20. Švedų moters vardas. 22. Žvėris. 23. Talka. 24. Moters vardas. 25. Senovės piniginis vienetas. 26. Aš.

Staciai: 1. Žmonių pasiskirstymas. 2. Moters vardas. 3. Opera. 4. Darže būna. 5. Vadovaujās

žmogus. 6. Veido dalis. 10. Arabų kraštas (arabiškai). 12. Veido dalis. 14. Tik suaugęs žmogus turi. 16. Vežimo dalis. 17. Europietė. 18. Ir 19. Gėrimai. 20. Liga. 21. Maldos pabaiga.

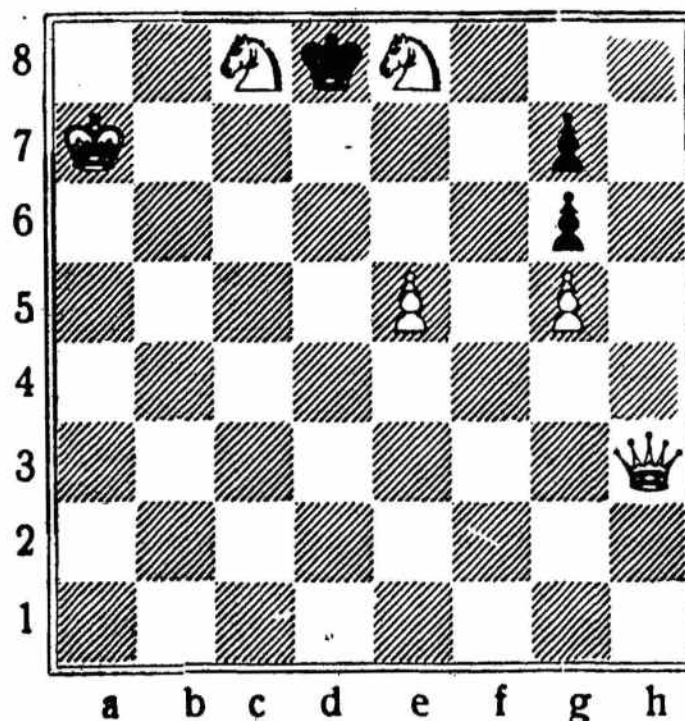
Ad. Ilma

ŠACHMATAI

Uždavinių sprendimų konkursas

Skelbiame dvylikos šachmatų uždavinių sprendimų konkursą. Konkurso laimėtojams skiriamos penkios dovanos literatūra. Uždavinių sprendimus siųsti iki kovo 15 d., „Kario“ redakcijai, šachmatų skyriui. Žemiau dedamuose uždaviniuose baltieji pradeda ir dviem ėjimais duoda matą.

UŽDAVINYS NR. 5 (1)

ŠACHMATINĖS NUOTRUPOS

Aliochinui, lošiančiam Anglijoje simultaną, vienas žaidėjas savo partijos vidury tarė:

— Pone meisteri, skelbiu jums matą trimis ėjimais.

— Trimis, kodėl? Juk aš jums matą dovanuju tik dviem ėjimais! — ramiai atsakė pasaulio šachmatų meisteris.

*

Maroči žaidžia lengvutę partiją su Spilmanu. Daug žiūrovų seka šachmatų veteranų judrią kovą. Greta stovįs Tartakoveris neiškenčia ir pašnibžda Spilmanui:

— Jūsų vietoje aš eičiau žirgu į g4.

Spilmanas atsisuka ir atrežia:

— Tai būtų aiški kvailystė!..

Tačiau Tartakoveris ramiai atsikerta:

— Juk aš aiškiai pasakiau — „Jūsų vietoje“.

*

S. Flohras prieš keletą metų lošė simultane prieš 90 šachmatininkų. Šachmatų figūros buvo įvairaus formato. Dar pirmo ėjimo nepadaręs, Flohras sustoja prieš vieną priešininką, pasidėjusi mikroskopiškus šachmatus, ir paklausia:

— Gerbiamasis, ar neturite kiek nors ryškesnių šachmatų?

Jaunas šachmatininkas, nustebintas klausimo, atsakė:

— Atsiprašau, pone didmeisteri, juk čia tie patys šachmatai, su kuriais lošiau prieš Reti net „aklame“ seanse.

*

Jungtinių Amerikos Valstybių meisterių Faino ir Reševskio draugystė prilyginama „katės ir pelės“ draugystei.

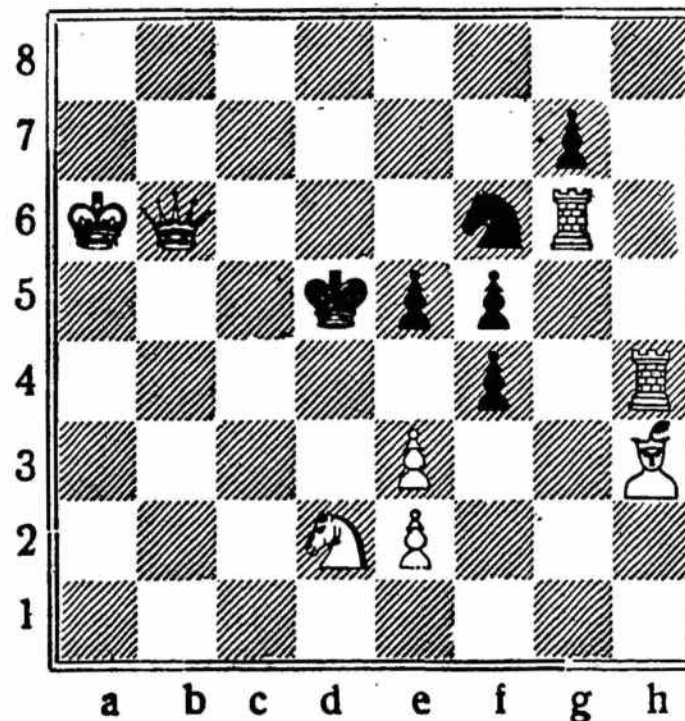
Naujų Metų sutikimo proga Fainas sako Reševskiiui:

— Brolau, ar verta mums būti priešininkais? Geriau likime draugais. Aš linkiu tau to paties, ko tu linkėtumei ir man...

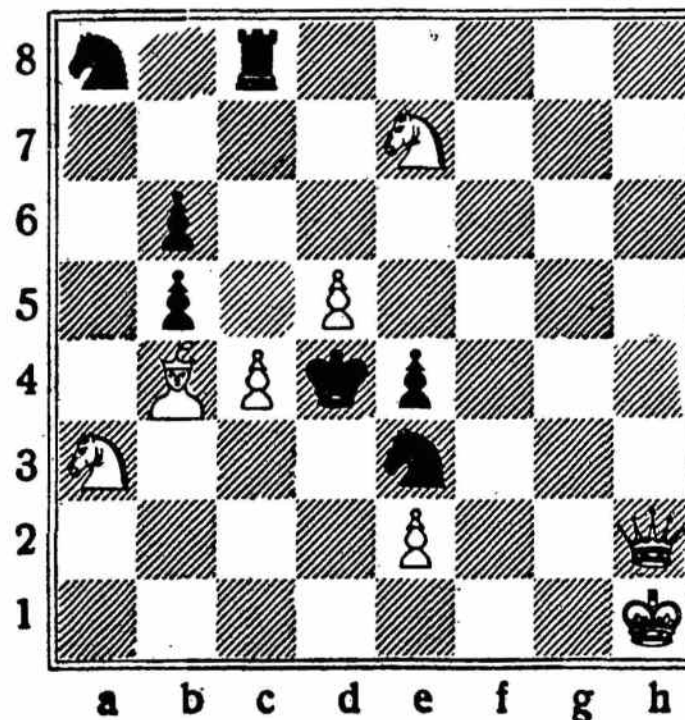
Tačiau Reševskis neleido baigti sakinio:

— Tu, Faine, ir vėl pradedi nuo pradžios?

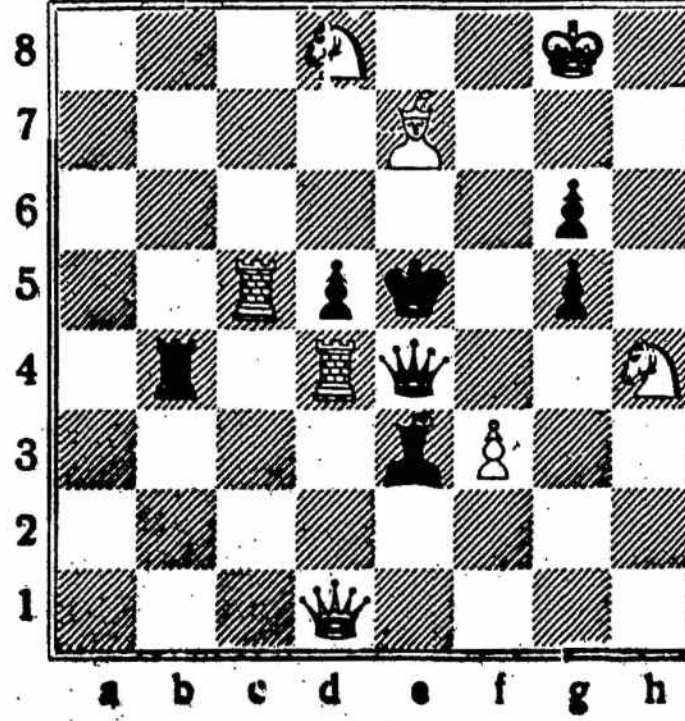
UŽDAVINYS NR. 6 (2)

UŽDAVINYS NR. 7 (3)

UŽDAVINYS NR. 8 (4)

Sutriuškintas GANDONIEŠIS

NETOLIMOS PRAEITIES PRISIMINIMAS

Yra sakoma: „nėra gričios be dūmų“. Deja, šie žodžiai jau per daug nunešioti. Dabar būtų daug geriau sakyti: nėra pirkios be gandonešio. Nežinau, kaip ten yra su jūsų kuopų gandonešiais, nes į kariškas paslaptis baisiai nemėgstu nosį kaišioti. Bet imkime, štai, kad ir mūsų Cirplių kaimo tik neseniai atlikusį karo pratimus atsarginį Grybą Jurgį. Vyras, taip sakant, oho. Jeigu dabar būtų tokie laikai, kai lie-

...Nesakysiu — labai didelių žinių turiu...

tuviai savo priešams pylė nugaras su basliais ir kitokiais šaltais ginklais, tai duodu žodį, kad Grybas Tėvynei sūnus kaip reikiant. Nei tikrosios tarnybos, nei pratimų metu nepadare jokių nesusipratimų savo viršininkų akyse. Tiesa, per paskutiniuosius pratimus nuo skyrininko, galima sakyti, gavo kaip ir papeikimą už tai, kad dėžutėje po kojineėmis buvo rasta didelė kaimišku dešrų atsarga ir trys pernykščiai dar neprakąsti sūriai. Žinoma, po tam tikro laikotarpio, tarpininkaujant patiems artimiausiems Grybo draugams ir pačiam skyrininkui vadovaujant, maisto atsarga pavyzdingai buvo likviduota. Grįžęs į Cirplius, Grybas buvo pavyzdingas pilietis ir daugiau nieko. Tik kai išgirdo, kad jo pulkas rengiasi žygiuoti į Vilnių, iš ramaus ir nežinomo Grybo pasidarė grandiozinis gandonešis. Ir kaklas ir ausys pailgėjo. Žiūrėk, grįžta iš miestelio ir lūpą prikandęs šypsosi į motiną. Aišku, kad ką nors žino. Todėl motina perbraukia priejuoste per sukaitusį veidą ir klausia:

— Na, sakyk, greičiau sakyk, ką žinai.

Jurgis tik sublikčioja akimis ir plačiai išskečia rankas.

— Nesakysiu — labai didelių žinių turiu.

— Gausi litą, tik pasakyk, — pakyla nuo užstalės tėvas.

— Ir penkis litus duotum, tėve, kad žinotum kas per žinia!

Bet derėtis ilgai nereikia. Pas atsarginį Jurgį Grybą tų gandų tiek, kad duok jam ir šimtą litų, — vistiek jis jų nesutalpina savyje. Na ir pradeda.

— Girdėjau, kad mūsų kariuomenę Vilniuje pasitiks šeši milijonai tankų. Taip pat visos Vilniaus palaukės pilnos paslaptiniais kulkosvaidžiais ginkluotų įtartinų tipelių.

— Vakar lietuviai internavo tris didelius nežinomus garlaivius, — tokio didumo kaip visas mūsų kaimas, kaip visa bažnyčia, ir dar daugiau...

— Ties Vištyčiu į mūsų pusę išnarejo kieno tai šimto metrų ilgio tankas ir nunešė pusę akmeninės bažnyčios...

— Netoli Jurbarko nukrito kariuomenės šalies lėktuvas su septyniomis dėžėmis aukso. Pro Virbalį padėbėmis praskrido trys pulkai kariuomenės.

Tėvai klausosi ir gardžiuojasi. Juk tokių gandų klausytis, tai ne svogūnus valgyti.

Pagaliau atėjo lemiamoji diena. Kariuomenė, arba atviriau sakant pulkas, kuriame atsarginis Grybas pavyzdingai tarnavo, pradėjo triušinti visokias demarklinijas ir pan. Sėdi mūs atsarginis prie radijo aparato ir nervingai gnaužo kumštis. Klausosi ir niekaip nesulaukia, kada čia prabils tas milijonas prieš tankų ar iš kokio raisto užpuls tie neaiškūs tipeliai. Prikanda Grybas lūpą, primerkia vieną akį, primerkia antrą. Greitai perbėga per pirkią ir vėl smarkiai drimba ant kėdės prie aparato. Kad nors šnipšt, kad nors mažiau-

... Mūsų kareivius apdovanojo gėlėmis...

šias triukšmelis įvyktų. O čia maršai, sveikinimai, dainos... Ir kai radijo pranešėjas pasakė, kad mūsų kareivius nepaprastai gražios vilnietės apdovanojo gėlėmis, atsarginis Grybas vos netrūko iš pavydo. Jis labai gerai žinojo, ką reiškia pergyventi momentą, kai besi-

šypsanti gražuolė širdį deginančiomis akimis, šilkinėmis rankutėmis čiupinėjasi apie tavo krūtinę... Jis jau buvo bebėgęs pro duris, kad pamatytų nors iš šalies tą vaizdą, bet, atsiminęs, kad jį nuo Vilniaus skiria 200 kilometrų, beviltiškai susilaikė.

Jis atsisėdo vėl prie aparato ir pasiūto visiškai sutriuškintas. Jo ausyse nuolat skambėjo iškilmės maršo aidas, o pro akis slinko širdį draskanti vaizdai: gražios vilnietės ir gėlės prie krūtinų? *Ant. Jokimas*

IŠ PIONIERIŲ ENCIKLOPEDIJOS

Apkasas — griovys, kuriuo nubėga nemažai pionierių prakaito.

Bikfordas — virvelė, kuri, pridėjus degtuką, iškelia į padanges debesį dūmų ir skeveldrų.

Dinamitas — minkšta košė, bet nemaloni tam, kas ją valgo.

Krantas — žemės kraštas, kuris nevilioja pontono 1-jo numerio tarnybos.

Pontonas — geležinė valtis, kurią ir norėdamas nepaskandinsi.

Palapinė — malonus daiktas, kai neįlyja.

Meška — buvusi pabaisa Lietuvos miškuose, pionieriai ją polius kala.

Motoras — visų irklininkų didžiausia svajonė. *Eil. Vyt. Gurklys*

NEŽINIJIMAS

— Pone daktare, nežinau, kas man yra. Tie skausmai prasidėjo taip staiga. Jie jau apėmė beveik visą kūną. Jaučiuosi nepavydėtina blogai. Žodžiu, man pačiam sunku papasakoti, kas su manim daros.

— Ot, kaip! Suprantu. Žinot, tamstai duosiu ką nors tokio. Nežinau, ar išgerti, įtrinti arba uostyti. Taip pat neaišku, kiek ir kada vartosite. Na, ir koks bus tų vaistų veikimas — nežinau. Gal greit pasveiksit, gal numirsit. Žodžiu, nežinau kuo tamstos toji nepaprastoji liga baigsis. *L. D.*

IŠ ANGLŲ JUMORO

Naikintuvo vadas:

— Sustabdyt laivą! Priešo povandeninis biesas palindo po mumis!

Bud. karininkas:

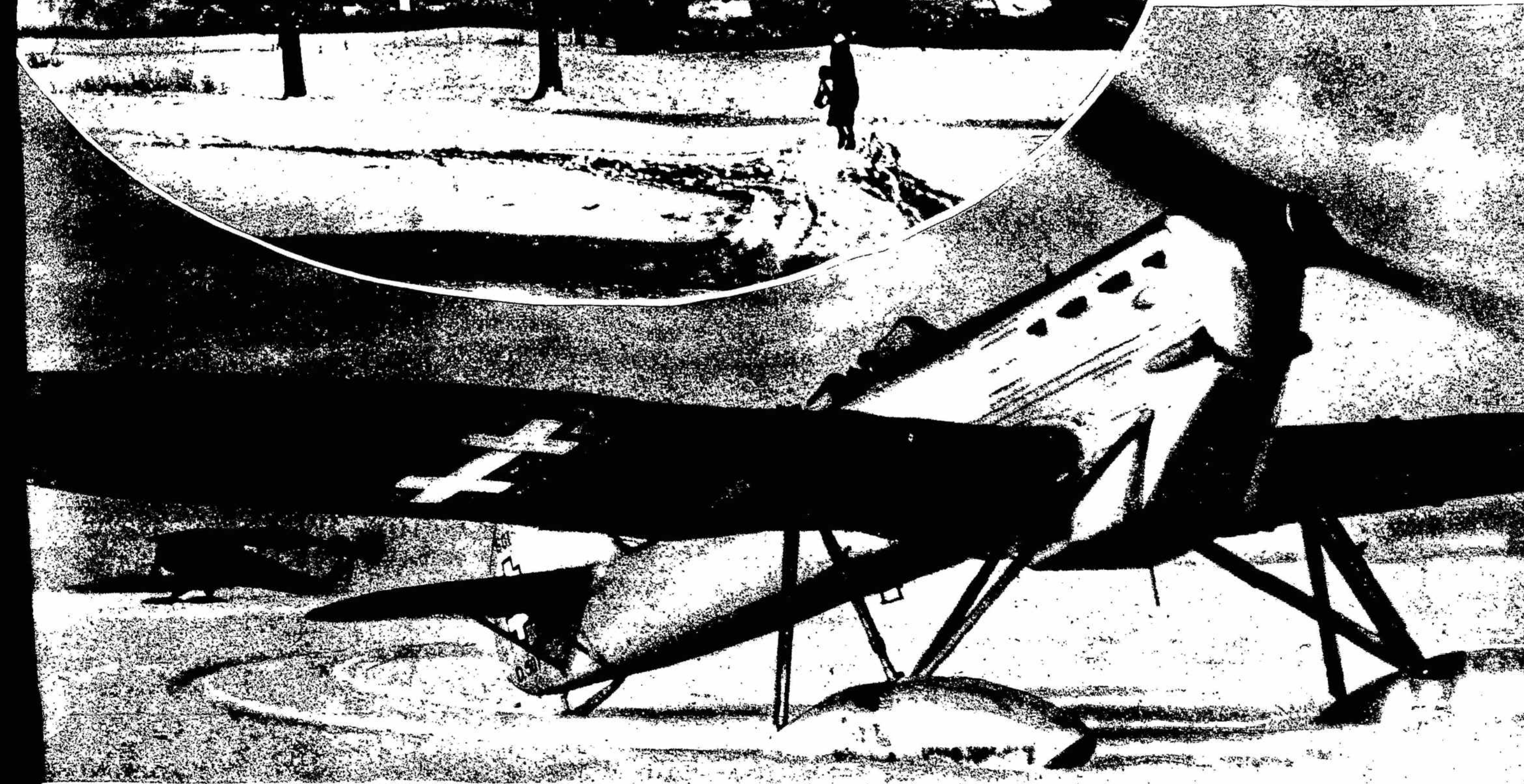
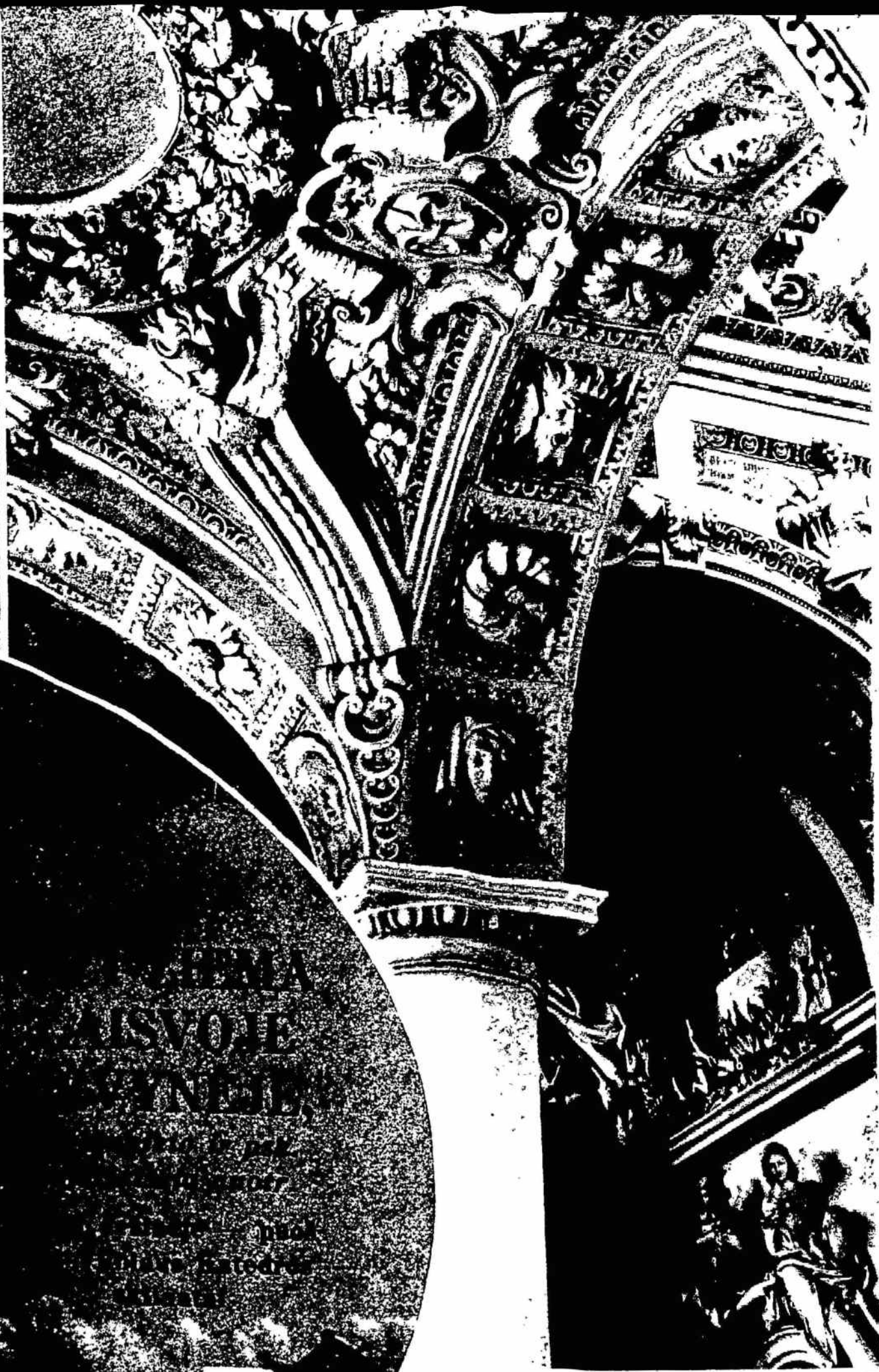
— Pone vade, tur būt, tuojau mesti gilumos bombas.

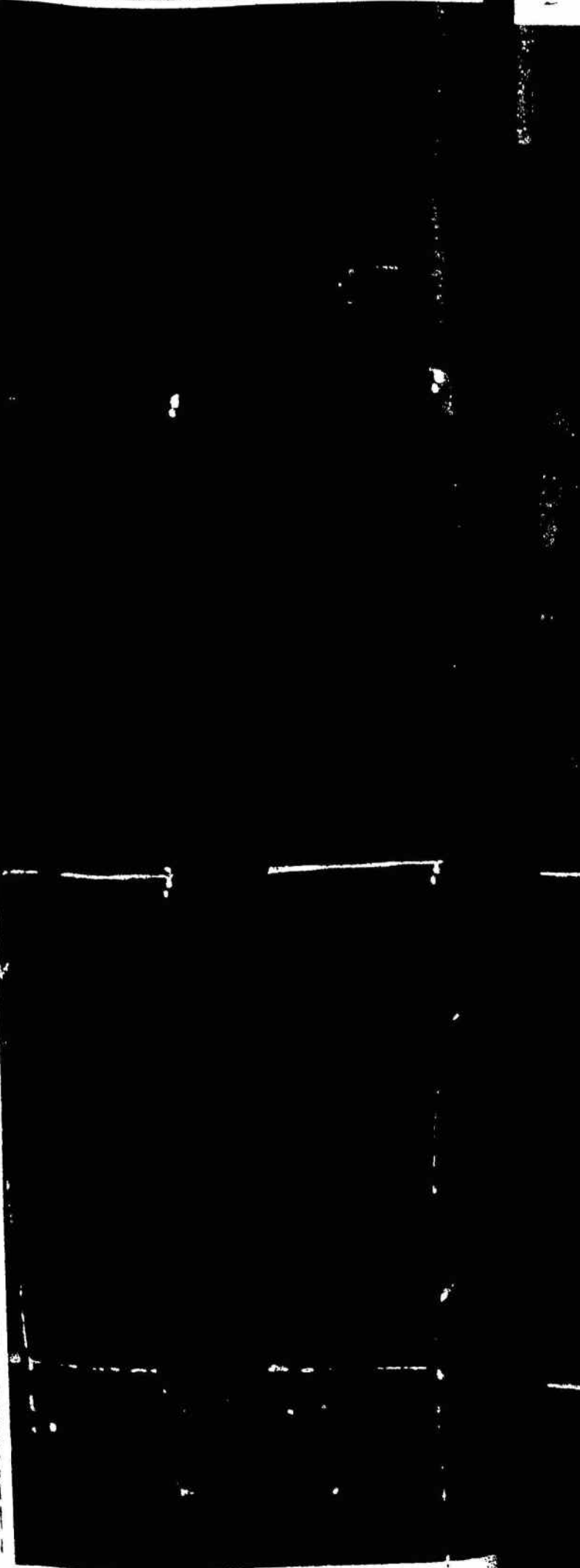
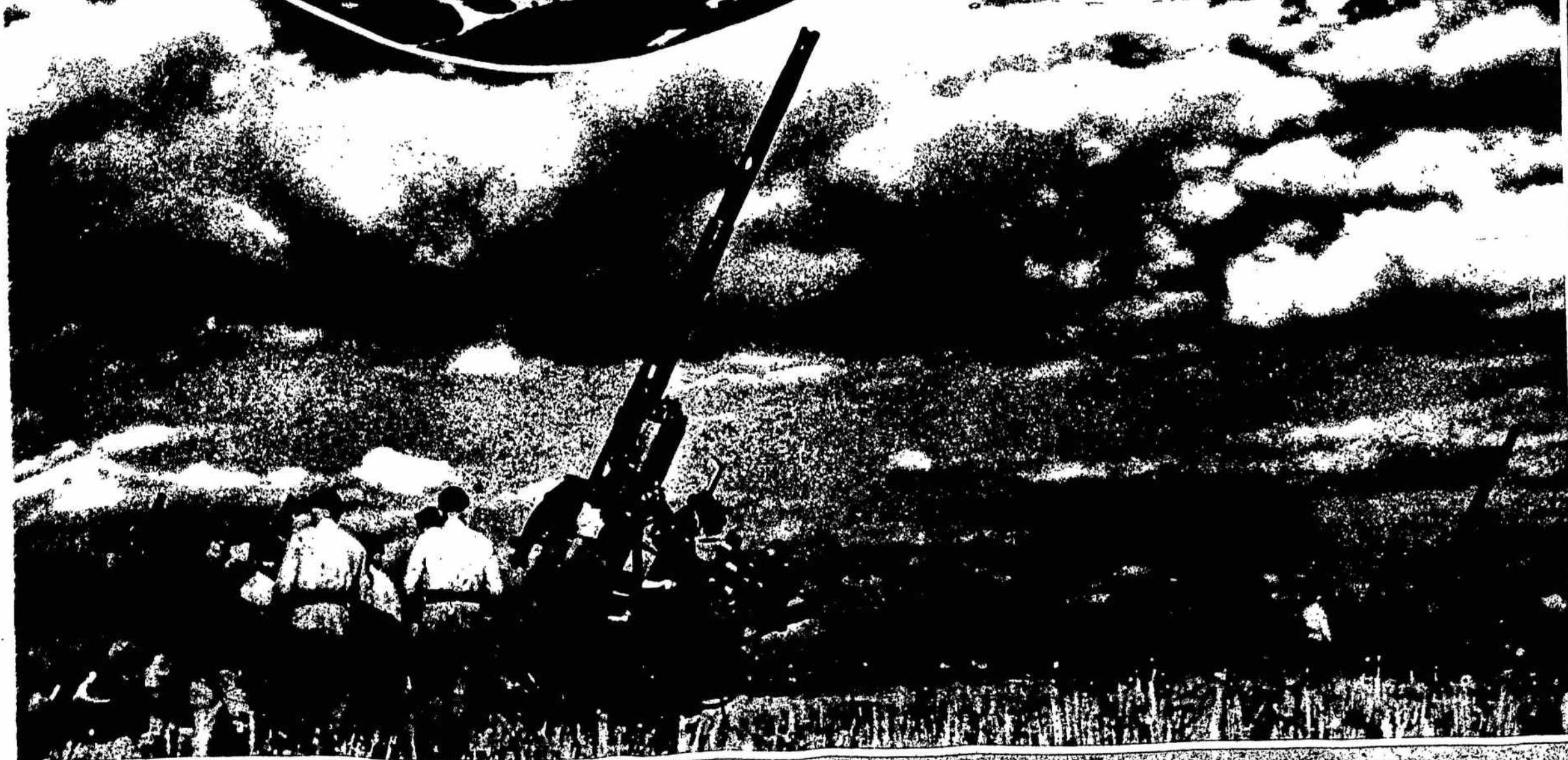
Vadas:

— Dar negalima. Pirmiausia turime nuleisti narą su propagandiniais lapeliais. *L. D.*

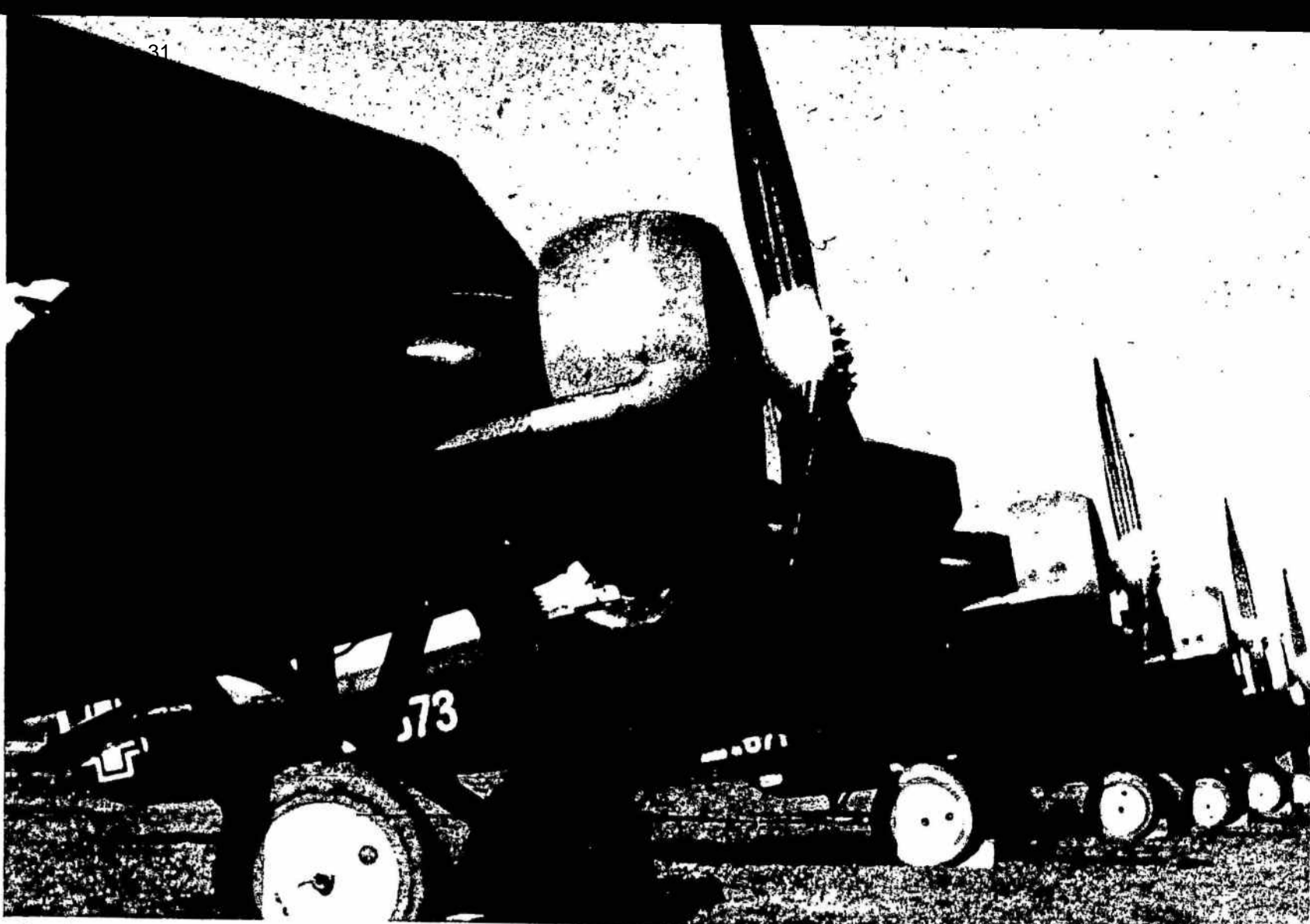
ORO PRANEŠIMAS

Pereitą savaitę kritulių iškrito nuo vieno „be cilės“ iki penkių „pagerintų“. *Gr. Sak.*

1917

Small white rectangular area at the top left corner.

